

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Wydział Rolnictwa i Bioinżynierii

Kierunek: Ochrona Środowiska

Numer albumu: 110889

Seminarium: dr hab. Jan Kryszak prof. nadzwyczajny

Agata Słomińska

„Hodowla i biologia wilczaka czeskosłowackiego w Polsce”

„Breeding and biology of czechoslovakian wolfdog in Poland”

Praca magisterska

Wykonana w Instytucie Zoologii

Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu

Pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Bereszyńskiego

Pracę przyjęto
(data i podpis Promotora)

Poznań 2013

*Składam serdeczne podziękowania dla
prof. Andrzeja Bereszyńskiego
za poświęcony czas,
udzielenie cennych wskazówek oraz pomoc
podczas realizacji niniejszej pracy.*

*Serdeczne podziękowania dla Agnieszki Telega, Ewy Bednarskiej,
a w szczególności dla Grzegorza Stelmachowskiego
za życzliwą i szczerą pomoc, poświęcony czas
oraz za udzielenie wielu cennych informacji i wskazówek
niezbędnych podczas pisania niniejszej pracy*

*Podziękowania dla rodziców oraz przyjaciół
za wiarę i wsparcie okazane w czasie całej nauki.
Za ciągle motywowanie w dążeniu do celu - ukończenia edukacji.*

Spis treści:

Streszczenie	3
Abstract	4
2. Cel pracy	7
3. Materiał i metody	8
3.1 Materiał	8
3.2 Metody	10
4. Krzyżowanie wilka z psem	13
4.1 Naturalne krzyżowanie wilka z psem	13
4.2 Próby krzyżowania wilka z psem.....	15
5. Historia rasy	17
5.1 Historia powstania rasy saarloos wolfhund.....	17
5.2 Historia powstania rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák).....	21
5.3 Użytkowe wykorzystanie psów rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák) w wojsku byłej Republiki Czechosłowacji.	24
5.4 Uznanie rasy przez Międzynarodową Federację Kynologiczną.	25
6. Wyniki	27
6.1 Biologia psów rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák).....	27
6.1.1 Eksterierowe podobieństwa i różnicę pomiędzy wilkiem, a psem rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák)	27
6.1.2 Behawioralne podobieństwa i różnicę pomiędzy wilkiem, a psem rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák)	33
6.1.3 Choroby dziedziczne najczęściej występujące w rasie	55
6.1.4 Wzorzec rasy według Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (FCI).....	60
6.1.5 Metody oceny zgodności psów rasy wilczak czechosłowacki ze wzorcem	71
6.1.5.1 Obowiązkowa bonitacja w krajach pochodzenia rasy	71
6.1.5.2 Kluby Rasy decydujące o polityce hodowlanej	73

6.2 Hodowle psów rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák) w Polsce .	77
6.2.1 Historia hodowli rasy w Polsce.....	77
6.2.2 Wymogi hodowlane dotyczące psów według przepisów Związku Kynologicznego w Polsce	79
6.2.3 Rozwój hodowli psów rasy wilczak czechosłowacki (Ceskoslovensky Vlcak) w Polsce na podstawie przeprowadzonych.....	90
6.3 Spis placówek hodowlanych rasy	94
6.4 Analiza wyników	97
7. Podsumowanie i wnioski	105
8. Literatura:	107
Strony internetowe z których informacje zostały wykorzystane w pracy.....	109
Strony internetowe hodowli:	110
9. Załączniki	111
10. Spis tabel, rycin, zdjęć i wykresów	112

Streszczenie

Celem niniejszej pracy jest zaprezentowanie psów rasy wilczak czechosłowacki, która jest zarejestrowaną krzyżówką dzikiego wilka i udomowionego psa, oraz pokazanie rozwoju hodowli w Polsce, na przestrzeni jedenastu ostatnich lat. W pracy pt „Hodowla i biologia wilczaka czechosłowackiego w Polsce” dokonano opisu rasy pod kątem eksterieru oraz behawioru, w porównaniu z wilkiem. Praca została oparta na wynikach przeprowadzonych badań ankietowych oraz dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców. W pracy zawarte zostały wnioski autorki będące wynikiem bezpośredniej obserwacji psów tej rasy. Trudnością napotkaną podczas pisania niniejszej pracy była bardzo uboga literatura na temat rasy wilczak czechosłowacki. Badania wykazały wzrost popularności rasy w naszym kraju, co pociągnęło za sobą znaczny przyrost hodowlany. W roku 2002 zarejestrowana została pierwsza placówka hodowlana, a w roku 2012 odnotowano ich już trzydzieści dwie na terenie Polski. Od roku 2002 obserwuje się ciągły przyrost liczby wilczaków czechosłowackich. Pod koniec 2012 roku populacja psów tej rasy przekroczyła czterysta osobników. Na podstawie statystyk wykazano szybki rozwój hodowli rasy wilczak czechosłowacki, w Polsce. Z przeprowadzonych badań wynika, iż wilczak czechosłowacki mimo silnego i dominującego charakteru, jako pies posiadający wiele wilczych cech jest w stanie egzystować w środowisku ludzkim, bez większych problemów pod warunkiem, że odpowiednio wcześnie zostanie poddany szkoleniu i socjalizacji.

Abstract

The Goal of this master's thesis is to present a dog species – czechoslovakian wolfdog, a crossbreed of wild wolf and domestic dog, and it's breeding progress in Poland in the last eleven years. Master's thesis titled "Breeding and biology of czechoslovakians wolfdog in Poland" contains species description, which has been compared to wolf by behavior and using FCI standard. Information for this master's thesis were gathered from questioner form filled by wolfdog breeders and from their breeding's websites. Author's conclusions are consequences of direct wolfdog observation. The hardest difficulty during writing was to overcome the lack of literature describing czechoslovakian wolfdog.

The research has proven increasing wolfdog popularity in Poland had influence on breeding growth as well. In 2002 a first breeding facility has been registered and in 2012 there were thirty two wolfdog breeding on Poland territory. Since 2002 a constant growth has been noticed. Till end of 2012 wolfdog amount exceeded four hundred animals. Statistic results present rapid breeding progress. Research show that Czechoslovakian wolfdog, which have a lot of wolf attributes apart from its strong and dominant character, has no problem to coexistence in people's environment, however under one condition - the dog has been trained and socialized quickly enough.

1. Wstęp

Pochodzenie zwierząt domowych jest zagadnieniem, które wzbudza wiele zainteresowania. Działalność człowieka miała ogromny wpływ na wygląd współczesnych zwierząt domowych, dlatego kwestia przodków niektórych gatunków zwierząt wciąż pozostaje sporna (**Bogolubski, 1959**).

Za najstarsze zwierzę, które uległo hodowlanym wpływom człowieka uważa się psa. Opinie oraz poglądy na temat przodka psa są różnorodne. Zakłada się, że przodkiem psa domowego może być wymarły już gatunek *Canis ferus*, wilk lub szakal (**Bogolubski, 1959**).

Aby jednak zapoznać się z historią pochodzenia psa domowego należy najpierw zaznajomić się z klasyfikacją rodziny wilkowatych (psowatych). Zwierzęta klasyfikuje się pod względem morfologicznym. Rodzina psowatych *Canidae* dzieli się na pięć rodzajów: *Otocyon* (uszak), *Cuon* (wilkus), *Speothos* (pakożer), *Lycaon* (tęgouch) oraz *Canis* (wilk). Ostatni rodzaj należący do rodziny jest najbardziej bogaty w gatunki i są one rozmieszczona na wszystkich kontynentach. (**Bogolubski, 1959**). Rodzaj *Canis* dzieli się na dwa podrodzaje. Są one najbardziej zbliżone do psa domowego pod względem morfologicznym oraz właściwości biologicznych. Pierwszy podrodzaj to *Canis* (wilk) z gatunkiem *Canis (Canis) lupus* a, drugi *Thos* (szakal) (**Bogolubski, 1959**). Rozmieszczenie geograficzne także miało wpływ na kwestię pochodzenia psa domowego. Można przypuszczać, iż południowe grupy psów (tereny Azji południowej, Afryki i Australii) mogą mieć swoje korzenie u form przejściowych wilka i szakala, natomiast grupa psów północnych (na terenie Europy, Azji północnej i wschodniej) u wilka północnego. Dowodami na to stwierdzenie są znalezione czaszki wilków w okolicach Amuru (teren Rosji, Chin, Mongolii) (**Bogolubski, 1959**).

Zjawisko udomowienia psa do końca nie jest poznane. Przypuszcza się, iż przyczyna udomowienia wilka wynikała od niego samego (**Sundqvist, 2008** za Coppinger and Coppinger 2002). Można spekulować, iż wilk pojawił się obok człowieka około dziesięć tysięcy lat temu, o czym świadczą znalezione kości wilcze obok ludzkich oraz malowidła naskalne pochodzące z tamtego okresu (**Rousselet - Blanc, 1993**). Niektóre źródła podają, że pies pojawił się w miejscach zasiedlonych przez ludzi czternaście

tysięcy lat temu (**Sundqvist, 2008**, za Vila 1997). Przyczyny udomowienia tego drapieżnego ssaka wciąż jednak pozostają dyskusyjne. Wpływ na ten proces mogło mieć wiele czynników, między innymi wspólny obszar polowań, wspólna zdobycz, technika oraz miejsce bytowania.

Można przypuszczać, że taka postawa i zachowanie zbliżyło do człowieka wilka oraz wilka do człowieka. Upływ lat oraz ingerencja człowieka wpłynęły na zmianę w behawiorze wilka oraz w jego eksterierze (**Rousselet- Blanc, 1993**). Takie działania pozwoliły na wykształcenie się wielu ciekawych ras psów domowych, które dziś odbiegają zachowaniem i wyglądem od swojego przodka.

Przez minione dwa tysiąclecia Europa stała się liderem pod względem typów i ras wyhodowanych psów. Największe bogactwo ras zgromadziło sobie Imperium Rzymskie, między innymi molosy i charty. We współczesnym świecie mamy przyjemność oglądać ogromną ilość wyhodowanych ras psów domowych (**Bogolubski, 1959**).

Obecnie psy wykorzystywane są w wielu dziedzinach życia ludzkiego, między innymi do ratownictwa, stróżowania, polowania, zaganiania. Pies stał się również niezwykle towarzyszem dla człowieka. Z biegiem czasu ludzie docenili bardziej to niezwykle zwierzę. Doskonała łatwość przystosowania się do odpowiednich warunków sprawiły, że człowiek tworzył rasy wykorzystując je później do pełnienia poszczególnych funkcji.

Z takiej inicjatywy narodził się pomysł wyhodowania rasy *československý vlčák*. W 1955 roku inżynier Karel Hartl rozpoczął wojskowy eksperyment polegający na skrzyżowaniu wilka szarego z owczarkiem niemieckim, w celu stworzenia „wilczego psa”, którego cechy użytkowe nadawałyby się do pełnienia służby w wojsku. Dokładnie tak należałoby określić w języku polskim nazwę tej rasy, jako wilczy pies czechosłowacki, w potocznej mowie nazywanej przez właścicieli - wilczakiem czechosłowackim (**Hartl, Jedlička, 2002**).

2. Cel pracy

Celem pracy jest przedstawienie rasy wilczak czechosłowacki w zarysie historycznym, przybliżenie celu jej powstania, scharakteryzowanie eksterieru, oraz behawioru psów tej rasy. Dokonano w tym celu analizy porównawczej wilczaka czechosłowackiego z wilkiem *Canis lupus*. Umieszczone w pracy zostały również metody zgodności oceny rasy z wzorcem wg nomenklatury FCI. Praca prezentuje ogólną dynamikę rozwoju hodowli rasy wilczak czechosłowacki, która została oparta na danych statystycznych.

3. Materiał i metody

3.1 Materiał

Materiałem badań jest pies rasy wilczak czechosłowacki (*československý vlčák*). Jest to rasa powstała w wyniku skrzyżowania owczarka niemieckiego z wilkiem - *Canis lupus*. W 1957 roku przyszedł na świat pierwszy miot z takiego skojarzenia, w stacji badawczej, na terenie Czechosłowacji. Pierwotnym celem stworzenia rasy było wykorzystanie jej do pracy w straży granicznej. Dnia 13 czerwca 1989 roku rasa została zaakceptowana przez Międzynarodowy Związek Kynologiczny, co skutkowało jej oficjalnym uznaniem dziesięć lat później i utworzeniem wzorca FCI rasy wilczak czechosłowacki o nr 332.

Bardzo istotne w realizacji pracy było przeanalizowanie literatury dotyczącej wilka (Słomińska, 2011) W szczególności takie prace jak:

- Bereszyński A., Pietruszyńska M., Jindra I., Skrobała D., Więckowski J., 1999: *Badania porównawcze behawioru wilka (Canis lupus) i psa domowego (Canis familiaris) w warunkach hodowlanych* Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu. Zootechnika 51
- Bereszyński A., Dworakowska M., Jindra I., Kraśkiewicz A., Więckowski J. 2003: *Results of studies on wolf, Canis lupus, breeding in experimental station in Stobnica*. Department of Zoology, The August Cieszkowski Agricultural University of Poznań
- Bereszyński A., Jindra I. 1999: *Studies on the behaviour of wolves Canis lupus L.1758 in breeding conditions*. Scientific paper of Agricultural University of Poznań. Animal science vol.1:3-19
- Chwedeńczuk K., 1987: *Pies i wilk*. Nasza Księgarnia, Warszawa
- Kaleta T.; 1998: *Dziki psy i hieny*. Wiedza Powszechna, Warszawa

Równie istotne, przy powstaniu niniejszej pracy, było bliższe zaznajomienie się z biologią oraz behawiorem wilka, podczas wizyty w Stacji Doświadczalnej w Stobnicy. Wpłynęło to na lepsze poznanie i zrozumienie zachowań psów rasy wilczak czechosłowacki.

Do pracy zaczerpnięte zostały również dostępne pozycje bibliograficzne oraz informacje ze stron internetowych hodowli i właścicieli psów rasy wilczak czechosłowacki. Uwzględniono tylko te informacje, do których autorka dotarła.

3.2 Metody

Do realizacji celów niniejszej pracy magisterskiej wykorzystano badania ankietowe. W pracy zawarto informacje wynikające z analizy ankiet oraz informacje zaczerpnięte ze stron internetowych hodowców i właścicieli psów rasy wilczak czechosłowacki. Badania autorka rozpoczęła w styczniu 2012 roku. W październiku została rozesłana ankieta do dwudziestu dwóch hodowli mieszczących się na terenie Polski. Ankieta była anonimowa oraz składała się z szesnastu pytań, w tym dziesięciu pytań w formie zamkniętej i sześciu w formie otwartej. Odpowiedzi udzieliły cztery placówki hodowlane. Poniżej umieszczony został wzór ankiety wykorzystanej w pracy.

Ankieta przeznaczona jest dla hodowców psów rasy wilczak czechosłowacki.

Informacje zebrane w wyniku przeprowadzenia ankiety zostaną wykorzystane w mojej pracy magisterskiej „**Biologia i hodowla psów rasy wilczak czechosłowacki na przykładzie hodowli w Polsce**”. Będą cennym źródłem informacji na temat populacji, rozwoju hodowli i możliwości wykorzystania CSV w Polsce. Właściciele Hodowli zachowają całkowitą anonimowość, a zebrane dane zostaną wykorzystane jedynie w mojej pracy magisterskiej.

Z góry dziękuję za poświęcenie chwili czasu na wypełnienie poniższej ankiety.

1. Rok zarejestrowania Państwa hodowli CSV

.....

2. Proszę podać rok urodzenia pierwszego miotu z Państwa przydomkiem hodowlanym

.....

3. Miejsce hodowli

- Miasto – blok
- Miasto - dom wolnostojący
- Dom wolnostojący na terenie poza miejskim

4. Czy poza CSV hodujecie Państwo inne rasy psów

- TAK
- NIE

5. **Ile psów rasy CSV znajdują się w państwa hodowli?**
Proszę podać liczbę
6. **Ile zarejestrowanych reproduktorów znajdują się w państwa hodowli?**
☐ 0	☐ 3
☐ 1	☐ Więcej niż 3
☐ 2	
7. **Ile suk hodowlanych znajduje się w Państwa hodowli?**
☐ 1	☐ 4
☐ 2	☐ więcej niż 4, proszę podać liczbę
☐ 3	
8. **Ile miotów CSV urodziło się w państwa hodowli?**
☐ 0	☐ 3
☐ 1	☐ 4
☐ 2	☐ 5
	☐ więcej niż 5, proszę podać liczbę
9. **Ile szceniąt urodziło się w Państwa hodowli ze wszystkich miotów**
Proszę podać liczbę
10. **Jak liczebne były mioty?**
☐ 1-2	☐ 7-8
☐ 3-4	☐ 9-10
☐ 5-6	☐ więcej niż 10, proszę podać liczbę
11. **Proszę podać kraj pochodzenia pierwszego samca – reproduktora w państwa hodowli**
.....
12. **Proszę podać kraj pochodzenia pierwszej suki hodowlanej w państwa hodowli**
.....
13. **Czy psy z państwa przydomkiem hodowlanym uczestniczą w szkoleniach psów?**
☐ TAK	☐ NIE

14. Jaki jest kierunek szkolenia CSV z państwa przydomkiem hodowlanym?

☐ Posłuszeństwo	☐ OB.
☐ Tropienie	☐ Agility
☐ Obrona	☐ Zaprzęgi
☐ Biegi wytrzymałościowe	☐ Dog Trekking
☐ Frisby	☐ Dogoterapia
	☐ Inne, jakie

15. Czy wymogi uzyskania uprawnień hodowlanych przez rasę CSV wg. przepisów ZKWP uważacie Państwo za wystarczające?

☐ TAK	☐ NIE

16. Czy rasa CSV powinna być poddawana obowiązkowym

a) Testom psychicznym

☐ TAK	☐ NIE

b) Przeglądom hodowlanym uprawniającym do uzyskania uprawnień hodowlanych

☐ TAK	☐ NIE

c) Badaniom w kierunku HD, ED

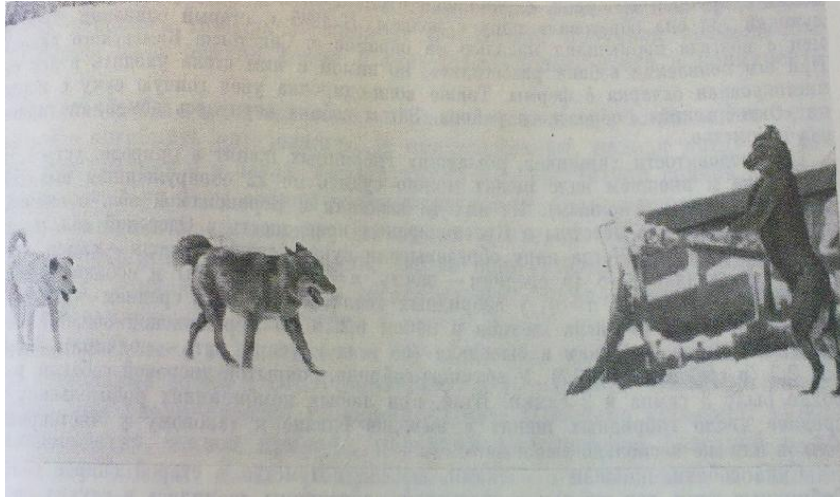
☐ TAK	☐ NIE

4. Krzyżowanie wilka z psem

4.1 Naturalne krzyżowanie wilka z psem

W środowisku naturalnym zachodzi zjawisko naturalnego krzyżowania się wilka z psem. Przykłady takie odnotowano na terenie Ukrainy oraz Rosji, co dokładnie opisane jest w książce „Wołk” autorstwa D.I. Bibikov (**Bibikov, 1985**).

Silne oddziaływanie człowieka na środowisko wpływało na częstotliwość kontaktów psa i wilka. Trzeba uwzględnić również spadek liczebności wilka oraz jego mozaikowe występowanie, które przyczyniły się do niejednokrotnego krzyżowania się z psem. Zjawisko takie występowało przy małej liczbie wilków na danym terenie. Powstające w wyniku tego mieszańce prowadziły różny tryb życia. Wybierały życie z watahą, życie samotne lub pozostawały w gospodarstwie człowieka. Charakterystyczne dla mieszańców na wolności było zachowanie wilcze. Często polowały na psy domowe, które stanowiły dla nich pożywienie oraz wielokrotnie częściej kontaktowały się z wilkami aniżeli z psami. Mieszańce, które wybierały życie wraz z watahą wilków w pełni zachowywały się jak one. Chętnie uczestniczyły w polowaniach, najczęściej na zwierzęta domowe. Pod względem behawioru mieszańce różniły się od psów, bo wykazywały wilczą naturę, pod względem taktyki polowań na swoje ofiary. Były zdolne gonić ofiarę pokonując bardzo duże dystanse. Mieszańce nie wykazywały agresji wobec człowieka ale polowały na zwierzęta domowe. Swoje legowiska chętnie lokalizowały blisko siedzib ludzi. Takie zachowanie jest charakterystyczne dla psa. (**Bibikov, 1985**).

*Ryc.1 Suka- mieszaniec („psowilk”) w trakcie ciecarki
i podążające za nią psy, obwód Woroneżski
Źródło: Bibikov D.I. 1985:Wółk, Moskwa (**Bibikov,1985**)*

Naturalne krzyżowanie się psa z wilkiem pozostaje nadal tematem dyskusyjnym. We Włoszech podjęto badania genetyczne, by sprawdzić geny wilków osiadłych na ich terenie. Wyniki badań wykazały, że materiał genetyczny nie posiadał ingerencji genów psa domowego. Występowanie osobników mieszanych, tak zwanych pso-wilków, stanowi zagrożenie dla czystości populacji wilka zarówno na terenie Włoch jak i innych krajów (**Bereszyński, 2003**).

*Ryc.2 Mieszkańce wilka i psa („psowilki”)w rejonie Chochołowskim, obwód
Woroneżski
Źródło: Bibikov D.I. 1985:Wółk, Moskwa (**Bibikov, 1985**)*

4.2 Próby krzyżowania wilka z psem

Wizerunek wilka zmieniał się wraz z ewolucją ludzi. Jeszcze dziesięć tysięcy lat temu stanowił dla człowieka wzór do naśladowania. Jednak w współczesnych czasach wilk postrzegany jest jako niebezpieczny drapieżnik oraz zagrożenie dla człowieka (**Bereszyński, Tomaszewski, 2006**). Ze względu na zdolności adaptacyjne tego zwierzęcia zdołał przetrwać i dziś jesteśmy w stanie zgłębiać jego dziką naturę.

Na przełomie wielu lat wilk zyskał wrogów jak i zwolenników. Sprzymierzeńcy, oczarowani jego naturą, walczyli o ochronę tego gatunku z pozytywnym skutkiem. Wśród nich znalazła się również grupa ludzi, która pragnęła osiąść namiastkę tej dzikiej natury. Ludzie zafascynowani predyspozycjami tego zwierzęcia postanowili uzyskać prototyp wilka. Prawdopodobnie takie myślenie było przyczyną podjęcia próby skrzyżowania wilka z psem.

Do prób krzyżowania wilka z psem dochodziło praktycznie na całym świecie. Pies domowy oraz wilk charakteryzują się dużym podobieństwem materiału genetycznego (**Sundqvist, 2008**). Osobniki powstające w wyniku takiego doświadczenia nazywane są hybrydami bądź wolfdogami (**Vickers, 2010**). Do krzyżowania wykorzystuje się takie rasy psów jak owczarek niemiecki, syberian husky oraz alaskan malamut. Do ras zaliczanych do wolfdogów należą czeskosłowacki wilczak, saarloos wolfhound, utonagan oraz tamaskan dog (<http://chartykas.blog.onet.pl/2009/03/05/wilcze-hybrydy/>).

W 1941 roku odbyła się pierwsza udokumentowana próba krzyżowania psa z wilkiem, na terenie Europy. Wówczas narodziła się nowa rasa psów saarloos wolhund. Były to jedne z pierwszych mieszańców, jakie powstały i zostały zarejestrowane. Obecnie w Europie uznawane są dwie rasy psów mieszanych, które powstały w wyniku krzyżówki owczarka niemieckiego oraz wilka europejskiego lub północnoamerykańskiego. Należą do nich wilczak czeskosłowacki (československý vlčák) oraz saarloos wolfhund.

Również na terenie Polski odnotowana została próba krzyżowania wilka z psem. Według słów profesora Andrzeja Bereszyńskiego:

„W Parku Dzikich Zwierząt w Kadziłowie (Mazury) prowadzono przed kilku laty próby krzyżowania wilków i psów. Przez wiele lat mieszańce te były tam utrzymywane i hodowane. Nawet w jednym z polskich popularno-naukowych filmów o wilkach pokazywane są psowilki jako wilki *Canis lupus*. Krzyżowanie wilków z psami w Kadziłowie i utrzymywanie tych hybryd, spotkało się w Polsce z ostrą, ale i słuszną krytyką gremiów ekologicznych, dezaprobatą środowisk i osób zajmujących się ochroną przyrody. Krytyka ta wyrażona była nie tylko w licznych artykułach prasowych, ale także, a może nawet przede wszystkim, w pismach urzędowych kierowanych do polskich władz ochrony przyrody. Niestety na skutek różnych uwarunkowań zahamowanie tego procederu nie było możliwe”.

Celowe tworzenie a nawet „produktowanie” krzyżówek wilka i psa, dla bliżej nieuzasadnionych eksperymentów i nieznanymi potrzebami a więc kaprysu, jest szkodliwe dla wilka i brzemiennie w skutkach dla tego gatunku. Mieszańce wilka i psa w wielu wypadkach, prędzej czy później, mogą znaleźć się na wolności, szczególnie, gdy trafią w nieodpowiednie ręce. Konsekwencje tego są daleko idące. Skrzyżowanie się takiej hybrydy z wilkiem, która znajdzie się w lesie a najczęściej tak jest, powoduje wprowadzenie genu psa domowego do populacji wilków żyjących na wolności. Nie trzeba dodawać, że takie hybrydy zarówno ze względu na 50% udział genów psa domowego wpłyną na zachwianie czystości populacji wilków.

Cele krzyżowania psów z wilkiem są różnorodne. Prawidłowo prowadzona hodowla mieszańców psa z wilkiem pozwala na pełne wykorzystanie zalet tej rasy, jednocześnie nie stwarzając zagrożenia dla środowiska. Należy jednak pamiętać, że nieodpowiednie i lekkomyślne hodowanie takich hybryd może stanowić duże zagrożenie dla wilków żyjących na wolności.

5. Historia rasy

5.1 Historia powstania rasy saarloos wolfhund

Rasa ta powstała na terenie Holandii w 1936 roku. Nazwa saarloos wolfhund pochodzi od założyciela hodowli Leendert'a Saarloos'a. Początkowym celem utworzenia tej rasy było otrzymanie psa, który charakteryzowałby się brakiem degeneracji w wyglądzie, posiadałby dużą odporność oraz wyostrzone wilcze zmysły. Z czasem jednak priorytetem stało się stworzenie psa użytkowego, który cechowałby się niezwykle inteligencją. Dzięki temu, nadawałby się do pracy z ludźmi w straży policyjnej lub przy współpracy z niewidomymi, w której w pełni wykorzystywałby swoją czujność, wyostrzony węch i szybki czas reakcji. Jednakże nadrzędnym zadaniem było otrzymanie psa o bardzo wysokiej odporności i bez skazy w eksterierze (**Schroder**, www.jantarowawataha.pl).

Leendert'a Saarloos'a do krzyżówki postanowił wykorzystywać wilczycę „Fleur” z wilków europejskich, którą zakupił z zoo Bijldrop w Rotterdamie. Na ojca wybrano owczarka niemieckiego „Gerarda von Fransenum”. Pierwsze pokrycie odbyło się w 1936 roku. Niestety próba zakończyła się niepowodzeniem ze względu na śmierć wszystkich szczeniąt. Saarloos jednak nie stracił determinacji i już rok później, na świat przyszły psy - dwie suczki „Pitta” i „Fleurie” oraz jeden pies „Barre”, który w późniejszym okresie zmarł. Ze względu na to, iż na poczet przyszłej hodowli potrzebny był pies – mieszaniec, w 1938 zdecydowano się na jeszcze jeden miot owczarka „Gerarda” i wilczycy „Fleur”. Na świat przyszło sześć suczek i jeden pies. Tylko psa pozostawiono do dalszych krzyżowań z psem. Przy pokoleniu F2 zastosowano technikę krzyżowania wstecznego czyli wykorzystano sukę mieszaną „Fleurie” oraz jej ojca - psa „Gerarda”. Takie zjawisko miało pomóc w wyeliminowaniu nieporządnej cechy - nieśmiałości. W tym miocie urodziło się siedem szczeniąt. Tylko dwa z nich pozostawiono do dalszego rozwoju hodowli - „Largo” i „Kaję”. Po raz pierwszy pojawił się saarloos wolfhund o maści brązowej - „Kaja”. W późniejszym czasie miało to ogromne znaczenie dla ogólnego eksterieru tej rasy. W 1940 roku Leendert'a Saarloos'a postanowił skrzyżować psa mieszańca „Largo” ze swoją pół siostrą „Delą”. W wyniku tego na świat przyszło siedem szczeniaków, które zostały

w hodowli. Jeszcze w tym samym roku, porą zimową, doszło do kolejnego pokrycia. Tym razem między psem mieszanym „Baare” oraz suczką mieszaną „Fleurie”. Pojawiło się kolejnych osiem szczeniaków, gdzie tylko dwa pozostawiono do obserwacji. Już na tym etapie hodowli Leendert’a Saarloos’a zaobserwował, że jedna z suczek wykazuje skłonności do szkoleń. Odznaczała się łatwością przyswajania wiedzy. Jednak wciąż zdarzały się osobniki o dużej nieśmiałości, wynikającej z wilczych genów. W 1941 roku, wiosną, doszło do kolejnego pokrycia pomiędzy suczką „Pitte” oraz jej pół bratem „Maksem”. Młode osobniki z tego pokrycia rozwijały się doskonale. Były najbardziej zbliżone, pod względem charakteru, do owczarków oraz cechowały się brakiem nieśmiałości. Podjęto próbę pracy z psami w służbie policji. Przyczyniło się to do pojawienia się kolejnego miotu. Pokrycie nastąpiło pomiędzy mieszańcami „Fleucie” oraz „Maksem”. Nowo powstałą rasę Leendert’a Saarloos’a nazwał „Europese Wolfhond”, co w tłumaczeniu brzmi - wilczak europejski - natomiast hodowla nazywała się „van de Kilstroom” (**Schroder**; www.jantarowawataha.pl).

W roku 1942 Saarloos rozpoczął staranie o wpisanie swoich wilczaków na listę hodowlaną w Holandii, w Raad van Beheer (jest to odpowiednik Polskiego Związku Kynologicznego). Niestety propozycję odrzucono, ze względu na brak jednorodności wśród osobników. Uniemożliwiło to wyróżnienie tych psów jako rasy. Z czasem, wysiłek jaki został włożony w szkolenie psów tej rasy zaczął przynosić efekty. Powstałe psy były zdolne do pracy z niewidomymi ludźmi, dzięki swojej wrodzonej zręczności i uwadze. Przyczyniło się to do utworzenia nowych ośrodków hodowlanych na terenie Holandii oraz założenia szkoły dla psów - przewodników niewidomych, w Dordrecht. Wytresowanie saarlorsa zajmowało mniej czasu niż szkolenie przeciętnego psa. Do dalszego sukcesu hodowli oraz udoskonalania tej rasy Leendert'a podjął współpracę z genetykiem, dr Hagedoornem. Do prowadzenia badań zastosowano parę - brata i siostrę. Taki dobór w procesie hodowlanym miał wpływ na pojawienie się wysokiego stopnia chowu wsobnego, czyli kojarzenia się osobników spokrewnionych ze sobą w stopniu wyższym niż wartość spokrewnienia populacji tzn. na znacznie wyższym współczynniku Wrighta. Takie zjawisko spowodowało, że w dalszych krzyżówkach trzeba było ponownie wykorzystać wilka. Ostatnią taką krzyżówkę odnotowuje się w roku 1963 (**Schroder**, www.jantarowawataha.pl).

Wówczas, by zmniejszyć zjawisko chowu wsobnego, zdecydowano się na skrzyżowanie wilczycy „Fleur II” z wilczakiem „Yro von de Kilstroom”. Był to duży krok wstecz dla całej hodowli, gdyż ponownie, wśród osobników, pojawiła się cecha nadmiernej płochliwości (Schroder; www.jantarowawataha.pl).

Kryzys tej rasy pojawił się w ostatnich latach II wojny światowej, gdzie omal nie wyginęła. Przyczyną była ucieczka wszystkich osobników na skutek przepłoszenia przez wydany strzał oficerów niemieckich. Wilczaki udało się jednak po kilku tygodniach złapać.

L. Saarloos narzucił ścisłą selekcję potencjalnych właścicieli psów. Oddawał tylko niektóre szczeniaki, starannie wybierając dla nich domy. Właścicielom szceniaków nie wolno było ich sprzedawać a hodowlą mógł zajmować się wyłącznie L. Saarloos. Podstawą takiego działania było silne skoncentrowanie Saarloosa na behawiorze zwierząt i jego potrzebie wyłącznej kontroli nad właściwym, pod tym względem, doborze krzyżowanych osobników. Taka postawa, z czasem, wpłynęła na tworzenie się hodowli „nielegalnych”, poza wiedzą założyciela. Ludzie zapragnęli mieć wilczaka o ładnym wyglądzie. Charakter nie stanowił już takiego priorytetu jak dawniej (Schroder, www.jantarowawataha.pl).

Zdjęcie 1. Saarloos Wolfhound Anfi Jantarowa Wataha (wiek 3 lata)

Źródło: www.jantarowawataha.pl

W 1963 roku założyciel rasy po raz kolejny starał się o jej uznanie. Spotkał się jednak z odmową. Leendert'a Saarloos'a zmarł w 1969 roku. Całą hodowlę odziedziczyła jego córka - Marijke. Kolejne lata przyniosły jeszcze większe trudności dla hodowli wilczaków. W 1975 roku, gdy wymarcie jej stało się już kwestią czasu, niewielka ilość miłośników tej rasy zwróciła się o pomoc do Raad van Beheer. Wówczas w Amsterdamie zarejestrowano psy w księdze hodowlanej, zaś „Zaska von de Kilstroom” stała się wzorcem rasy. W dowód uznania Raad van Beheer w 1975 roku zmieniła nazwę rasy na cześć jego założyciela, na saarloos wolfhond (**Schroder**, www.jantarowawataha.pl)

5.2 Historia powstania rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák)

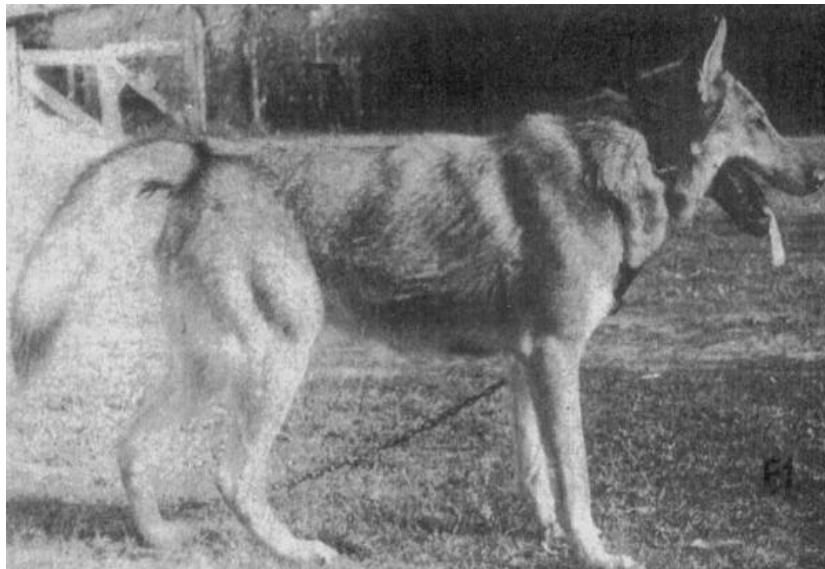
W roku 1955 roku Karel Hartl podjął się przeprowadzenia doświadczenia, które polegało na skrzyżowaniu psa z wilkiem. Eksperyment pierwotnie miał na celu stworzenia rasy psów o lepszym stanie zdrowia, odporności i wytrzymałości nadającej się do służby w Straży Granicznej. Pierwsza próba przeprowadzona została na podstawie konsultacji z zoologami. Z powodu braku doświadczenia oparta została wyłącznie na literaturze oraz zebranych doświadczeniach w dziedzinie hodowli wilka **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

Po szczegółowym opracowaniu projektu, otrzymano od Hajka roczną wilczycę. Umieszczona została ona w stacji hodowlanej Straży Granicznej, która mieściła się w Libějovicach (Czechy). Do pierwszego pokrycia wilczycy wykorzystano dwa psy, rasy owczarek niemiecki. Charakteryzowały się one wysoką jakością hodowlaną. Jeden z nich wykazywał łagodność, posłuszeństwo i wytresowanie, natomiast drugi odznaczał się większą agresją oraz mniejszym stopniem posłuszeństwa. Obydwa owczarki posiadały umaszczenie wilcze **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

W 1957 zanotowano pierwszą ruje u wilczycy. Ze względu na strach oraz płochliwość wilczycy nie doszło do pokrycia. Następną ruja przebiegała pod większą kontrolą opiekunów. Początkowo zachowanie wilczycy nie odbiegało w niczym od jej codziennego zachowania. Dwunastego dnia od rozpoczęcia rui, nastawienie suki do psa, mieszczonego się w kojcu obok, zmieniło się. Stała się bardziej potulna. Ocierała się o jego siatkę oraz obwąchiwała go. Następnego dnia podjęto próbę pokrycia wilczycy przez psa. Suka wykazała agresywne nastawienie do towarzysza. Ugryzła go w szyję oraz odgryzła płat skóry z piersi. Pies przestraszony, skierował się w kierunku wyjścia. Kolejnego dnia wprowadzono do wilczycy drugiego owczarka, który charakteryzował się większą agresją od swojego poprzednika. Suka przyjęła postawę taką samą jak poprzednim razem, jednakże pies nie pozwolił na zdominowanie siebie i zaatakował wilczycę. Po okazaniu przez owczarka swojej pozycji suka zmieniła swoje zachowanie w stosunku do niego. Przyjęła postawę łagodniejszą, pozwalającą na flirt oraz obwąchiwanie. Po krótkim czasie adorowania, doszło do pokrycia. W kolejnych

dwudziestu dniach rytuał pomiędzy owczarkiem i wilczycą powtarzał się, aż do momentu zakończenia rui. Wówczas suka zaczęła odrzucać psa, natomiast on stracił nią zainteresowanie (Hartl, Jedlička, 2002).

Pierwsze trzydzieści dni ciąży było nie do rozpoznania. Oznaki wskazujące, że wilczyca spodziewa się potomstwa pojawiły się trzydziestego drugiego dnia od pierwszego pokrycia. Wówczas zaobserwowano, iż wilczyca zaczęła spożywać o 15% więcej pokarmu. W późniejszym okresie suka rozpoczęła kopanie nory pod budą, w celu urodzenia tam szczeniąt. Ostatecznie po sześćdziesięciu jeden dniach od kopulacji wilczyca wydała potomstwo. Opiekunom udało się zaobserwować szczenięta dopiero dziesiątego dnia od porodu, ponieważ suka zachowywała się agresywnie wobec zbliżających się ludzi. Pierwszy miot liczył sobie pięć młodych. Rozwój szczeniąt przebiegał spokojnie. Po upływie dwudziestu pięciu dni młode osobniki zaczęły wyglądać z budy, a następnie odważyły się z niej wyjść. Cechowały się płochliwością (uciekały na widok zbliżających się opiekunów) oraz brakiem zaufania do ludzi. Cała gromada szczeniaków trzymała się razem, oczywiście blisko matki. Już jako miesięczne szczeniaki wykazywały wilcze cechy. Fakt, że podczas zabawy trzymały zawsze stronę silniejszego świadczył o kreowaniu się podstaw hierarchii (Hartl, Jedlička, 2002).

Zdjęcie 2 Hybryda powstała z skrzyżowanie wilka z owczarkiem niemieckim

Źródło: <http://www.wolfdogs.cz/index.php/historie-plemene>

Po pierwszym miocie, z przekonaniem stwierdzono, że pierwsza generacja jaka powstała była zdominowana przez cechy wilcze. Tylko niektóre przypadki nieznacznie odbiegały od reszty. Druga generacja nie wykazywała całkowitej dominacji wilczych cech. Wychowywane wraz z psami, były zdolne do stworzenia z nimi grupy. Jednak w wieku ośmiu miesięcy wykazywały skłonność do walki o dominację. Próbowaly stworzyć hierarchię, zdobywając przeważnie miejsce samca alfy. Trzecia generacja posiadała osobniki zdolne do przeprowadzenia szkolenia (**Hartl, Jedlička, 2002**).

Psy powstające w wyniku krzyżowania wykazują wilcze cechy. Posiadają lepszą wytrzymałość fizyczną oraz temperament. Odznaczają się wyostrzonym zmysłem słuchu, węchu, wzroku oraz lepszą orientacją. Sierść posiada lepsze własności izolacyjne (**Hartl, Jedlička, 2002**).

Doświadczenie przeprowadzone w Libějovicach było jednak zaledwie fundamentem do stworzenia nowej rasy. W późniejszym okresie ponownie przeprowadzono krzyżowanie psa z wilkiem. Wilczyca kryta za pierwszym razem, została pokryta ponownie. Tym razem skojarzono ją z owczarkiem niemieckim „Kurt z Václavky”. Dała ona początek dwóm pierwszym liniom hodowlanym wilczaków czeskosłowackich. Kolejna linia powstała poprzez skrzyżowanie wilka (basiora) „Argo” z suką „Astą”, w Bachory (Czechy) w 1968 roku, w policyjnej stacji hodowlanej. Na przełomie lat siedemdziesiątych wilczaki rodziły się głównie w stacji hodowlanej w okolicach Malacky (Słowacja), która należała do straży granicznej w Bratysławie. W 1974 roku, właśnie w tym miejscu, pojawiła się czwarta linia wilczaka wskutek pokrycia wilka (basiora) „Sarik” z wilczakiem trzeciej linii „Xela z Pohraniční strážé” i z wilczakiem „Urta z Pohraniční strážé”. W celu zachowania naturalnej struktury oraz zapobiegnięcia erozji genotypowej zdecydowano się na kolejne wykorzystanie wilka. W Libejovicach, w roku 1983 po raz ostatni dokonano skrzyżowania psa z wilczyką. Do pokrycia doszło pomiędzy wilczyką (wadera) „Leidy” oraz owczarkiem „Bojar von Schotterhof” (**Jedlička**).

Szczeniaki urodziły się w kwietniu 1983 roku. Od tego okresu stosuje się chów zamknięty, czyli do hodowli używa się wyłącznie wilczaków (**Jedlička**).

Do powstania rasy wykorzystywano zatem cztery wilki: Britę, Argo, Szarik, Lejdy (**Hartl, Jedlička, 2002**).

5.3 Użytkowe wykorzystanie psów rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák) w wojsku byłej Republiki Czechosłowacji.

Pierwotnym celem powstania rasy wilczak czechosłowacki było użytkowe wykorzystanie rasy do pracy, w służbie granicznej. Po wielu testach przeprowadzonych na różnorodnych rasach okazało się, że najlepsze predyspozycje posiadały owczarki niemieckie jednakże odznaczały się niską odpornością. Bardzo często chorowały, co wykluczało je z tego rodzaju pracy. Po wypróbowaniu wielu ras, inż. Karel Hartl postanowił przeprowadzić doświadczenie polegające na skrzyżowaniu owczarka niemieckiego z wilkiem. Jak już wcześniej zostało wspomniane, dopiero trzecia generacja idealnie nadawała się do szkolenia. Po osiągnięciu oczekiwanych rezultatów podjęto starania o uznanie rasy jako krajową. Od tego momentu ośrodki szkoleniowo-hodowlane wilczaków, dla straży granicznej, znajdowały się na terenie całej Czechosłowacji. Jeden z ważniejszych ośrodków hodowlanych był umieszczony na terenie Słowacji. Był to nowoczesny, bardzo dobrze przystosowany ośrodek do szkolenia psów dla straży granicznej. Ze względu na dobrą lokalizację (był to teren nizinny, który utrudniał ucieczki psów) postanowiono w tym miejscu skupić hodowlę wilczaków czechosłowackich. Stworzony został również klub wilczaka czechosłowackiego z dwoma oddziałami na terenie Słowacji i na terenie Czech (**Hartl, Jedlička, 2002**).

5.4 Uznanie rasy przez Międzynarodową Federację Kynologiczną.

Droga do uznania rasy wilczak czechosłowacki, na skalę międzynarodową, niosła ze sobą wiele trudu i zaangażowania wielbicieli tych psów. Krzyżówki z roku 1957 przyniosły oczekiwane rezultaty. Prowadzenie dalszych badań i krzyżówek zainicjowały ideę stworzenia nowej rasy mimo, iż taki pomysł wzbudził wiele negatywnych emocji wśród hodowców innych ras psów, w szczególności hodowców rasy owczarka niemieckiego. W 1966 roku założyciel rasy inż. Karel. Hartl opisał pierwszy wzorzec rasy. Wówczas istniały krzyżówki pochodzące z dwóch linii. Pierwsza linia wydała na świat cztery generacje, natomiast druga linia dwie. Obydwie pochodziły od tej samej wilczycy. Istniejący wówczas Związek Współpracy z Armią, nazywany jako Svazarm, oraz Czechosłowacki Związek Hodowców Drobnej Zwierzyny, nie zgodziły się na rejestrację rasy oraz na wpisanie jej do księgi ras. Przyczyną była zbyt mała ilość osobników tej rasy (**Hartl, Jedlička, 2002**).

W 1968 roku odnotowano stworzenie kolejnej linii, tym razem wykorzystano do skrzyżowania nie waderę a basiora wilka. W stacji hodowlanej w Bachorach powstały wówczas dwie generacje pochodzące z tej linii. Pomimo, iż istniało już sto pięćdziesiąt sześć osobników, w tym pięćdziesiąt sześć psów należących do osób prywatnych, a kolejne sto do jednostek sił zbrojnych, w 1970 oraz 1976 roku nadal nie uznano rejestracji rasy do księgi. Hodowla wilczaka prowadzona była w dalszym ciągu, głównie, w ośrodku kynologicznym niedaleko Malacek przez Bratysławską Straż Graniczną. W wyniku skrzyżowania kolejnego wilka (basiora) z sukami wywodzącymi się z trzeciej generacji wilczaka, powstała następna linia tej rasy (**Hartl, Jedlička, 2002**).

W 1981 roku po wielu staraniach Czeski Związek Hodowców zgodził się na wpisanie rasy do księgi wstępnej. To był dopiero początek do uznania rasy na arenie międzynarodowej. Dnia 20 marca 1982 roku został utworzony Klub Hodowców Wilczaka Czechosłowackiego z siedzibą w Pradze. Miało to ogromne znaczenie dla dalszego ciągu wydarzeń. Klub miał zasięg ogólnokrajowy i co najważniejsze należał on do Czeskiego Związku Hodowców. Już na pierwszym spotkaniu ustalono nazwę rasy - od tego momentu był to československý vlčák - zaczęto opracowywać kartę bonitacyjną, określono kryteria hodowli oraz jej program. Przewodniczącym został

major Rosik, współzałożyciel rasy, a konsultantem inż. Hartl. Postanowiono utworzyć również oddział klubu, który mieściłby się na terenie Słowacji, ponieważ dysponowała ona większą ilością osobników pochodzących z hodowli wojskowej. Na terenie Czech i Moraw zarejestrowanych było mniej hodowli wilczaka czechosłowackiego aniżeli na terenie Słowacji. Jednakże hodowle czeskie charakteryzowały się mniejszą skalą pokrewieństwa. Taki bieg wydarzeń, w późniejszym okresie, okazał się istotny w procesie uznania rasy przez Międzynarodową Federację Kynologiczną (**Hartl, Jedlička, 2002**).

Dokumenty, które załączono do wniosku o uznanie wilczaka były przygotowywane starannie wraz z pomocą Naczelnej Komisji Hodowców Psów, organu należącego do Czeskiego Związku Hodowców, przy ogromnym wsparciu inż. Findejsa. W 1988 roku nastąpiło przekazanie wzorca wilczaka czechosłowackiego Komisji Standaryzacyjnej Międzynarodowej Federacji Kynologicznej. Po obradach, naniesieniu uwag i koniecznych zmian do osiągnięcia sukcesu brakowało tylko głosowania państw członkowskich, na posiedzeniu. Duże zaangażowanie dr Petra Dvořáka przyczyniło się do tego, iż dnia 13 czerwca 1989 roku zaakceptowano i zapisano wzorzec wilczaka czechosłowackiego. Został on wydany pod numerem 332 przez sekretariat Międzynarodowej Federacji Kynologicznej, dnia 28 kwietnia 1994 roku. W ogólnej klasyfikacji FCI wilczak czechosłowacki należy do grupy pierwszej ras - psy pasterskie i zaganiające, natomiast Czechosłowacja stała się jego krajem pochodzenia.

Po upływie 10 lat od uznania, rasa ponownie stała się tematem obrad na posiedzeniu Międzynarodowej Federacji Kynologicznej. Dyskutowano, czy rasa jest zdolna do przetrwania oraz czy spełniane są wszystkie założone kryteria. Za prawidłowy przebieg spotkania odpowiadała Republika Słowacka. Po rozpadzie Czechosłowacji na mocy umowy zwartej 4 lipca 1993 roku to właśnie ona stała się patronem rasy (**Hartl, Jedlička, 2002**).

6. Wyniki

6.1 Biologia psów rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák)

6.1.1 Eksterierowe podobieństwa i różnicę pomiędzy wilkiem, a psem rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák)

Wilczak czechosłowacki jest rasą psa, która powstała w wyniku skrzyżowania owczarka niemieckiego z wilkiem *Canis lupus*. Sama rasa owczarek niemiecki posiada w swoim wyglądzie dużo wilczych cech. Niekiedy rasa ta nazywana jest popularnie wilkiem lub wilczurem, dlatego nie bez powodu została ona wykorzystana do stworzenia rasy wilczak czechosłowacki (**Chwedeńczuk, 1987**).

Pies i wilk należą do jednej rodziny *Canidae* (psowatych). Na podstawie badań genetycznych oraz porównań morfologicznych, psa i wilka zalicza się do jednego podrodzaju *Canis*, rodzaju *Canis*. Płodne kojarzenie się wilka - *Canis (Canis) lupus* i psa - *Canis (lupus) familiaris* podkreśla bliskie pokrewieństwo między nimi. W wyniku dużej ewolucji wilka, krzyżowaniu wstecznemu oraz działalności człowieka, możemy dzisiaj oglądać aż trzysta trzydzieści dziewięć ras psów bardzo odmiennych od siebie (**Sundqvist, 2008**).

W 1989 roku została zarejestrowana przez Międzynarodową Federację Kynologiczną rasa psów wilczak czechosłowacki (**Hartl, Jedlička, 2002**). Wilczak pod względem morfologicznym jest rasą bardzo podobną do wilka. Można zauważyć, że odznaczają się taką samą mocną budową ciała. W przypadku obu ras zaznaczony jest dymorfizm płciowy, dotyczy to wagi oraz wielkości ciała. Samica zazwyczaj jest mniejsza od samca. Samiec wilczaka czechosłowackiego powinien ważyć co najmniej 26 kg i mierzyć minimum 65 cm w kłębie, natomiast prawidłowa waga dla suk powinna wynosić minimum 20 kg, a miara w kłębie minimum 60 cm (**FCI, wzorzec nr 332**). W przypadku wilka - odpowiednia waga wadery wilka wynosi pomiędzy 36 – 39 kg i mierzy ona od 60 do 70 cm, a basior wilka powinien ważyć pomiędzy 43 – 46 kg i mierzyć od 70 do 80 cm (**Okarma, 1997**). Na podstawie wzorca można stwierdzić, iż wilczak czechosłowacki jest mniejszy pod względem wagi i wielkości od wilka.

Jednakże długość ciała, w przypadku obu przedstawicieli rodziny psowatych, jest bardzo zbliżona (**Miles, Haynes, 2011**). Mierzona od czubka nosa do końca ogona wynosi: u samca 1.5 do 2 metrów, natomiast u samicy 1.3 do 1.8 metrów (**Okarma 1997**).

Umaszczenie o barwie żółtawoszarej do srebrzystej będzie charakterystyczne zarówno dla wilka szarego jak i dla wilczaka. Sierść nie posiada żadnych kontrastów i znacznie różni się porą zimową i letnią. W zimie przeważa gęsty podszerstek. Oba gatunki pozbywają się intensywnie sierści raz w roku, w okresie późnej wiosny. U wilczaków odnotowano, iż zjawisko to może mieć miejsce dwa razy w roku. U wilków wyróżnia się trzy rodzaje włosów: przewodnich, ościstych i puchowych (**Okarma, 1997**). Wilczak posiada prostą i zamkniętą budowę włosa, z gęstym podszerstkiem w okresie zimy (**FCI, wzorzec nr 332**). Na temat rodzajów sierści nie odnalazłam informacji. Wilczak czechosłowacki musi charakteryzować się jasną maską, czasami silnie kontrastującą, natomiast wilk nie musi posiadać jasnej maski ani kontrastu (**Miles, Haynes, 2011**).

Oczy u wilka są kształtu migdała, zazwyczaj skośnie osadzone z czarną obrączką. Są przeważnie koloru każdego odcienia brązu, bez ciemnego brązu oraz czarnego (**Miles, Haynes, 2011**). U wilczaka oczy są małe, również w kształcie migdała, skośnie osadzone. Kolor przeważnie bursztynowy (**FCI, wzorzec nr 332**). Uszy są małe, stojące, w kształcie trójkątnym zarówno u wilka jak i wilczaka. Ważne jest aby na końcu były zaokrąglone. Uszy powinny być również silnie owłosione wewnątrz (**Miles, Haynes, 2011**).

Zarówno wilczak jak i wilk posiadają czterdzieści dwa zęby (**Miles, Haynes, 2011**). U wilków wyróżniamy zęby trzonowe, przedtrzonowe oraz siekacze. Można przypuszczać, iż u wilczaków występuje również taki układ uzębienia, aczkolwiek nie znaleziono żadnych informacji na ten temat. Wilki posiadają kły o znacznie większych rozmiarach niż u psa domowego. Są charakterystycznie wygięte łukowato, co pomaga w uchwyceniu ofiary. Prócz wyróżniających się kłów, wilki posiadają również ząb tzw. „łamacz”. Służy on do kruszenia, łamania kości i do obgryzania ich z mięsa. Na temat posiadania takiego zęba wśród wilczaków nie znaleziono informacji. Wielkość zębów u wilczaka może być taka sama jak u wilków, ale w niektórych przypadkach mogą mieć taką wielkość jak u psa (**Miles, Haynes, 2011**).

Ogon u wilka jak i u wilczaka wisi prosto oraz nie zwija się z powrotem. Jest on wykorzystywany do komunikowania się między osobnikami. Jest to zachowanie charakterystyczne dla wilka, wilczaka jak i wszystkich psów domowych (**Miles, Haynes, 2011**). Charakterystyczne, dla przedstawicieli tej rodziny, jest posiadanie gruczołu w $\frac{3}{4}$ długości ogona, nazywanego gruczołem fiołkowym (**Nowak, 2000**). Jest on otoczony grubym, sztywnym włosiem u wilków jak i u wilczaków, w kolorze czarnym (**Miles, Haynes, 2011**).

Wilki posiadają pięć palców na przedniej łapie oraz cztery palce na tylnej łapie. Piąty palec, umiejscowiony na przedniej łapie, nazywany jest „rosa pazur”. Wilczak również charakteryzują się podobną budową łap co wilk. Jednak nie wszystkie wolfdogi posiadają cztery palce na tylnej łapie. Zdarza się, że może pojawić się „rosa pazur” również z tyłu. Wszystko zależy od rasy wolfdoga (**Miles, Haynes, 2011**). Klatka piersiowa u wilków oraz wilczaków jest głęboka. U wilków może być węższa i powinna rozszerzać się lekko do przodu. U wilczaka rozszerza się wraz z wiekiem i przyrostem masy ciała (**Miles, Haynes, 2011**). W przypadku obu osobników łopatki osadzone są blisko siebie. Budowa kończyn przednich i tylnych u wilczaka ma praktycznie taką samą budowę jak u wilka. Brak znaczących różnic w budowie anatomicznej potwierdza to, że zarówno wilki jak i wilczaki czeskosłowackie „sznurują” w stępie. Oznacza to, iż łapy idą równolegle tworząc jedną linię. Przy niewielkiej prędkości poruszają się inochodem (**Okarma, 1997; FCI, wzorzec nr 332**). Ruja, w przypadku wilka oraz wilczaka, występuje zazwyczaj raz w roku. Zdarza się, że ruja u wilczaków ma miejsce dwa razy w roku. Zazwyczaj, gdy wilczak czeskosłowacki obcuje z rasą innego psa domowego albo posiada niską zawartość genów wilczych (**Miles, Haynes, 2011**).

Wilczak czeskosłowacki pod względem eksterieru jest bardzo podobny do wilka *Canis (Canis) lupus*. Odznacza się mocną i silną postawą wilka. Również umaszczenie psa tej rasy oraz harmonijny i swobodny ruch odzwierciedla jego wilcze geny. Pomimo niewielu różnic w budowie można z pewnością stwierdzić, iż rasa wilczak czeskosłowacki jest najbardziej zbliżoną rasą psa do protoplasty psa domowego - wilka.

*Zdjęcie 3 Wilczak czechosłowacki samiec **Zenith** od **Úhošťě**, 3 lata.*

Źródło: <http://www.czambor.pl/>

*Zdjęcie 4 Wilk z stacji doświadczalno badawczej w **Stobnicy***

Źródło: http://www.fotosik.pl/pokaz_obrazek/b5598998ded4988e.html

Poniziej znajdują się tabela, w której dokonuje się porównania wilka oraz powstałych w wyniku krzyżowania mieszańców wilka i psa.

Tabela 1 Zestawienie porównawcze eksterieru wilka oraz mieszańców wilka i psa.

Źródło: Miles, Haynes 2011 (<http://www.floridalupine.org/>)

Cechy	Wilk	Mieszańce (wilka i psa)
Waga	Samiec: 43-46 kg Samica: 36-39 kg	Samiec: 26 kg Samica: 20 kg
Wysokość	Samiec: 70-80 cm w kłębie Samica: 60-70 cm w kłębie	Samiec: 65 cm w kłębie Samica: 60 cm w kłębie
Długość	Samiec: 1,5 -2 m Samica: 1,3-1,8 m	Samiec: 1,5-2 m Samica: 1,3-1,8 m
Umaszczenie	Białe; płowożółte, płowe. Brak ostrych kontrastów. Mają skłonność do rozjaśniania z wiekiem.	Takie same jak u wilków. U większości ras mieszańców może być szare lub czarne. Rozjaśnia się z wiekiem.
Linienie	Późna wiosna. Nowa sierść jest jaśniejsza.	Raz w roku (okres wiosny) lub dwa razy do roku (późna wiosna, lato). Nowa sierść może być jaśniejsza.
Maska	Wymieszana	Wymieszana jak u wilka albo ostre kontrasty jak u psa.
Oczy	Oczy kształtu migdał, umieszczone ukośnie, kolor: różne odcienie brązu (prócz ciemnego brązu i czarnego), żółte, złociste albo zielone.	Oczy w kształcie migdała, umieszczone ukośnie, kolor: ciemnobrązowe, czarne są rzadkością, zielone, żółte.
Uszy	Od małych do średnich rozmiarów, nieznacznie zaokrąglone, owłosione wewnątrz.	Od małych do średnich rozmiarów, zaokrąglone, zazwyczaj owłosione wewnątrz.

Cechy	Wilk	Mieszzańce (wilka i psa)
Nos	Zazwyczaj czarny.	Zazwyczaj czarny, lecz zdarzają się rasy z nosem koloru różowego.
Zęby	42 zęby, kły zwykle większe niż u psa.	42 zęby, wielkość może być taka sama jak u wilka, albo mogą być takich rozmiarów jak u psa domowego.
Ogon	Linia prosta, nie zakręca się z powrotem, używany do komunikacji.	Linia prosta, nie zakręca się z powrotem ani na tył, używany do komunikacji.
Gruczoł	Zlokalizowany poniżej początku ogona, pokryty sztywnym, szorstkim włosem czarne u wilków).	Zlokalizowany poniżej początku ogona, pokryty sztywnym, szorstkim włosem (biały u mieszzańców).
Łapy	Cztery u łapy tylnej , pięć palców u łapy z przodu (jeden pazur to „pazur rosa”).	Cztery palce u tylnej łapy (możliwe, że pojawia się „pazur rosa”), pięć palców u przedniej łapy (również „pazur rosa”).
Klatka	Bardzo głęboka, wąska, rozszerza się do przodu.	Zazwyczaj głęboka, umiarkowanie wąska, szersza z wiekiem i przyrostem masy.
Budowa	Ramiona zamykają się razem, łokcie pod kątem klatki piersiowej, z wyrzuconymi łapami co pozwala na bieg w jednej linii.	Ramiona razem, łopatki wciśnięte, z wyrzuconymi łapami.
Ruja	Zazwyczaj wiosną, pierwsza w wieku 2-3 lat.	Zazwyczaj jedna, porą wiosenną lub jesienną, może zdarzyć się u niektórych ras wolfdogów dwa razy w roku, ze względu na niską zawartość genów wilczych.

6.1.2 Behawioralne podobieństwa i różnicę pomiędzy wilkiem, a psem rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák)

Behawior psów domowych ma swoje źródło u jego przodka wilka. U wilków nie możemy zaobserwować żadnych przejawów zachowań psów domowych, natomiast u psa domowego obserwuje się zachowania wilcze, wykształcone do pewnego stopnia **(Miles, Haynes 2011)**.

Wilki są niezwykle inteligentnymi drapieżnikami. Wykształciły strukturę socjalną, w której panuje określony porządek. Wataha, bo tak inaczej nazywa się grupę rodzinną wilków, jest ściśle zhierarchizowana oraz wrażliwa na ingerencję czynników zewnętrznych. Zależności jakie panują między poszczególnymi osobnikami są ściśle określone.

Wataha wytwarza silne więzi rodzinne pomiędzy poszczególnymi osobnikami. Każda grupa rodzinna składa się z pary rodzicielskiej oraz ich potomstwa. Ważną rolę w watasze odgrywa para rodzicielska, która składa się z samca alfy oraz samicy alfy. Jako jedyni w stadzie mają prawo do rozmnażania się **(Nowak, 2000)**.

Wśród psów rasy wilczak czechosłowacki również zaobserwowano wytwarzanie się struktury socjalnej (rodzinnej) z człowiekiem jak i z innymi osobnikami tej rasy. Zazwyczaj dotyczy to relacji między wilczakiem a jego panem, którego traktują jako osobnika nadrzędnego - „alfa”. Z pewnością można stwierdzić, że pies tej rasy traktuje swoją rodzinę, zarówno ludzką jak i psią, jako stado. W młodym wieku osobnik sam poszukuje swojego miejsca w rodzinie. Gdy relacje w rodzinie są zachwiane może dojść do sytuacji, że młody wilczak zapagnie zdobyć najwyższą pozycję, chcąc tym samym przejąć kontrolę **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

Relacje wilczaka z innymi psami w dużej mierze zależą od doświadczeń zebranych za młodych lat. Zarówno szczenię wilczaka jak i szczeniaki innych ras oczekują od dorosłych psów wiele cierpliwości i zrozumienia. Jest to naturalna relacja występująca między dorosłym wilkiem a młodymi wilczkami **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

W przypadku wychowywania kilku osobników rasy wilczak czechosłowacki można zaobserwować różne zachowania stadne. Gdy w sforze znajduje się jedynie tylko para

rodzicielska relacje pomiędzy nimi są zgodne. Problemy pojawiają się w przypadku posiadania dwóch suk lub dwóch samców w sforze. Jest to zjawisko występujące nie tylko w przypadku rasy wilczak czechosłowacki ale w przypadku każdej innej. W warunkach naturalnych, gdy pojawiają się dwa silnie dominujące osobniki sfera się rozdziela. W warunkach hodowlanych jest to niemożliwe. W przypadku rasy wilczak czechosłowacki obserwuje się również wytworzenie ścisłej sfory. Wówczas należy zwrócić uwagę aby nie stała się zagrożeniem dla innych. Tak jak w przypadku watahy wilczej, będą oni zaciekle bronić swojego stada (**Hartl, Jedlička, 2002**).

Z własnych obserwacji mogę stwierdzić, iż wśród wilczaków również wytwarza się hierarchia i chęć zdobycia pozycji samca alfy. W przypadku pojawienia się dwóch samców na jednym, dosyć ograniczonym terytorium, zauważono u wilczaków duży stopień agresji wobec siebie i chęć dominacji.

Jedną z cech odziedziczonych po wilku jest płochliwość oraz ostrożność wobec obcych. Od początku powstania rasy starano się pozbyć tej cechy wśród osobników. Współczesne wilczaki nadal odznaczają się płochliwością, jednak w stopniu znacznie mniejszym niż na początku istnienia rasy. Bardzo ważnym etapem życia młodego wilczaka jest jak najwcześniejsze obcowanie z ludźmi, czyli inaczej socjalizacja. Dzięki temu procesowi będą w przyszłości mniej strachliwe. Wilczaki odznaczają się odmienną postawą niż psy innych ras, w momencie pojawienia się nowej osoby w ich otoczeniu. Są mało skłonne do przywitania się, wręcz unikają obcych ludzi w swoim otoczeniu.

Wilki w swojej naturze w zasadzie nie szczekają i takie zjawisko jest rzadkością. Wilki są zdolne emitować różne rodzaje dźwięków, dlatego ich szczekanie dźwiękiem będzie odbiegało od szczekania psa. (**Miles, Hydea 2011**). Psy rasy wilczak czechosłowacki nie szczekają za wiele, choć posiadają taką zdolność. Również tak jak wilki (**Bereszyński i in. 2000**) posiadają zdolność emisji różnorodnych dźwięków. Wycie tych psów jest również sposobem komunikowania się, nawoływania tak, jak w przypadku wilka. Wilczaki czechosłowackie zazwyczaj są inaczej odbierane przez inne psy, ze względu na ich sposób komunikowania się, co prowadzi często do niezrozumienia (**Hartl, Jedlička, 2002**).

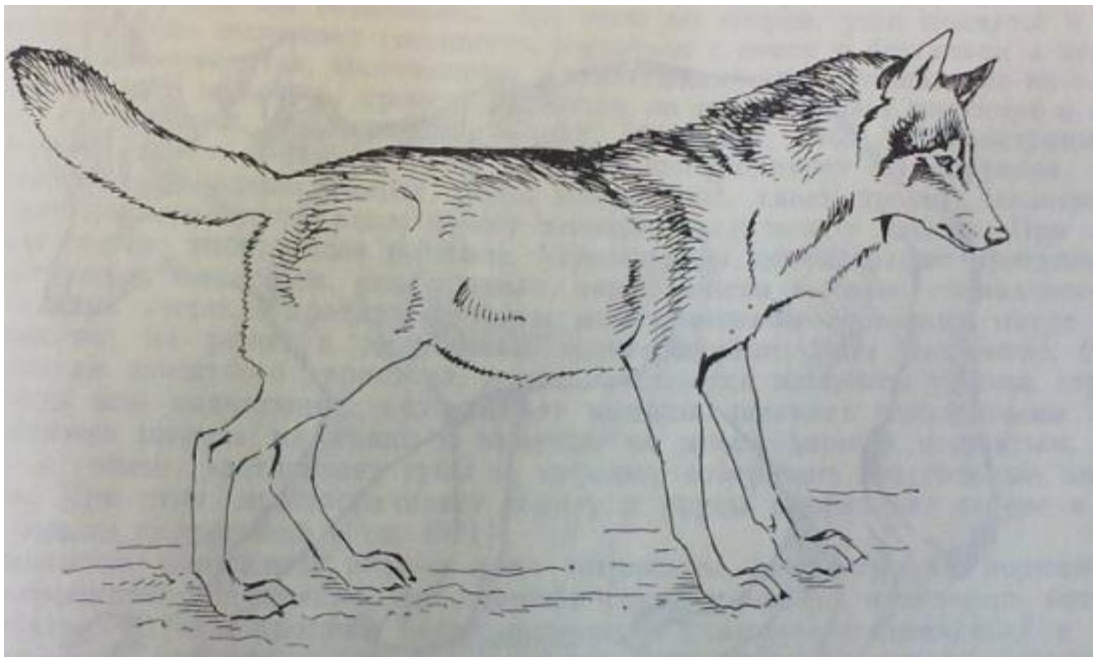
Wilczak czechosłowacki jest mieszańcem psa owczarka niemieckiego oraz wilka. W wyniku takiego skrzyżowania powstał pies charakteryzujący się niezwykle wytrzymałością, inteligencją, aktywnością oraz dobrą orientacją. Domeną wilków są niezwykle wyostrome zmysły, a najbardziej zmysł węchu. Pozwala on na rozpoznanie osobników watahy oraz wyszukiwanie zwierzyny, nawet z dużej odległości. Również u wilczaków można zaobserwować tak wyostromiony ten zmysł, dlatego dobrze sprawują się przy pracach węchowych **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

Kolejną, tym razem problematyczną cechą, jaką odziedziczyły wilczaki po wilkach, jest bardzo silny instynkt łowiecki. Nie można zagłuszyć tej cechy, aczkolwiek można zmienić zainteresowanie wilczaka i przekierować je na inny obiekt. Dobrą metodą jest również osvajanie psa z innymi zwierzętami, ale zawsze trzeba zachować ostrożność przy takich spotkaniach **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

Ciąża u wilka trwa sześćdziesiąt dwa do sześćdziesięciu czterech dni. W miocie przeważnie na świat przychodzi od czterech do sześciu osobników. W okresie wychowawczym wilków można wyróżnić cztery etapy: neonatalny, przejściowy, socjalizacyjny oraz juwenalny **(Okarma, 1997)**. U wilczaków ciąża trwa przeciętnie sześćdziesiąt trzy dni. Również, tak jak u wilków, suka pod koniec ciąży poszukuje miejsca na spokojny poród. Należy się wcześniej przygotować i postarać o takie miejsce, inaczej wilczak zdolny jest przekopać cały ogródek. Wilki posiadają duży areal do dyspozycji, dlatego mogą poszukać odpowiedniego miejsca do wykopania nory. W przypadku wilczaków, w okresie dojrzewania młodych osobników, wyróżnia się trzy etapy: wegetatywny, przejściowy i tak zwany okres „wdrukowania” czyli faza, w której wilczaki wszystko poznają. Właśnie w tym momencie ważne jest częste pojawianie się ludzi **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

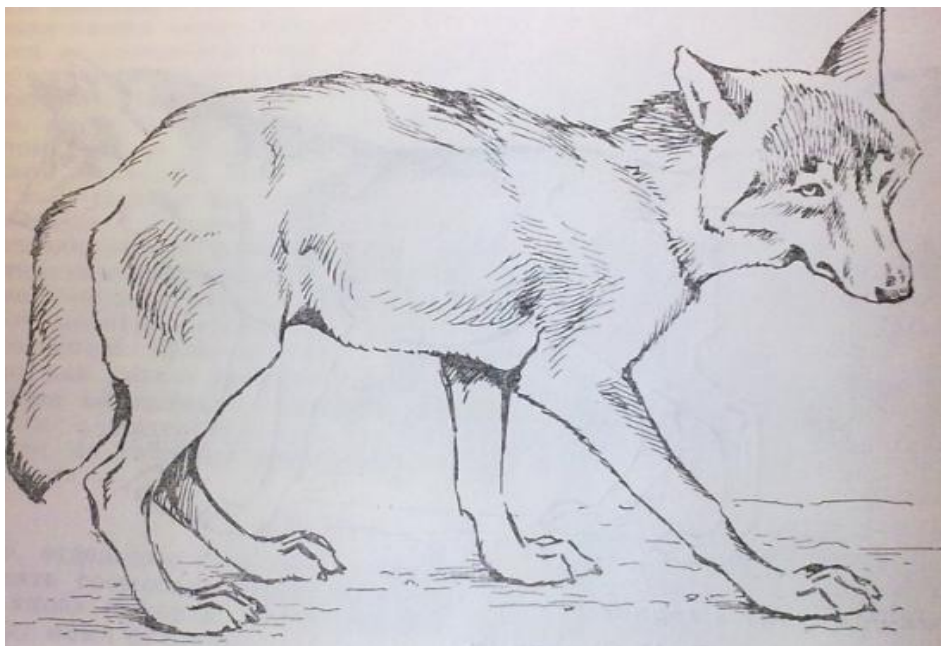
Wilczaki swoje podobieństwa do wilków przejawiają również w sposobie komunikowania się między osobnikami. Przez mimikę pyska, komunikację dźwiękową, poruszanie ogonem, jak również ogólną postawą wyrażają swoje emocje oraz nastawienie. Nie tylko u rasy wilczak czechosłowacki można zaobserwować takie zachowanie, występują one także u innych ras psów **(Hartl, Jedlička, 2002)**.

Poniższe ryciny przedstawiają niektóre postawy wilków oraz wilczaków czechosłowackich.

Ryc.3 Pozycja wilka dominującego w grupie

Źródło: Bibikov I.D 1985: „Wółk”, Moskwa (Bibikov, 1985)

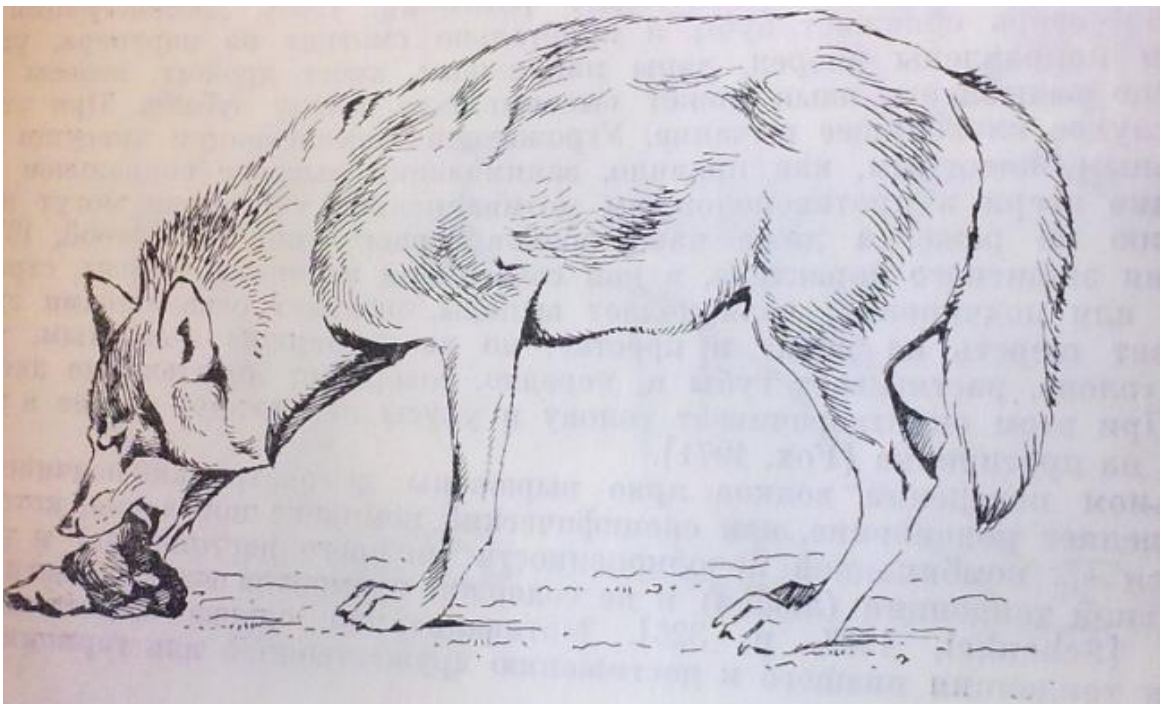
Ryc. 4 Postawa młodego wilka podległego w stadzie

Źródło: Bibikov I.D 1985: „Wółk”, Moskwa (Bibikov, 1985)

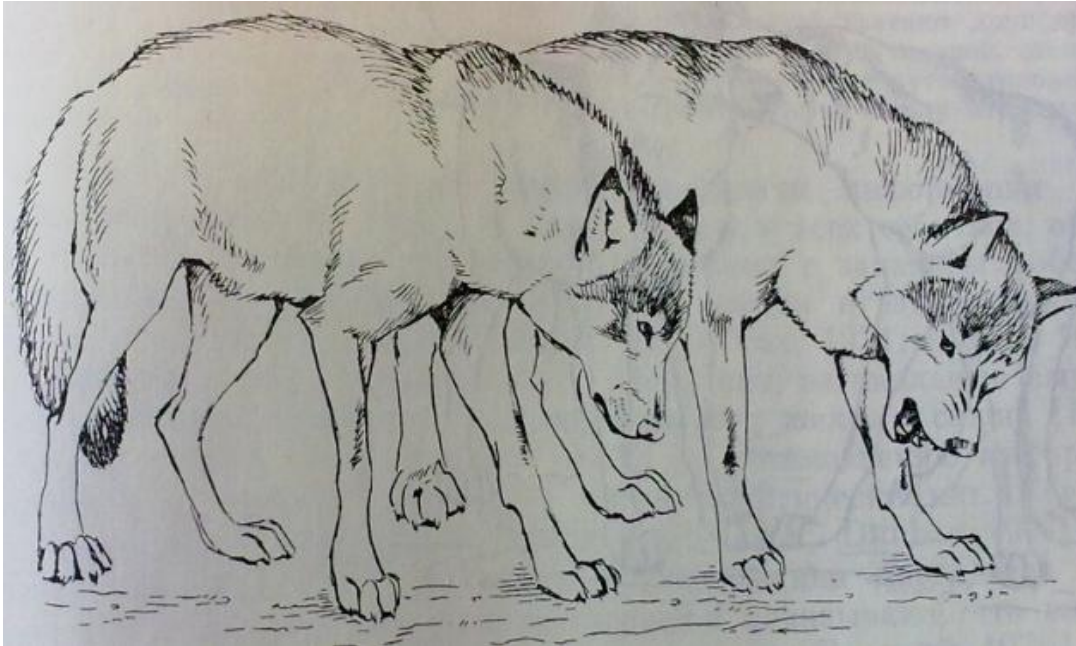
Ryc.5 Mimika wilka dominującego w stadzie (po lewej) i podległego (po prawej)

Źródło: Bibikov I.D 1985: „Wółk”, Moskwa (Bibikov, 1985)

Ryc.6 Dominujący wilk w stadzie podczas posiłku

Źródło: Bibikov I.D 1985: „Wółk”, Moskwa (Bibikov, 1985)

Ryc. 7 Postawa wilka dominującego (po lewej stronie) oraz wilka grożącego (po prawej)

Źródło: Bibikov I.D 1985: „Wółk”, Moskwa (Bibikov, 1985)

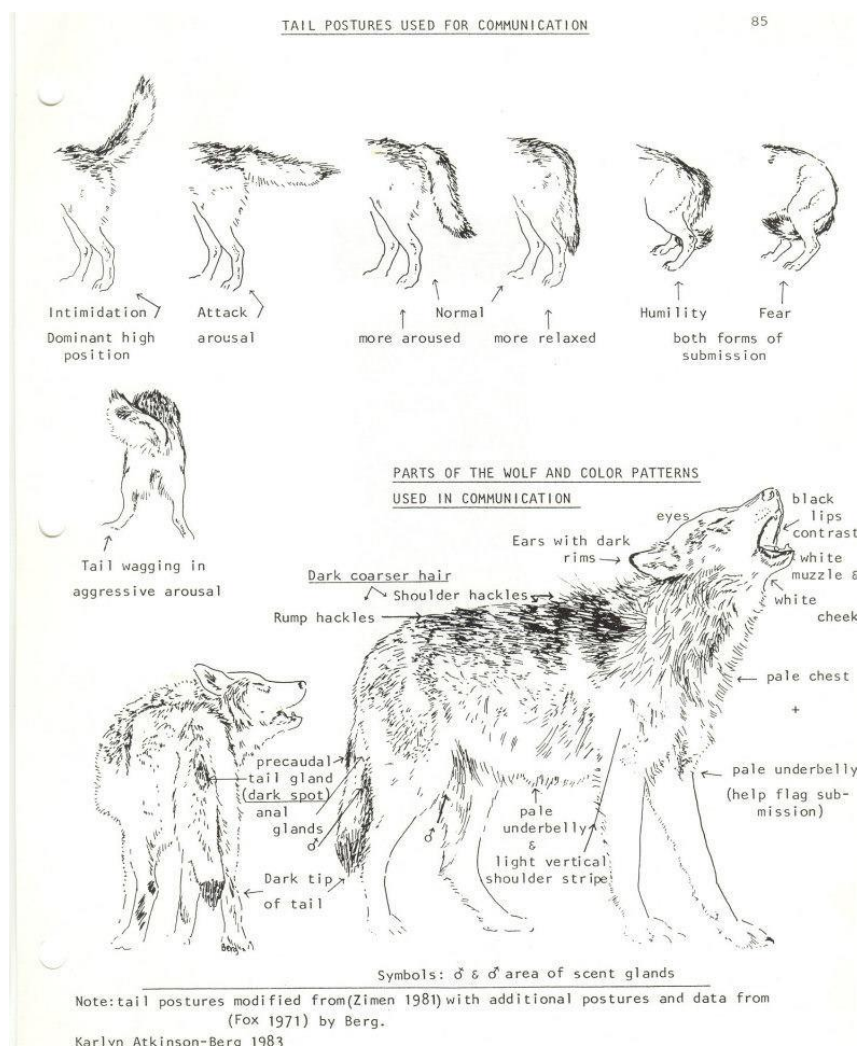

Ryc.8 Dominujący samiec chwyta za pysk młodszego samca

Źródło: Bibikov I.D 1985: „Wółk”, Moskwa (Bibikov, 1985)

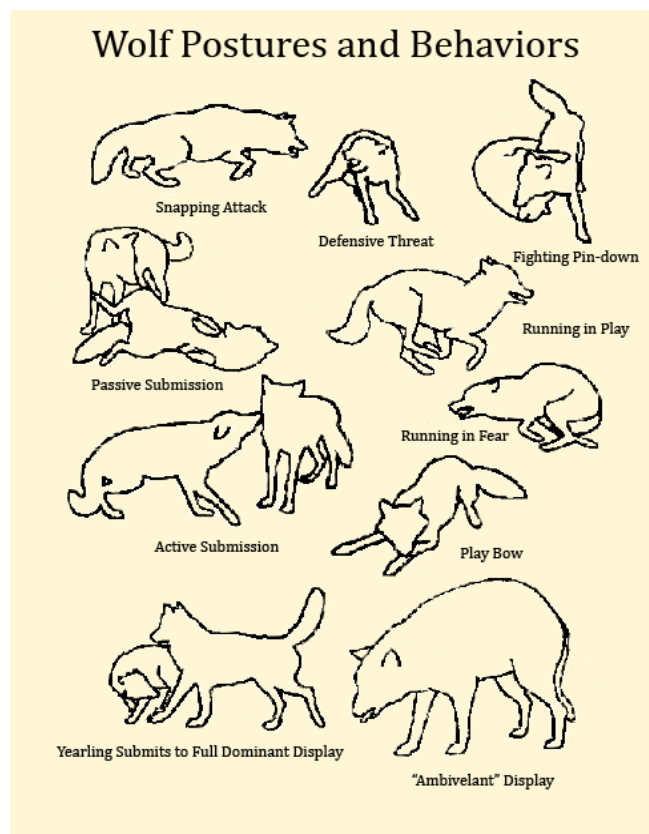
Ryc. 9 Wilk o wyższej pozycji w stadzie przyciska podległego do ziemi
 Źródło: Bibikov I.D 1985: „Wółk”, Moskwa (Bibikov, 1985)

Ryc. 10 Postawa ogona w czasie komunikacji u wilka (woryginalie)

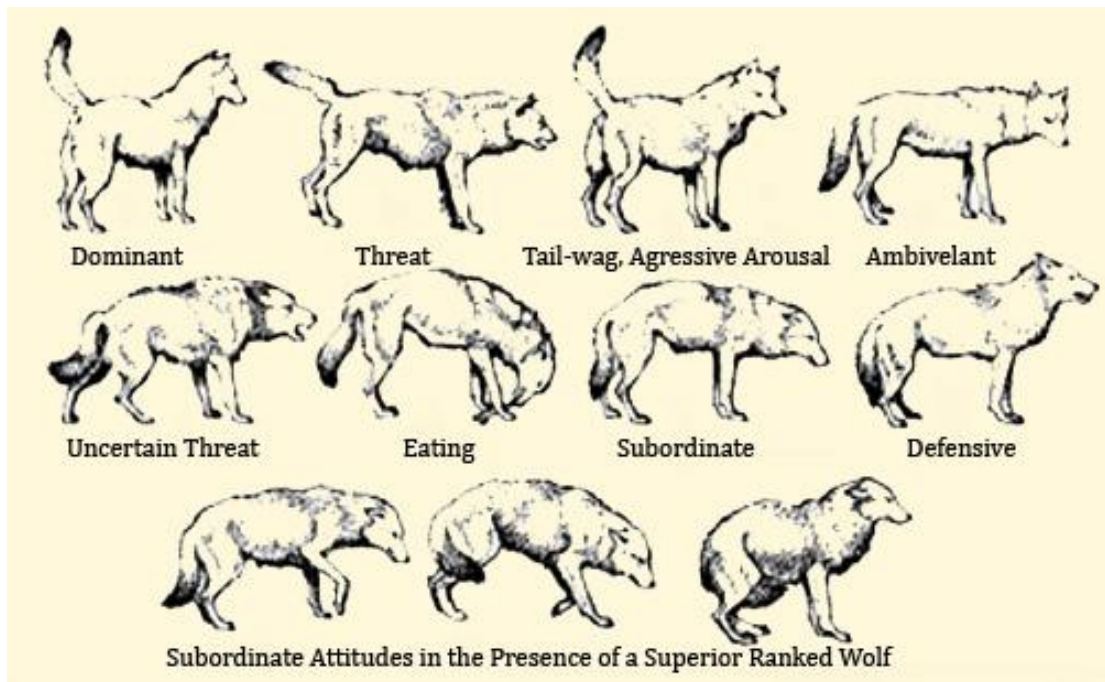
Źródło: <http://moodleshare.org>

Komunikacyjne sygnały wizualne wilka składają się głównie z języka ciała. Podobnie jak ludzie, tak też i psy pokazują swoje emocje za pomocą różnych wyrazów „twarzy”. Dokładnie w ten sam sposób komunikują się wilki i wilczaki czechosłowackie, a maska podkreślająca rysy pyska daje nam lepszą możliwość obserwacji mimiki. Ludzie uśmiechają się kiedy są szczęśliwi, a nasze psy czasami zakładają "szczęśliwą twarz" śmiejąc się do nas. Zadowolony wilk ma otwarty pysk z luźno wiszącym językiem i uszami ustawionymi do przodu. Jego oczy są wesołe. Innymi emocjami, które są wyrażane przez wyraz pyska jest nieufność, zagrożenie, lękliwość, strach, obawa czy uległość. Wilk jeśli czuje się zagrożony zaczyna marszczyć nos, otwiera pysk obnażając przy tym zęby i ściągając wargi, ustawia odpowiednio uszy. Często przy takim zachowaniu słyszymy warczenie. Wilk czujący się niepewnie, zazwyczaj popiskuje, kładzie uszy, pysk ma zamknięty. Wilk do komunikacji zawsze używa mimiki pyska, mowy ciała i ustawia odpowiednio ogon. Groźny wilk nie tylko obnaża zęby warcząc, ale też stawia sierść i ogon sprawiając wrażenie większego. Wilk czując się zagrożony pokazuje uległość, obniża pozycję ciała, a jego ogon zawija się pod siebie. Często w sytuacji zagrożenia może też przewrócić się na bok, pokazując swoją bezradność i stając się mniejszym uległym (<http://lonewolf.com>).

Ryc.11 Postawa oraz behavior wilka (w oryginale)

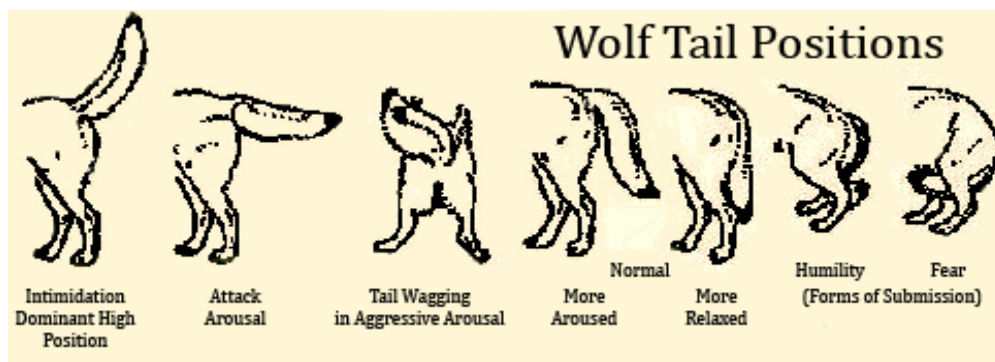
Źródło : <http://lonewolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>

Ryc.12 Postawy wilka przyjmowane w czasie komunikacji (w oryginalne)

Źródło : <http://lonewolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>

Język ciała jest narzędziem komunikacji dla wilka tak, jak dla człowieka postawa i gesty, które wyrażają nasze intencje i uczucia. Wilk również używa języka ciała do komunikacji. Ta waha się od subtelnych sygnałów, takich jak lekkie przesunięcie ciężaru ciała do położenia się na plecach, na znak uległości. Wilk dominujący zawsze będzie chodził pewnie z wysoko podniesioną głową, patrzył w kierunku innych wilków jak również miał wyprostowany ogon do góry, czy podniesioną sierść. Może on przy tym zacząć ustawiać innych członków stada obnażając zęby, marszcząc czoło czy stawiając uszy do przodu, a przy tym często kłaść przednią łapę na osobniku podległym. Wilk uległy zawsze będzie miał obniżoną pozycję ciała, obniżoną pozycję ogona, uszy położone do tyłu, jak również może posikiwać pod siebie. Taki osobnik zawsze będzie się poruszał wolniej, małymi krokami w kierunku bardziej dominujących członków stada (<http://lonewolf.com>).

Ryc.13 Pozycje ogona przyjmowane podczas komunikacji u wilków
(w oryginalne)

Źródło:<http://1onewolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>

Postawy ciała u wilków, możemy podzielić w następujący sposób:

Dominacja (dominance) – Osobnik dominujący stoi na sztywnych, wyprostowanych nogach, ma uszy stojące do przodu, często podniesioną sierść, ogon ustawiony do góry.

Pokora (Submission, aktive - aktywna) – Osobnik taki obniża pozycję swojego ciała, chowa uszy do tyłu, obniża ogon. Oblizuje pysk osobnika dominującego, obniżając przy tym zad.

Uległość (Submission, passive - pasywna) – Osobnik taki często kładzie się na grzbiecie obnażając swoje gardło i brzuch. To zachowanie jest dużo bardziej intensywne jak wcześniejsze, bo towarzyszy mu skowyt (płacz).

Gniew (angry) - Uszy wilka są wtedy wyprostowane, wargi ściągnięte, obnażone zęby i może towarzyszyć takiemu zachowaniu warczenie.

Strach (fear) - Przestraszony wilk stara się sprawiać wrażenie mniejszego, mniej widocznego. Uszy spłaszcza w dół, na głowie i może mieć schowany między nogami ogon. Często ze strachu może wydawać krótkie dźwięki tak, jakby szczekał. Ogon może być schowany między nogi, jak u uległego wilka.

Agresja (aggression) - Wilk wtedy zaczyna warczeć i podnosić futro. Często może przykucnąć szykując swoją pozycję do ataku.

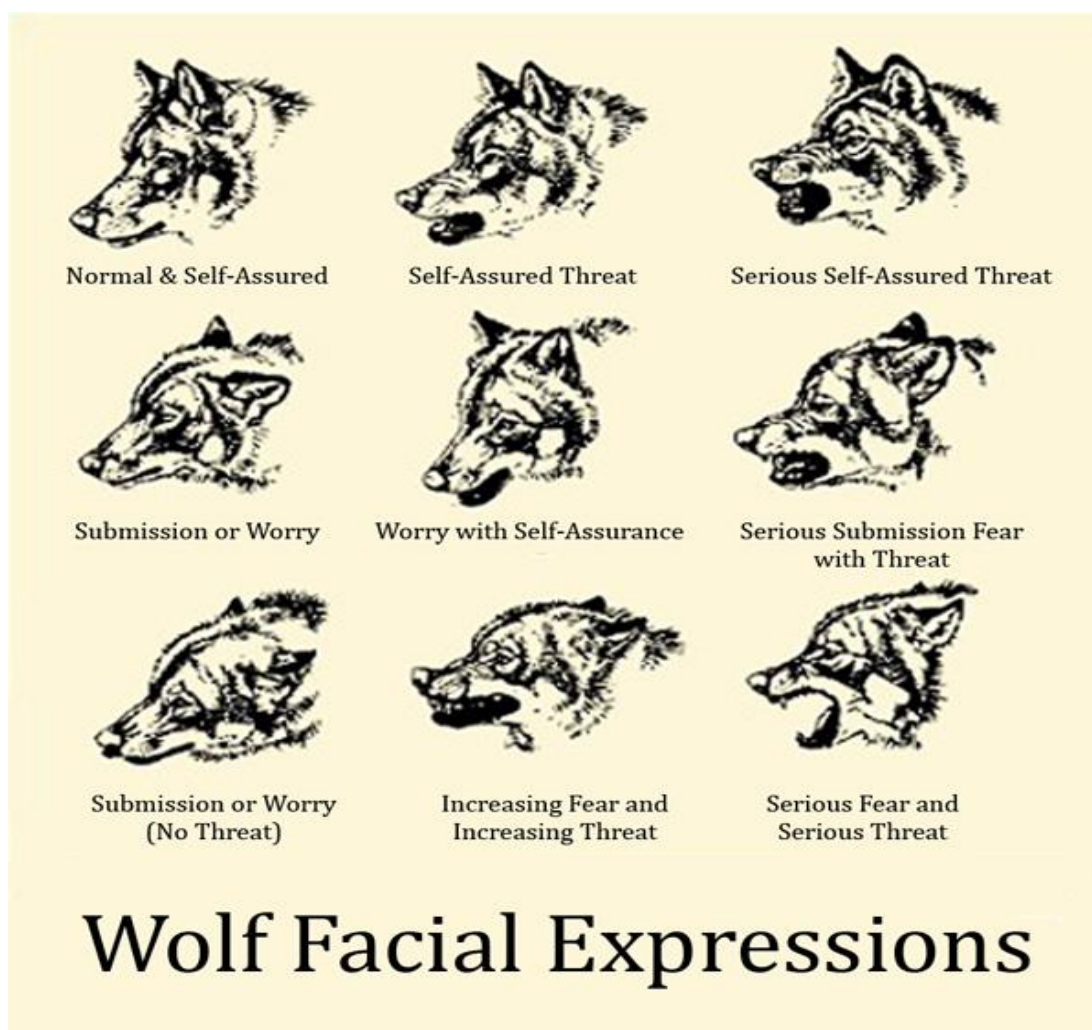
Nieufność (suspicion) – Wilk kładzie po sobie uszy, jego oczy robią się mniejsze, a ogon zwisa swobodnie na dół.

Zrelaksowany, Rozluźniony (Relaxedness) – Często wilk przyjmuje wtedy pozycję sfinksa lub kładzie się na boku, jego ogon jest swobodny, nie okazuje żadnych sygnałów pobudzenia.

Szczęście (happiness) - Zadowolony wilk cieszy się całym ciałem, macha ogonem, ma otwarty pysk, język na wierzchu i ogólnie jest w radosnym nastroju.

Połowanie (hunting) – Całe ciało wilka jest wtedy napięte , a jego ogon wyprostowany i ułożony w poziomie.

Zabawowość (playfulness) - Wilk podczas zabawy przypomina zabawy psów. Sprawia wrażenie jakby tańczył, jego ogon jest radosny, macha nim wysoko, baraszkuje, kładąc przednią część ciała na ziemi zaprasza do zabawy (<http://1onewolf.com>).

Ryc.14 Mimika pyska wilka w czasie komunikacji (woryginalie)

Źródło : <http://1onewolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>

Zabawa jest głównym elementem życia wilka. Wilcze szczenięta uczą się w ten sposób umiejętności, które potem pomogą im w ciągu całego dorosłego życia. Nabierają w ten sposób umiejętności komunikacyjnych, uczą się jak polować, walczyć. Często hierarchia w stadzie jest określana poprzez zabawę, wilki uczą się zachowań dominacyjnych jak i uległych wobec innych członków stada (<http://lonewolf.com>).

Zdjęcie 5 Postawa dominującego samca Czamborz Vlčího dubu 4 lata i suki Astri

Wilcza Saga 2 lata

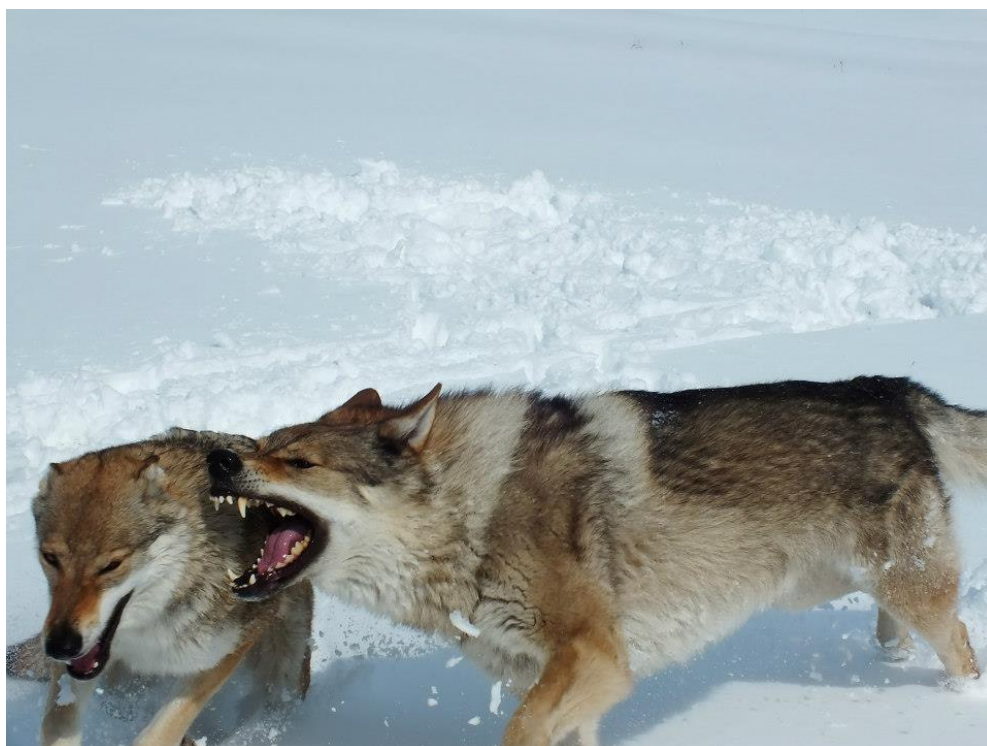
Foto: Grzegorz Stelmachowski

*Zdjęcie 6 Postawa dominującego samca **Czambor z Vlčího dubu** 4 lata nad podległą
suką **Astri Wilcza Saga** 2 lata
Foto: Grzegorz Stelmachowski*

*Zdjęcie 7 Zabawa socjalna dwóch osobników samca **Czambor z Vlčího dubu** 5,5 roku z
suką **Eetee II od Úhošťě** 1,5 roku.
Foto: Grzegorz Stelmachowski*

*Zdjęcie 8 Zabawa socjalna dwóch osobników rasy Wilczak Czechosłowackich **Czambor** z **Vlčího dubu** 5,5 roku i suka **Eetee II od Úhoště** 1,5 roku.*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

*Zdjęcie 9 Wilczaki kontrolujące otoczenie skupiając uwagę na interesującym ich obiekcie samiec **Czambor** z **Vlčího dubu** 5,5 roku i suka **Eetee II od Úhoště** 1,5 roku.*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

*Zdjęcie 10 Para wilczaków poruszająca się kłusem samiec **Czambor** z **Vlčího dubu** 5lat i suka **Eetee II** od **Úhoště** 1rok.
Foto: Grzegorz Stelmachowski*

*Zdjęcie 11 Postawa wilczaka polującego na innego wilczaka (zabawa) suka **Eetee II** od **Úhoště** 1,5roku w tle kot rasy Chausie.
Foto: Grzegorz Stelmachowski*

*Zdjęcie 12 Stado młodych wilczaków czeskosłowacki wraz z osobnikiem dominującym, samiec **Czambor** z **Vlčího dubu** 5lat, samiec **Inspektor Kurt** z **Lasów Preczowskich** 1 rok, samiec **Gran Rojo Corazon Atropa Bella Donna** 1 rok, suka **Eetee II** od **Úhošťě** 1rok.*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

*Zdjęcie 13 Dominujący samiec chwyta młodszego osobnika za pysk, samiec **Czambor** z **Vlčího dubu** 5lat , samiec **Inspektor Kurt** z **Lasów Preczowskich** 1 rok, suka **Eetee II** od **Úhošťě** 1rok.*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

*Zdjęcie 14 Młode wilczaki walczące o pozycję w hierarchii wraz z dominującym samcem **Czambor z Vlčího dubu 5lat** , samiec **Inspektor Kurt z Lasów Preczowskich 1 rok** , samiec **Gran Rojo Corazon Atropa Bella Donna 1 rok** , suka **Eetee II od Úhošťě 1rok**.*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

*Zdjęcie 15 Postawa wilczaka broniącego swojego zasobu, suka **Ginka II od Úhošťě 9 miesięcy**.*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

*Zdjęcie 16 Wilczak przygotowujący się do ataku, suka **Ginka II** od **Úhošťě** 9 miesięcy.*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Zdjęcie 17 Zabawa socjalna dwóch młodych wilków

Źródło: <http://moodleshare.org>

Zdjęcie 18 Dominujący wilk w Zoo w Pradze Czechy 05/2011

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Zdjęcie 19 Mimika wilka straszącego Zoopark Chomutov Czechy 05/2011

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Zdjęcie 20 Para wilków Zoopark Chomutov Czechy 05/2011

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Zdjęcie 21 Wilk beta w zoo w Pradze Czechy 09/2012

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Zdjęcie 22 Wilczyca wilka szarego wraz z małym Givskud zoo Dania 06/2010

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Zdjęcie 23 Para wilków szarych Givskud zoo Dania 06/2010

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Wilczaki czechosłowackie w swoim zachowaniu przejawiają wiele wilczych cech. Jako rasa odznaczają się niezwykłą inteligencją, wytrzymałością oraz odpornością. Jest to rasa aktywna, której należy poświęcić wiele uwagi. Mimo, iż szkolenie wymaga poświęcenia dużej ilości czasu, są to psy niezwykle posłuszne. Odpowiednie wyszkolenie psa rasy wilczak czechosłowacki pozwoli nam w pełni cieszyć się jego niespotykaną dziką naturą.

6.1.3 Choroby dziedziczne najczęściej występujące w rasie

Wilczaki czechosłowackie, jako rasa psów, odznaczają się dużą odpornością, dlatego są mniej podatne na zachorowania. Wilczaki żyją długo i do starości są zwierzętami aktywnymi i chętnymi do wszelkich zabaw. Psy rasy wilczak czechosłowacki są odporne na niskie temperatury oraz zmiany pogodowe. Pomimo tak dużej odporności zdrowotnej, wilczaki czechosłowackie narażone są jednak na choroby genetyczne takie jak: karłowatość przysadkowa, mielopatia degeneracyjna, dysplazja stawu biodrowego i łokciowego.

Karłowatość przysadkowa jest wadą genetyczną, polegającą na niedorozwoju przysadki mózgowej. Przysadka mózgowa jest gruczołem odpowiedzialnym za produkcję hormonu wzrostu. Jego zaburzenie może doprowadzić do nieprawidłowego rozwoju całego organizmu wilczaka czechosłowackiego. Ta wada genetyczna uważana jest za jedną z poważniejszych wad. Przypuszczać można, że mogła znaleźć się w rasie od owczarka niemieckiego. Wilczaki z taką wadą genetyczną są psami karłowatymi, wykazują niedorozwój narządów wewnętrznych oraz narządów płciowych przy odpowiednim zachowaniu proporcji ciała. Wilczaki mogą być nosicielami wadliwego genu. Nie oznacza to jednak, że w przyszłości będą chore, aczkolwiek w połączeniu z innym nosicielem mogą wydać potomstwo karłowate albo będące nosicielem wadliwego genu. Na Uniwersytecie w Utrechcie (Holandia) udało się wyodrębnić gen odpowiedzialny za tę chorobę. W chwili obecnej można wykonać badanie na obecność wadliwego genu w większości laboratoriów na świecie, co pozwoli w przyszłości na prawidłowe kojarzenie psów w pary. Taka strategia pozwoli na eliminację wadliwego genu wśród populacji psów rasy wilczak czechosłowacki oraz zapobiegnie pojawianiu się nosicieli w Hodowlach (<http://www.czambor.pl>).

Mr. G. Stelmachowski
Ul. Storcyków 12
41-303 Dabrowa Górnicza
Polen

Utrecht, 3 March 2010

Subject: Result DNA test

Dear Mr. Stelmachowski,

We have tested the DNA of your Czechoslovakian wolfđdog Czambor z Vlěího dubu for the gene related to pituitary dwarfism. The dog is carrier of the gene that causes this type of dwarfism in the breed.

Sincerely,

Peter Leegwater

Head Molecular Genetics
Department of Clinical Sciences of Companion Animals
University of Utrecht
PO Box 80154
3508 TD Utrecht
The Netherlands

Zdjęcie 24 Certyfikat wykonania badania na karłowatość przysadkową

Źródło: <http://www.czambor.pl>

Zwyrodnienie zaburzenia czynności szpiku, w skrócie DM, jest następną chorobą genetyczną odziedziczoną po owczarkach niemieckich, na którą chorują wilczaki czechosłowackie. DM jest chorobą autoimmunologiczną atakującą układ nerwowy, a następnie tkankę nerwową. Jest to choroba postępująca powoli. Choroba objawia się niestabilnością kończyn, utratą równowagi, problemami z poruszaniem się, kładzeniem. Pierwsze objawy można zauważyć pomiędzy ósmym a czternastym rokiem życia. Można wykonać, na obecność tej choroby u psa, badanie genotypu. Polega ono na sprawdzeniu markerów genetycznych u wilczaka (<http://www.czambor.pl>).

LABOKLIN
LABOR FÜR KLINISCHE DIAGNOSTIK GMBH & CO. KG

Certyfikat

dotyczący testu genetycznego wykonanego przez Laboklin w kierunku
Mielopatii degeneracyjnej

Numer badania:	1012-S-64054
Zwierzę:	Pies rasy Ceskoslovensky Vlčak, Czambor z Vičho dubu
Urodzony:	---
Należący do:	Grzegorz Stelmachowski
Numer książki hodowlanej:	PKR I-51087
Numer chipu:	941000001804770
Tatuaż:	---
Data badania:	02-12-2010
Wynik badania:	DM - genotyp N/N

Informacje:

Badany pies posiada prawidłowy gen w układzie homozygotycznym i nie jest nosicielem mutacji w obrębie genu SOD1 uznawanej za czynnik predysponujący w kierunku mielopatii degeneracyjnej. Pies przekaze potomstwu wyłącznie prawidłowy materiał genetyczny.

Przedmiotem badania jest mutacja znana i opisana na dzień dzisiejszy. Wynik dotyczy wyłącznie materiału diagnostycznego nadesłanego do laboratorium.

Bad Kissingen, 13-01-2011 Dipl.-Biol. Bärbel Gunreben

LABOKLIN
LABOR FÜR KLINISCHE DIAGNOSTIK GMBH & CO. KG
Steubensstr. 4 - 97688 Bad Kissingen
Tel: 093 911 70 10 Fax: 093 911 70 20
E-Mail: info@laboklin.de www.laboklin.de

AKS Akkreditierung: AKS-PL-20922
Vorzugslos: www.aks-hannover.de
Staatliche Akkreditierungsstelle Hannover

Das Labor ist für die oben stehende/n Untersuchung/en verantwortlich für die Richtigkeit der Angaben zu den eingesandten Proben liegt beim Einsender. Gewährleistungspflichten können nicht übernommen werden. Schadensersatzverpflichtungen sind, soweit gesetzlich zulässig, auf den Rechnungswert der durchgeführten Untersuchung/en beschränkt.

Zdjęcie 25 Certyfikat wykonania badania na obecność DM

Źródło:: <http://www.czambor.pl>

Kolejną poważną wadą genetyczną psa rasy wilczak czechosłowacki jest dysplazja stawów biodrowych (HD). Staw biodrowy zbudowany jest z panewki, która obejmuje głowę kości udowej. Dodatkową stabilizację zapewnia więzadło poprzeczne panewki, a głowa kości udowej, w centralnej części, połączona jest więzadłem z panewką. Głowa kości udowej jest dokładnie dopasowana do panewki. Obydwie części pokryte są chrząstką stawową a całość otacza torebka stawowa. Wszystkie elementy powleczone są mazią stawową, która usprawnia ruch w stawie (<http://www.czambor.pl/>).

Dysplazja odznacza się wrodzonym zniekształceniem stawu biodrowego. Polega na złym rozwinięciu się panewki miednicy, jej więzadła i głowy kości udowej. Nie w każdym przypadku dysplazja stawu biodrowego jest wadą wrodzoną. Możemy spotkać się również z dysplazją nabytą, zazwyczaj w skutek wypadku lub w wyniku przeciążenia stawów w wieku młodzieńczym. Schorzenie przeważnie obejmuje w 80 % oba stawy. Badania radiologiczne na obecność dysplazji u wilczaka można wykonać już w wieku sześciu miesięcy. Badanie w tym wieku psa, może być obarczone błędem, ponieważ stawy są jeszcze nie do końca wykształcone. Odpowiednim wiekiem na wykonanie takiego badania jest przedział pomiędzy osiemnastym a trzydziestym miesiącem życia (<http://www.czambor.pl/>).

Zdjęcie 26 Stawy biodrowe u Wilczaka czechosłowackiego zdrowego

Źródło: <http://www.czambor.pl>

Zdjęcie 27 Stawy biodrowe u Wilczaka czechosłowackiego z wadą genetyczną dysplazji stawu

Źródło: <http://www.czambor.pl>

U wilczaka czechosłowackiego bardzo rzadko można również spotkać się z dysplazją stawu łokciowego. Diagnozę stawia się również na podstawie zdjęć RTG. Najodpowiedniejszym momentem na wykonanie takiego badania jest wiek od osiemnastego do trzydziestego miesiąca życia (<http://www.czambor.pl>).

Zdjęcie 28 Zdjęcie zdrowego stawu łokciowego u wilczaka czechosłowackiego.

Źródło: <http://www.czambor.pl>

Istnieje również możliwość wykonywania innych badań genetycznych dla psów rasy wilczak czechosłowacki, jednak ze względu na bardzo znikomy procent ich występowania, badania przeprowadza się sporadycznie. Należą do nich między innymi: nadwrażliwość na inwermektynę MDR1, choroby serca, choroby oczu PRA, hipertermia złośliwa (<http://www.czambor.pl>).

6.1.4 Wzorzec rasy według Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (FCI)

Wzorzec rasy Wilczak Czechosłowacki nr 332 według Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (FCI) pobrany z strony oficjalnej Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (<http://www.fci.be/nomenclature.aspx>).

FCI-Standard N° 332/03. 09. 1999/GB

CZECHOSLOVAKIAN WOLFDOG

(Ceskoslovenský Vlciak)

TRANSLATION: Mrs. C. Seidler.

ORIGIN: The former Czechoslovakian Republic.

PATRONAGE: Slovakian Republic.

DATE OF PUBLICATION OF THE ORIGINAL VALID STANDARD:

03.09.1999.

UTILIZATION: Working Dog.

CLASSIFICATION F.C.I.:

Group 1 Sheepdogs and Cattle

Dogs.

Section 1 Sheepdogs.

With working trial.

BRIEF HISTORICAL SUMMARY: In the year 1955 a biological experiment took place in the CSSR of that time, namely, the crossing of a German Shepherd Dog with a Carpathian wolf. The experiment established that the progeny of the mating of male dog to female wolf as well as that of male wolf to female dog, could be reared. The vast majority of the products of these matings possessed the genetic requirements for continuation of breeding. In the year 1965, after the ending of the experiment, a plan for the breeding of this new breed was worked out. This was to combine the usable qualities of the wolf with the favourable qualities of the dog. In the year 1982,

the ceskoslovenský vlciak, through the general committee of the breeders' associations of the CSSR of that time, was recognized as a national breed.

GENERAL APPEARANCE: Firm type in constitution. Above average size with rectangular frame. In body shape, movement, coat texture, colour of coat and mask, similar to the wolf.

IMPORTANT PROPORTIONS:

- Length of body : Height at withers = 10 : 9.
- Length of muzzle : Length of cranial region = 1 : 1.5.

BEHAVIOUR / TEMPERAMENT: Lively, very active, capable of endurance, docile with quick reactions. Fearless and courageous. Suspicious. Shows tremendous loyalty towards his master. Resistant to weather conditions. Versatile in his uses.

HEAD: Symmetrical, well muscled. Seen from the side and from above, it forms a blunt wedge. Sex should be unmistakable.

CRANIAL REGION:

Skull: Seen from the side and from the front, the forehead is slightly arched. No marked frontal furrow. Occipital bone clearly visible.

Stop: Moderate.

FACIAL REGION:

Nose: Oval shape, black.

Muzzle: Clean, not broad; straight bridge of nose.

Lips: Tight fitting. No gap at corner of mouth. Rims of lips are black.

Jaws/Teeth: Jaws strong and symmetrical. Well developed teeth, specially the canines. Scissor or pincer bite with 42 teeth according to the usual tooth set. Regular teeth set.

Cheeks: Clean, sufficiently muscled, not markedly protruding.

Eyes: Small, slanting, amber coloured. Well fitting lids.

Ears: Pricked, thin, triangular, short (i.e. not longer than 1/6th of the height at withers); the lateral point of the set on of the ears and the outer corner of the eyes are in a direct line. A vertical line from tip of ear would run close along the head.

NECK: Dry, well muscled. In repose forms an angle of up to 40 degrees to the horizontal. The neck must be sufficiently long for the nose to touch the ground effortlessly.

BODY:

Topline: Flowing transition from neck to body. Sloping away slightly.

Withers: Well muscled, pronounced. Though pronounced, they must not interrupt the flow of the topline.

Back: Firm and straight.

Loins: Short, well muscled, not broad, sloping slightly.

Croup: Short, well muscled, not broad, falling away slightly.

Chest: Symmetrical, well muscled, roomy, pear-shaped and narrowing towards the sternum. The depth of chest does not reach to the elbows. The point of the sternum does not extend beyond the shoulder joints.

Lower line and Belly: Taut belly, tucked up. Slightly hollow in flanks.

TAIL: Set on high, hanging straight down. When dog is excited, generally raised in sickle shape.

LIMBS:

FOREQUARTERS: The front legs are straight, strong, clean and close together with slightly turned out feet.

Shoulders: The shoulder blade is placed rather far forward, well muscled. It forms an angle of nearly 65 degrees to the horizontal.

Upper arm: Strongly muscled, forms an angle of 120 to 130 degrees to the shoulder blade.

Elbows: Close fitting, turned neither in nor out, well defined, flexible. Upper arm and forearm form an angle of approximately 150 degrees.

Forearm: Long, clean and straight. The length of the forearm and pastern is 55% of height at withers.

Pastern joint: Solid, flexible.

Pastern: Long, forms an angle of at least 75 degrees to the ground. Lightly springy in movement.

Front feet: Large, turned slightly outwards. Longish arched toes and strong, dark nails. Well defined, elastic, dark pads.

HINDQUARTERS: Powerful. The hind legs stand parallel. An imaginary vertical line drawn from the point of the ischium, would run midway through the hock joint. The dewclaws are undesirable and must be eliminated.

Upper thigh: Long, well muscled. Forms an angle of 80 degrees to the pelvis. The hip joint is sturdy and flexible.

Stifle: Strong and flexible.

Lower thigh: Long, clean, well muscled. Forms an angle of about 130 degrees with the hock.

Hock joint: Clean, solid, flexible.

Hock: Long, clean. Position almost vertical to the ground.

Hind feet: Longish, arched toes with strong dark nails.

GAIT / MOVEMENT: Harmonious, light-footed, ground covering trot in which the limbs skim over the ground as closely as possible. Head and neck incline to the horizontal. Pacing when walking.

SKIN: Elastic, tight, without wrinkles, unpigmented.

COAT

HAIR: Straight and close. Winter and summer coat differ greatly. In winter an immense undercoat is predominant and, together with the topcoat, forms a thick coat all over the body. It is necessary for the hair to cover the belly, the inside of the upper thigh, the scrotum, the inner part of the ear and the area between the toes. Well coated neck.

COLOUR: Yellowish-gray to silver-gray with a characteristic light mask. Light hair also on the underside of the neck and the forechest. Dark gray colour with light mask is permissible.

SIZE AND WEIGHT:

Height at withers:

Dogs at least 65 cm,

Bitches at least 60 cm.

Weight :

Dogs at least 26 kg,

Bitches at least 20 kg.

FAULTS: Any departure from the foregoing points should be considered a fault and the seriousness with which the fault should be regarded should be in exact proportion to its degree and its effect upon the health and welfare of the dog.

- Heavy or light head.
- Flat forehead.
- The absence of two PM1 (premolar 1) or of both M3 (molar 3) is not to be penalized. However, the absence of one M3 in addition to 2 PM1 or the absence of one PM1 in addition to both M3 is to be considered as a fault.
- Dark brown, black or different coloured eyes.
- Coarse ear. High or low set-on of ear.
- Neck carried high in repose; low position of neck when standing.
- Unpronounced withers.
- Untypical topline.
- Long croup.
- Tail long, set on low and not carried correctly.
- Too little or too much angulation in forequarters.
- Weak pastern.
- Too little or too much angulation in hindquarters. Insufficient muscle.
- Barely pronounced mask.
- Short, wavy movement.

ELIMINATING FAULTS :

- Aggressive or overly shy.
- Discrepancy in proportions.
- Faults in deportment and temperament.
- Untypical head.
- Missing teeth (except 2 PM1 and the M 3, see § faults), irregular bite.
- Untypical shape and position of eyes.
- Untypical set-on and shape of ears.

- Dewlap.
- Strong slope in croup.
- Untypical ribcage.
- Tail untypical in set on and carriage.
- Faulty and untypical position of front legs.
- Stand-off and untypical coat.
- Colours other than those in the standard.
- Slack ligaments.

Untypical movement

Any dog clearly showing physical or behavioural abnormalities shall be disqualified.

N.B. : Male animals should have two apparently normal testicles fully descended into the scrotum.

Tłumaczenie wzorca rasy Wilczak czechosłowacki nr 332 według Międzynarodowej Federacji Kynologicznej przez Grzegorza Stelmachowskiego (<http://www.czambor.pl>).

Wzorzec F.C.I. Nr 332/03.09.1999/GB

CZECHOSŁOWACKI WILCZAK

(československý vlčák)

POCHODZENIE: była Republika Czechosłowacka

PATRONAT: Republika Słowacji

DATA PUBLIKACJI ORYGINALNEGO OBOWIĄZUJĄCEGO WZORCA:
03.09.1999

UŻYTKOWNOŚĆ: pies użytkowy

KLASYFIKACJA F.C.I.:

- Grupa 1 Owczarki i inne psy pasterskie z wyłączeniem szwajcarskich psów do bydła
- Sekcja 1 psy pasterskie
- podlega próbom pracy

KRÓTKI RYS HISTORYCZNY: W roku 1955 w byłej Republice Czechosłowackiej miał miejsce eksperyment biologiczny, a mianowicie skrzyżowanie owczarka niemieckiego z wilkiem karpackim. Eksperyment ustalił, że zarówno potomstwo pochodzące od samca psa i samicy wilka, jak i od samca wilka i samicy psa może być hodowane. Duża większość szceniąt pochodzących z tych miotów spełniała genetyczne wymogi do kontynuacji hodowli. Po zakończeniu eksperymentu w roku 1965 opracowano plan hodowli nowej rasy. Jego celem było połączenie użytecznych cech wilka z korzystnymi cechami psa. W roku 1982 Czechosłowacki Wilczak został uznany za rasę narodową przez Komitet Generalny Związku Hodowców ówczesnej Republiki Czechosłowackiej.

WYGLĄD OGÓLNY: Mocna budowa. Wielkość powyżej średniej o kształcie prostokątnym. Podobny do wilka pod względem kształtu ciała, ruchu, struktury sierści oraz koloru sierści i maski.

WAŻNE PROPORCJE:

Długość ciała: Wysokość w kłębie = 10:9

Długość kufy: Długość czaszki = 1:1,5

ZACHOWANIE/TEMPERAMENT: żywotny, bardzo aktywny, wytrzymały, łagodny o szybkich reakcjach. Nieustraszony i odważny. Podejrzliwy. Okazuje ogromną lojalność swojemu właścicielowi. Odporny na warunki pogodowe. Wszechstronny pod względem użyteczności.

GŁOWA: Symetryczna i dobrze umięśniona. Patrząc z boku i z góry tworzy kształt klina. Wyraźne cechy płci.

MÓZGOCZASZKA:

Czaszka: patrząc z boku i z przodu widać wyraźne sklepienie łukowe na czole. Brak wyraźnej przedniej bruzdy. Kość potyliczna dobrze zaznaczona.

Stop: umiarkowany

TRZEWIOCZASZKA:

Nos: czarny o kształcie owalnym

Kufa: sucha i nie szeroka; prosty grzbiet nosa

Wargi: Dobrze przylegające. Brak przerwy w kąciu pyska. Krawędzie warg powinny być czarne.

Szczęka/Uzębienie: Szczęka mocna i symetryczna. Dobrze rozwinięte zęby, szczególnie kły. Zgryz nożycowy i cęgowy o 42 zębach zgodnie z normalnym wzorem zębowym. Regularne uzębienie.

Policzki: suche, wystarczająco umięśnione, nie wystające.

Oczy: małe, ukośne o barwie bursztynowej. Dobrze przylegające powieki.

Uszy: stojące, cienkie, trójkątne, krótkie (tzn. nie dłuższe niż 1/6 wysokości w kłębie); punkt nasady ucha i zewnętrzny kącik oka znajdują się w linii prostej. Linia pionowa od czubka ucha powinna biec blisko wzdłuż głowy.

SZYJA: sucha, dobrze umięśniona. W spoczynku tworzy kąt do 40 stopni w pozycji poziomej. Szyja musi być wystarczająco długa, żeby nos swobodnie dotykał ziemi.

CIAŁO: Linia górna: płynne przejście od szyi do ciała. Lekko opadająca.

Kłęb: dobrze umięśniony, wyraźny, ale nie może psuć przepływu linii górnej.

Grzbiet: mocny i prosty

Lędźwie: krótkie, dobrze umięśnione, nie szerokie, lekko opadające.

Zad: krótki, dobrze umięśniony, nie szeroki, lekko opadający.

Klatka piersiowa: symetryczna, dobrze umięśniona, pojemna, o kształcie gruszki zwązająca się w kierunku mostka. Głębokość klatki piersiowej nie osiąga łokci. Krawędź mostka nie wychodzi poza staw barkowy.

Linia dolna i brzuch: napięty brzuch dobrze naciągnięty. Lekko zapadnięty po bokach.

OGON: wysoko osadzony, prosto opadający w dół. Kiedy pies jest podekscytowany, zazwyczaj podniesiony w kształt sierpa.

KOŃCZYNY:

KOŃCZYNY PRZEDNIE: przednie nogi są mocne, proste, suche i blisko osadzone z lekko ustawionymi na zewnątrz łapami.

Bark: łopatka dobrze umięśniona umiejscowiona raczej daleko do przodu tułowia. Tworzy kąt prawie 65 stopni do linii poziomej

Ramię: Mocno umięśnione, tworzy kąt od 120-130 stopni w stosunku do stawu barkowego.

Łokcie: blisko dopasowane, nie wykręcone ani na zewnątrz ani wewnątrz, dobrze zaznaczone, giętkie. Ramię i przedramię tworzą kąt około 150 stopni.

Przedramię: długie, suche i proste. Długość przedramienia i pięciny jest odpowiednikiem 55% wysokości w kłębie.

Staw pięcinowy: mocny i giętki

Pięcina: długa, tworzy kąt przynajmniej 75 stopni do ziemi. Lekko sprężysta w ruchu.

Przednie łapy: duże, lekko wykręcone na zewnątrz. Długie łukowate palce i długie, mocne ciemne pazury. Dobrze zdefiniowany, elastyczne, ciemne poduszki.

KOŃCZYNY TYLNE: mocne. Tylne nogi ustawione równoległe. Wyimaginowana linia pionowa pociągnięta od guza kulszowego płynęłaby przez staw skokowy. Palce szczałkowe są niepożądane i muszą być wyeliminowane.

Górna część uda: długie, dobrze umięśnione. Tworzy kąt 80 stopni do miednicy. Staw biodrowy jest solidny i elastyczny.

Staw kolanowy: mocny i elastyczny,

Dolna część uda: długa, sucha, dobrze umięśniona. Tworzy kąt 130 stopni ze stawem skokowym

Staw skokowy: suchy, mocny, elastyczny.

Skok: długi i suchy. W pozycji niemal pionowej w stosunku do ziemi.

Tylne łapy: Długie łukowane palce i długie, ciemne pazury.

SPOSÓB PORUSZANIA SIĘ/RUCH: harmonijny i lekki. Kłus muskający ziemię tak blisko jak to możliwe. Głowa i szyja skierowane poziomo. W stępie inochód.

SKÓRA: elastyczna, napięta, bez zmarszczek i pigmentu.

SIERŚĆ:

WŁOS: prosty i zamknięty . Duża różnica pomiędzy sierścią zimową i letnią. W zimie przeważa gęsty podszerstek, który wraz z włosem okrywowym tworzy gęste pokrycie całego ciała. Włosy muszą koniecznie pokrywać brzuch, wewnętrzną część uda, moszną, wewnętrzną część ucha i miejsca pomiędzy palcami. Dobrze pokryta szyja.

MAŚĆ: żółtawoszara do srebrnoszarej z charakterystycznym jasnym pyskiem. Jasna sierść również na dolnej części szyi i na przedniej części klatki piersiowej. Maść ciemnoszara z jaśniejszą maską jest również dopuszczalna.

ROZMIAR I WAGA:

Wysokość w kłębie: Psy co najmniej 65 cm

Suki co najmniej 60 cm

Waga: psy co najmniej 26 kg

Suki co najmniej 20 kg

WADY: jakiegokolwiek odstępstwo od następujących punktów jest uznawane za wadę i powaga danej wady powinna być brana pod uwagę w dokładnej proporcji między jej stopniem a efektem jaki wywiera na zdrowie i dobro psa.

- Ciężka lub lekka głowa
- Płaskie czoło
- Brak dwóch zębów przedtrzonowych (PM1) lub obu trzonowych (M3) nie jest karane. Jednakże brak jednego zęba trzonowego (M3) w połączeniu z brakiem dwóch przedtrzonowych (PM1) jak i jednego zęba przedtrzonowego (PM1) i obu trzonowych (M3) jest uznawane za wadę.
- Oczy ciemnobrązowe, czarne lub innego koloru
- Nietypowe uszy. Wysokie lub niskie osadzenie uszu.
- Wysoko trzymana szyja w spoczynku; szyja trzymana nisko w pozycji stojącej
- Niezaznaczony kłęb
- Nietypowa linia górna
- Długi zad
- Długi ogon, nisko osadzony i nie noszony prawidłowo
- Zbyt małe lub zbyt duże kątownie łap przednich
- Słabe pięciny
- Zbyt małe lub zbyt duże kątownie łap tylnych. Niewystarczające umięśnienie.
- Słabo zaznaczona maska
- Krótki, falisty ruch

WADY ELIMINUJĄCE:

- Agresja lub zbytnia płochliwość
- Naruszenie proporcji
- Wady w sposobie zachowania się i temperamencie.
- Nietypowa głowa
- Brakujące zęby (z wyjątkiem dwóch przedtrzonowych (PM1) i trzonowych (M3), zobacz część wady) nieregularny zgryz
- Nietypowy kształt lub pozycja oczu
- Nietypowe ułożenie lub kształt uszu
- Wiszące podgardle
- Mocno opadający zad
- Nietypowa klatka piersiowa
- Nietypowo osadzony bądź trzymany ogon
- Wadliwa lub nietypowa pozycja przednich łap
- Odstająca lub nietypowa szata
- Maść inna niż wspomniane we wzorcu
- Luźne więzadła
- Nietypowy ruch

Każdy pies wyraźnie wykazujący wady fizyczne bądź w zachowaniu powinien zostać zdyskwalifikowany.

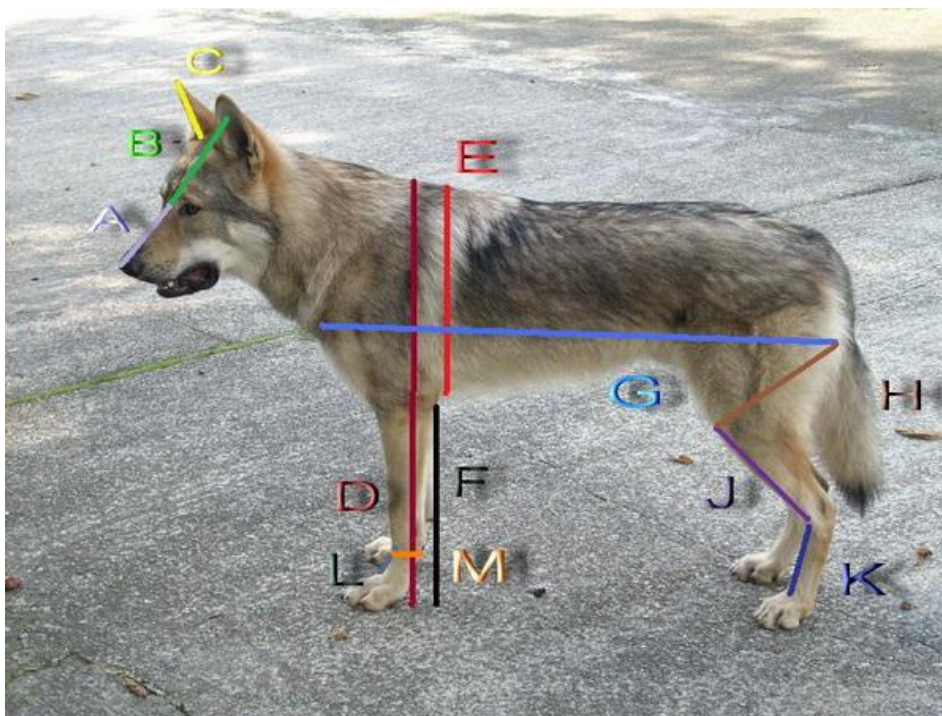
N.B. Samce powinny mieć dwa wyraźne, normalne jądra w pełni osadzone w mosznie.

6.1.5 Metody oceny zgodności psów rasy wilczak czechosłowacki ze wzorcem

6.1.5.1 Obowiązkowa bonitacja w krajach pochodzenia rasy

Zarówno w Republice Czeskiej jak i na Słowacji do uzyskania praw hodowlanych wymagane jest przeprowadzenie obowiązkowej bonitacji. Składa się ona z dwóch części. W pierwszym etapie dokonuje się dokładnego pomiaru oraz oceny ogólnej budowy psa rasy wilczak czechosłowacki. W drugiej części przeprowadzony jest test charakteru.

Pierwszy etap bonitacji to pomiar psa wilczak czechosłowacki. Poniższe zdjęcie przedstawia podstawowe wymiary bonitacyjne

Zdjęcie 29 Podstawowe wymiary bonitacyjne

Źródło: <http://www.czambor.pl>

- A - Długość kufy. B - Długość czaszki. C - Długość ucha. D - Wysokość w kłębie.
- E - Obwód klatki piersiowej. F - Długość przedniej kończyny do łokcia.
- G - Długość tułowia. H - Długość uda. J - Długość podudzia. K - Długość stępu.
- L - Długość nadgarstka. M - Szerokość nadgarstka.

Kluczowe i najważniejsze jest dokonanie pomiaru długość tułowia i wysokość w kłębie. Dane te potrzebne są do wyliczenia tzw. indeksów długości i wysokości psa. Ostatnim sprawdzianem w pierwszym etapie bonitacji jest ocena psa w ruchu (<http://www.czambor.pl>).

Drugim etapem bonitacji jest test charakteru. Odbywa się on w trzech etapach. Pierwszy etap polega na sprawdzeniu reakcji psa na osoby obce oraz na otoczenie. Ta część testu ma na celu ukazanie ufności wilczaka. Następnym etapem jest test „pozoranta” z przewodnikiem. Wilczak zostaje przywiązany do palika na linie, a przewodnik staje obok psa. W otoczeniu psa pojawia się tak zwany „pozorant”. Zaczepia psa i nawiązuje kontakt z przewodnikiem. „Pozorant” odchodzi a następnie zawraca i dokonuje upozorowanego ataku na przewodnika. W tym teście ocenia się reakcje wilczaka na pojawienie się „pozoranta” oraz jego atak na przewodnika. Ostatnim etapem oceny charakteru jest taka sama próba jaka miała miejsce w etapie drugim, aczkolwiek już bez udziału przewodnika. „Pozorant” przechodzi obok wilczaka próbując nawiązać z nim kontakt, następnie zawraca i dokonuje ataku na niego (<http://www.czambor.pl>).

*Zdjęcie 30 Bonitacja wilczaka czeskosłowackiego (Czambor z Vlčího dubu 2 lata),
trzeci etap testu charakteru*

Foto: Grzegorz Stelmachowski

6.1.5.2 Kluby Rasy decydujące o polityce hodowlanej

Na terenie byłej Czechosłowacji od 1982 roku funkcjonuje stowarzyszenie miłośników rasy wilczak czechosłowacki, pod nazwą Klub Hodowców Wilczaka Czechosłowackiego. Po rozpadzie kraju, w roku 1993, klub został podzielony na dwie odrębne struktury - czeską i słowacką. Celem Klubów jest dbanie o prawidłowy rozwój rasy. Członkowie decydują o kierunku rozwoju hodowli rasy, o prowadzeniu hodowli oraz zachowaniu zasobów genowych psów. Zadaniem Klubów jest również edukacja i propagowanie psów rasy wilczak czechosłowacki. Kluby przeprowadzają przeglądy młodych oraz bonitacje. Organizują wystawy specjalne, klubowe oraz szkolenia dla sędziów i hodowców. Organy te wydają również Regulamin Hodowli i Rejestracji wilczaków czechosłowackich. Odpowiedzialne są za ustalenie kryterium kwalifikującego psy do dalszej hodowli, według zapisów wzorca rasy. Komisja hodowlana ma za zadanie kontrolę narodzin miotów jak i jest odpowiedzialna za właściwe dobery hodowlane. Kluby Rasy współpracują z krajowymi odpowiednikami Polskiego Związku Kynologicznego jak i z innymi klubami i organizacjami kynologicznymi. **(Hartl, Jedlička, 2002).**

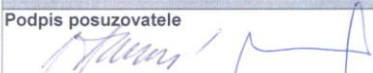
Każdy Klub Hodowców wilczaka czechosłowackiego ustala również własne przepisy hodowlane. To on decyduje, które osobniki trafią do dalszej hodowli, a które ze względu na wady, takich uprawnień nie otrzymają. Ocenę psów hodowlanych mogą przeprowadzać sędziowie z odpowiednimi kwalifikacjami. Komisja składa się z co najmniej trzech członków, którzy dokonując oceny psa ustalają kod hodowlany wpisywany do rodowodu oraz kartę oceny. Psy, które nie skończyły osiemnastu miesięcy, mogą zostać poddane wstępnej ocenie na tzw. przeglądzie młodych a psy, które ukończyły piętnaście miesięcy, mogą przystąpić do tzw. bonitacji **(Hartl, Jedlička, 2002).**

Bonitačná karta Československého víčiaka		Klub chovateľov Československého víčiaka Slovenskej republiky		Miesto a dátum bonitácie	
Bonitačná karta Československého víčiaka		Klub chovateľov Československého víčiaka Slovenskej republiky		Zochova chata, 10.10.2009	
Meno psa	Chovateľská stanica	Pohlavie:	pes	Dátum vrhu	13.10.2007
Czambor	z Vlčího dubu	Číslo zápisu	PKR-I 61087	Číslo zápisu	
Meno otca	Chovateľská stanica	Meno a adresa majiteľa	Ewa Stelmachovská		
Argo	Přízrak Karpat	Číslo zápisu	CMKU/CSV/1805/05/07	Meno a adresa chovateľa	Storzcykow 12, D. Gornica, Poľsko
Meno matky	Chovateľská stanica	Meno a adresa chovateľa	Novotný Roman		
Fea	z Ponického dvora	Číslo zápisu	CMKU/CSV/1453/02/04	Meno a adresa chovateľa	Dobrochov 81, 798 07
A výška	n pod 65 cm pod 60 cm s 65 - 70 cm 60 - 65 cm v nad 70 cm nad 65 cm	H trup	1 nevýrazný kohútik 3 prehnutý chrbát 5 kaprí chrbát 7 dlhý zadok 2 široký hrudník 4 veľké predhrudie 6 hlboký hrudník 8 súdkovitý hrudník 10 voľné brucho 12 veľký sklon zadku 14 netypický	N pohyb	3 krátky pohyb 8 šikmý pohyb 5 vlnitý pohyb 12 ťažkopádny 6 voľné väzy 14 netypický
B varlatá	12 chýba jedno 14 chýbajú obe	I hrudné končatiny	5 nesprávne uhľenie 7 mäkké nadprstie 2 široký postoj 4 vybočené lakty 5 netypická tlapa 8 krátke nadprstie 10 krátke predlaktie 12 vadný postoj 14 netypická	O povaha	a melancholik - bojazlivý b neistý, nenadväzuje kontakt c dráždivý - neodvážny d dráždivý - neodôveryčivý e cholerik, silne dráždivý f sangvinik - ovladateľný, vyrovnaný g sangvinik - menej odvážny h dobrácky - menej dráždivý i ťažko vydrážditelný l flegmatický - nevydrážditelný
C chrup	3 psinkový 4 zhrýz kliešťový 2 zub naviac 6 zhrýz - podhrýz 8 zhrýz - predhrýz 12 neúplný (chýba 1 - 2) 14 chýba viac ako 2	J panvové končatiny	3 nedostatočné osvalenie 5 preuľnené 7 málo uhľenie 4 netypická tlapa 6 krátke stehno 8 krátke predkolenie 10 krátky priehtlavok 12 nesprávny postoj 14 netypické	R typ	1 pevný 2 hrubý 3 jemný 4 lymfatický
D hlava	1 vrásky v klude 3 ploché čelo 5 ťažká hlava 7 ľahká hlava 2 dlhá tlama 6 klábonos 8 prenesený nos 12 otvorené kútiky 14 netypická	K chvost	1 dlhý 3 nízko nasadený 5 vadne nesený 12 deformovaný 14 netypický	Telesné rozmery	výška v kohútiku 71 šikmá dĺžka trupu 74 dĺžka prednej nohy k laktu 38,5 dĺžka nadprstia 9 obvod nadprstia 13 dĺžka predkolenia 29 dĺžka stehna 29 dĺžka priehtlavku 11,5 dĺžka hlavy 29 dĺžka tlamy 11,5 šírka hlavy 14 dĺžka ucha 11 hlbka hrudníka 28 šírka hrudníka 17 obvod hrudníka 79 index výšky 54,23 index formátu 104,23 index hlavy 0,66
E oči	1 svetlohnedé 3 tmavohnedé 5 čierne 7 rôzne sfarbené 8 guľaté 10 hlboko uložené 12 vypuklé 14 netypické	L srst'	2 nedostatočné osrstenie 6 jemná 8 otvorená 14 netypická	P súlad so štandardom	1 výborný 5 dobrý 3 veľmi dobrý 14 nedostatočný
F uši	1 vysoko nasadené 5 nízko nasadené 7 hrubé 2 dlhé 4 mäkké 6 polovzpriamené 8 dovnútra klopené 10 rozvesené 12 deformované 14 netypické	M farba	3 tmavošedá 5 nevýrazná maska 2 bez masky 6 úbytok pigmentu 14 netypická	Doplňujúca poznámka	náznak kravského postoja, náznak otvorených kúčikov
G krk	1 klenutý 3 vysoko nasadený 5 nízko nasadené 14 lajok			Bonitačný kód / výška	AuJSOIR1P3XF104.23/71
				Spôsobilosť pre chov	chovný
				Bonitačná komisia	<i>[Podpis]</i>

Zdjęcie 31 Wzór karty bonitacyjnej wydawany przez KCHCSV Słowackiej Republiki

(woryginale)

Źródło: <http://www.czambor.pl>

Klub chovatelů československého vlčáka		Místo a datum svodu	
Typizační karta svodu dorostu		Frýdlant nad Ostravicí	
		13.10.2012	
Jméno psa, chovatelská stanice Etee II od Úhoště		Pohlaví fena	Datum vrhu 20.10.2011
		Číslo zápisu CMKU/CSV/3058/11	
Jméno otce, chovatelská stanice, DKK Czambor z Vlčího dubu, DKK A(0/0)		Číslo zápisu CMKU/CSV/2165/07	Jméno a adresa majitele: Grzegorz Stelmachowski, Ul. Storczyków 12, 41-303 Dąbrow
Jméno matky, chovatelská stanice, DKK Unique od Úhoště, DKK A(0/0)		Číslo zápisu CMKU/CSV/2315/08/11	Jméno a adresa chovatele: Hana Kaufmanová, Hřbitovní 585, 432 01 Kadaň
A Výška (cm) 63	H Trup 1 nevýrazný kohoutek 3 pronesený hřbet 5 kapří hřbet 7 dlouhá zád' 2 široký hrudník 4 velké předhrudí 6 hluboký hrudník 8 sudovitý hrudník 10 volné břicho 12 velký sklon zadě 14 netypický	N Pohyb 3 krátký krok 8 šikmý pohyb 5 vlnitý pohyb 12 těžkopádný 6 volné vazy 14 netypický	
B Varlata 12 chybí jedno 14 chybí obě	I Hrudní končetiny 5 nesprávně úhlené 7 měkké nadprstí 9 bílé drápy 2 široký postoj 4 vybočené lokty 6 netypická tlapa 8 krátké nadprstí 10 krátké předloktí 12 nesprávný postoj 14 netypické	O Povaha a melancholik – bázlivý b nejistý – nenavazuje kontakt c dráždivý – neodvážný d dráždivý – nedůvěřivý e cholerik – silně dráždivý f sangvinik – ovladatelný, vyrovnaný g sangvinik – méně odvážný h dobrácky – méně dráždivý i těžko vydrážditelný j flegmatický - nevydrážditelný	
C Chrup 3 psinkový 4 skus klešťový 2 zub navíc 6 podkus 8 předkus 12 neúplný (chybí 1-2) 14 neúplný (chybí víc než 2)	J Pánevní končetiny 3 nedostatečné osvalení 5 přeúhlené 7 málo úhlené 9 bílé drápy 4 netypická tlapa 6 krátké stehno 8 krátká holeň 10 krátký nárt 12 nesprávný postoj 14 netypické	R Typ 1 suchý 2 hrubý 3 jemný 14 lymfatický	
D Hlava 1 vrásky v klidu 3 ploché čelo 5 těžká hlava 7 lehká hlava 2 dlouhá tlama 4 krátká tlama 6 klabonos 8 pronesený nos 12 otevřené koutky 14 netypická	K Ocas 1 dlouhý 3 nízko nasazený 5 vadně nesený 12 deformovaný 14 netypický	P Soulad se standardem 1 výborný 5 dobrý 3 velmi dobrý 14 nedostatečný	
E Oči 1 světle hnědé 3 tmavě hnědé 5 černé 7 různě zbarvené 8 kulaté 10 hluboce uložené 12 vypuklé 14 netypické	L Srst 2 nedostatečné ostrštění 4 dlouhá bez podsady 6 jemná 8 otevřená 14 netypická	Doplňující poznámka	
F Uši 1 vysoko nasazené 5 nízko nasazené 7 hrubé 2 dlouhé 4 měkké 6 polovzpřímené 8 dovnitř klopené 10 rozvěšené 12 deformované 14 netypické	M Barva 3 tmavě šedá 5 nevýrazná maska 2 bez masky 6 úbytek pigmentu 14 netypická	Typizační kód A63 Of P1	
G Krk 1 klenutý 3 vysoko nasazený 5 nízko nasazený 14 lalok		Podpis posuzovatele 	

Zdjęcie 32 Wzór karty przeglądu młodych wydawany przez KCHCSV Czeskiej Republiki
(w oryginale)

Źródło: <http://www.czambor.pl>

Ważne jest aby właściciel wilczaka, który ubiega się o prawa hodowlane posiadał dokumentację z przeprowadzonych badań RTG lub chorób genetycznych, które są określone w wymogach hodowlanych klubów.

Wszystkie przeprowadzone kontrole mają na celu zachowanie czystości rasy. Istotne jest w takim przypadku nadzorowanie pojawiających się nowych miotów. Po urodzeniu szczeniąt, hodowca ma obowiązek niezwłocznego poinformowania o tym fakcie, doradcy hodowli. Podaje wówczas datę narodzin, liczbę szczeniąt i ich płeć. Jednocześnie wnosi o przydzielenie numeru w księdze ras. Kontrolę miotu przeprowadza osoba, doradca upoważniony przez Klub Hodowców Wilczaka Czechosłowackiego. Dokonuje on ogólnej oceny stanu zdrowia suki i szczeniąt, oraz warunków hodowli. Klub kontroluje również prawidłowość wydania dokumentów niezbędnych do rejestracji miotu, jak i wpisania go do księgi ras w celu wydania szczeniakom rodowodów. Wszystkie szczenięta rodowodowe w Czechach podlegają czipowaniu, którego numer zostaje wpisany do rodowodu. **(Hartl, Jedlička, 2002).**

Klub Hodowców Wilczaka Czechosłowackiego opiera się na wzajemnym zaufaniu oraz pełnej współpracy hodowców tej rasy. Kontrole oraz nadzór hodowców potrzebne są do zachowania czystości rasy wilczak czechosłowacki i zapobieganiu rozwijania się chorób genetycznych tej rasy **(Hartl, Jedlička, 2002).**

6.2 Hodowle psów rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák) w Polsce

6.2.1 Historia hodowli rasy w Polsce

W Polsce, na początku lat 90. ubiegłego wieku, „mało kto słyszał” o rasie wilczak czechosłowacki. Psy uważano za jedną z elitarnych ras na terenach dawnej Czechosłowacji, w Polsce zyskały miano mieszańców psów z wilkami.

Pierwszym Psem rasy wilczak czechosłowacki było Ringo z PS (Pohraniční stráž) urodzony 16.01.1969 roku. Był psem trzeciej generacji po wilku. Jego właścicielem był pan Mirosław Bednarski.

Kolejnym wilczakiem jaki pojawił się na terenach Polski jest Jurko z PS (Pohraniční stráž). Urodził się 21 marca 1980 roku. Właścicielem psa był również Mirosław Bednarski, którego żona założyła później hodowlę „Wilk z polskiego dworu”, zlokalizowaną w Warszawie. Jurko ukończył szkolenie PT (pies towarzysz), w roku 1981, z oceną bardzo dobrą, w szkółce przy Warszawskim oddziale kynologicznym. W 1990 roku Jurko jako pierwszy wilczak został pokazany na wystawie dla psów w Łodzi. Uhonorowany złotym medalem oraz oceną doskonałą wzbudził wielki zachwyt oraz zainteresowanie wśród sędziów i uczestników. Sukces został powtórzony również na wystawie w Warszawie oraz w Płocku.

Jurko nie posiadał żadnego potomstwa. Z uwagi na brak innych przedstawicieli rasy, w tamtym okresie w Polsce Państwo Bednarscy postanowili sprowadzić dwie w 1986 roku. Były to Cabeta z Vopa Cs oraz 1987 roku Cvika z Pohostnistvo Cs. W roku 1990 podjęto próbę pokrycia Cviki przez Jurka. Niestety, żadne ze szceniaków nie przeżyło, z powodu zbyt wczesnego porodu. W 1998 roku państwo Bednarscy sprowadzili z Pragi szczeniaka - psa Clifa od Buližníku CS. Dwa lata później pojawiła się w domu suczka - Beatris Vlčí Naděje. Pierwszy miot jaki pojawił się w hodowli „Wilk z polskiego dworu” urodził się 21 października 2003 roku, w wyniku pokrycia Betaris przez Clifa. Narodziło się wówczas pięć szceniaków, trzy suczki oraz dwa psy. Był to drugi zarejestrowany miot wilczaka czechosłowackiego na terenie Polski (**Bednarska**, http://www.vlcak.pl/viewpage.php?page_id=10).

Pierwszy miot na terenie Polski urodził się w 2002 roku w hodowli prowadzonej przez panią Małgorzatę Peron i jej brata, pod nazwą „Z peronówki”. W wyniku pokrycia przez Milo Ruskov dvor CS suki Jolly z Molu Es, dnia 26 listopada 2002 roku. Urodziło się wówczas sześć szczeniaków, trzy suczki oraz trzy psy. Jest to pierwsza zarejestrowana hodowla wilczaków czechosłowackich, na terenie Polski. Zlokalizowana jest na terenie województwa lubuskiego, w miejscowości Póżna, koło Gubina. Pierwszym Wilczakiem jaki pojawił się w hodowli „Z peronówki” w roku 1998 był Bolton Eden severu. Był to pies piątej generacji, po skrzyżowaniu wilka z owczarkiem (<http://www.zperonowki.com/site/pl>).

Rasa wilczak czechosłowacki jest rasą zdobywającą coraz większą popularność. Obecnie na terenie Polski odnotowuje się trzydzieści dwie hodowle tej rasy, z czego 40 % to hodowle czynne. Z każdym rokiem można zauważyć zwiększającą się liczbę miotów. Na terenie kraju funkcjonuje Klub Aktywnego Wilczaka założony przez miłośników oraz hodowców rasy. Aktualnie trwają starania o założenie Klubu Rasy wilczaka czechosłowackiego. Jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych nikt nie słyszał o rasie wilczak czechosłowacki, dziś popularność jej rośnie każdego dnia.

6.2.2 Wymogi hodowlane dotyczące psów według przepisów Związku Kynologicznego w Polsce

Obowiązujący regulamin hodowlany psów według przepisów Związku Kynologicznego w Polsce zaczerpnięty z oficjalnej strony Związku:

REGULAMIN HODOWLI PSÓW RASOWYCH

I. Przepisy ogólne

§ 1

Regulamin Hodowli Psów Rasowych wprowadza się na podstawie § 28 pkt. 10 Statutu Związku Kynologicznego w Polsce, zwanego dalej Związkiem.

§ 2

Hodowla psów rasowych prowadzona przez członków Związku jest hodowlą amatorską.

§ 3

Celem hodowli jest doskonalenie poszczególnych ras psów pod względem cech fizycznych, psychicznych i użytkowych z uwzględnieniem podstaw naukowych.

§ 4

Hodowlę psów rasowych w Polsce ukierunkowuje Zarząd Główny Związku poprzez powoływane przez siebie: Główną Komisję Hodowlaną, Oddziały Związku i Kluby Ras.

§ 5

Hodowcą jest członek Związku, prowadzący hodowlę na terenie RP, zgodnie z przepisami niniejszego Regulaminu, posiadający jedną lub więcej suk hodowlanych oraz zatwierdzony przydomek hodowlany.

Członkowie Związku mogą posiadać psy na zasadzie współwłasności. Warianty takiej sytuacji reguluje załącznik numer 11 i 11a do niniejszego Regulaminu.

§ 6

Nadzór nad przestrzeganiem Regulaminu Hodowli Psów Rasowych należy do Zarządu Głównego (za pośrednictwem Głównej Komisji Hodowlanej) i Zarządów Oddziałów Związku (za pośrednictwem Oddziałowych Komisji Hodowlanych).

II. Przydomki hodowlane

§ 7

1. Członek Związku, rozpoczynający prowadzenie hodowli jest zobowiązany wystąpić o zatwierdzenie przez Zarząd Główny przydomka hodowlanego. Przydomek zgłasza się za pośrednictwem Zarządu Oddziału na formularzu (wzór zał. nr 1). Członek Związku występując o rejestrację przydomka ma obowiązek zarejestrować go za pośrednictwem biura Zarządu Głównego ZKwP w Międzynarodowym Repertorium Przydomków w FCI.
2. Zarząd Główny ma prawo odmówić zarejestrowania przydomka, podając hodowcy przyczynę.
3. Przydomek otrzymują wszystkie szczenięta pochodzące z danej hodowli, bez względu na rasę.
4. Brak zarejestrowanego przydomka uniemożliwia wydanie metryk dla szczeniąt.
5. Nazwę psa pisze się dużymi literami, zaś przydomek hodowlany małymi np. SMOK z Kordegardy, Prima JUNO. Przydomek hodowlany może być pisany przed lub po nazwie psa, co ustala się przy rejestrowaniu przydomka.
6. Wszystkim szczeniętom urodzonym w jednym miocie nadaje się imiona zaczynające się na tę samą literę. Hodowca nie musi przestrzegać kolejności alfabetycznej przy nadawaniu imion szczeniętom z kolejnych miotów.

§ 8

1. Przydomek hodowlany zarejestrowany przez Zarząd Główny jest chroniony. Po zatwierdzeniu przydomek może być zmieniony w wyjątkowych sytuacjach, np. jeżeli w zatwierdzonej wersji nie może być zarejestrowany w FCI.
2. Przydomki uznane przez FCI mają pierwszeństwo przed przydomkami zarejestrowanymi wyłącznie przez Zarząd Główny. W razie protestu i na życzenie FCI przydomek krajowy zostanie zlikwidowany, jeśli okaże się identyczny z przydomkiem uznanym przez FCI.
3. Właściciel przydomka ma prawo wziąć na wspólnika pełnoletniego członka Związku. Przedstawicielstwo takiej spółki należy do właściciela przydomka.
4. Nowy właściciel, po przejęciu hodowli, może zachować przydomek w drodze dziedziczenia lub za pisemną zgodą poprzedniego hodowcy, potwierdzoną przez Zarząd Główny Związku. W przypadkach spornych wiążąca jest decyzja Zarządu Głównego.

III. Kwalifikacje hodowlane

§ 9

Do kwalifikacji hodowlanych zalicza się oceny z wystaw i innych imprez kynologicznych organizowanych przez wszystkie organizacje zrzeszone w FCI. Wyniki te należy zapisać na Karcie Sztynnej psa/suki.

IV. Suki hodowlane

§ 10

1. Do hodowli dopuszcza się sukę na podstawie adnotacji w rodowodzie i Karcie Sztynnej „SUKA HODOWLANA”, dokonanej przez Kierownika Sekcji lub Przewodniczącego Oddziałowej Komisji Hodowlanej, potwierdzonej imienną pieczęcią, podpisem, pieczęcią Oddziału oraz datą. Suka nabywa uprawnienia hodowlane w momencie dokonania takiego wpisu. Warunkiem uzyskania wyżej wymienionego wpisu jest spełnienie poniższych oraz innych, zatwierdzonych przez Zarząd Główny wymogów, stanowiących załącznik (zał. nr 10) do niniejszego regulaminu:
 - a. jest zarejestrowana w Związku oraz wpisana do Polskiej Księgi Rodowodowej (PKR) lub Księgi Wstępnej (KW),
 - b. ukończyła 18 miesięcy, z wyjątkiem ras wymienionych w § 10 pkt. 2,
 - c. uzyskała, po ukończeniu 15 miesięcy, w dowolnej klasie, od co najmniej dwóch sędziów, trzy oceny co najmniej bardzo dobre, w tym jedną na wystawie międzynarodowej lub klubowej. Suka użytkowa, posiadająca certyfikat użytkowości uprawniający do wystawiania w klasie użytkowej, może być dopuszczona do hodowli z trzema ocenami co najmniej dobrymi od co najmniej dwóch sędziów, w tym jedną uzyskaną na wystawie międzynarodowej lub klubowej.
2. Dopuszcza się do pierwszego krycia po ukończeniu 12 miesięcy suki niektórych ras np. miniaturowych i wielkogłowych (patrz załącznik nr 12), które w klasie młodości od minimum dwóch sędziów uzyskały trzy oceny co najmniej bardzo dobre. Dalsze używanie suki do hodowli wymaga uzyskania ocen co najmniej bardzo dobrych po ukończeniu 15 miesięcy, jak w pkt. 1 c.

§ 11

1. Sukę hodowlaną przerejestrowaną z innego Oddziału można użyć do hodowli pod warunkiem przekazania między Oddziałami dokumentacji hodowlanej, tzw. karty sztywnej (wzór - zał. nr 7). Przekazanie musi nastąpić w ciągu 30 dni, na wniosek Oddziału rejestrującego. W przypadku trudności z przekazaniem wyżej wymienionej dokumentacji Oddział rejestrujący zakłada nową dokumentację hodowlaną na podstawie adnotacji hodowlanych zawartych w rodowodzie.
2. Miot importowanej ciężarnej suki, przerejestrowanej z uznanej przez FCI organizacji, uznaje się na podstawie kwalifikacji hodowlanej tej organizacji. Stałą kwalifikację hodowlaną uzyskuje taka suka, o ile poprzednio spełniała lub uzupełniała, po zarejestrowaniu w Związku, wymogi Regulaminu Hodowli Psów Rasowych ZKwP.

§ 12

1. Oddziałowa Komisja Hodowlana może wnioskować do Zarządu Oddziału o zawieszenie uprawnień hodowlanych suki na okres nie krótszy niż 12 miesięcy w przypadku nie stosowania się hodowcy do wymagań zawartych w niniejszym Regulaminie.
2. Suka traci uprawnienia hodowlane z dniem 31 grudnia roku, w którym ukończyła osiem lat.
3. Oddziałowa Komisja Hodowlana, na wniosek hodowcy, może zezwolić na dalsze używanie do hodowli suki, która ukończyła 8 lat, pod warunkiem, że jest ona w bardzo dobrej kondycji i dawała wartościowe potomstwo.
4. Skreśla się z ewidencji sukę hodowlaną w przypadku ustania członkostwa właściciela, zgodnie z § 18 Statutu Związku.

V. Psy reproduktory

§ 13

1. Do kryć dopuszcza się psa, na podstawie adnotacji w rodowodzie i Karcie Sztywnej „REPRODUKTOR”, dokonanej przez Kierownika Sekcji lub Przewodniczącego Oddziałowej Komisji Hodowlanej, potwierdzonej imienną pieczęcią, podpisem, pieczęcią Oddziału oraz datą. Pies nabywa uprawnienia hodowlane w momencie dokonania takiego wpisu. Warunkiem uzyskania wyżej wymienionego wpisu jest spełnienie poniższych oraz innych, zatwierdzonych przez

Zarząd Główny wymogów, stanowiących załącznik (zał. nr 10) do niniejszego regulaminu:

- a. jest zarejestrowany w Związku oraz wpisany do Polskiej Księgi Rodowodowej (PKR) lub Księgi Wstępnej (KW),
- b. ukończył 18 miesięcy,
- c. uzyskał, po ukończeniu 15 miesięcy, w dowolnej klasie, od co najmniej dwóch sędziów, trzy oceny doskonałe, w tym jedną na wystawie międzynarodowej lub klubowej, Pies użytkowy, posiadający certyfikat użytkowości uprawniający do wystawiania w klasie użytkowej, może być dopuszczony do hodowli z trzema ocenami co najmniej bardzo dobrymi od co najmniej dwóch sędziów, w tym jedną uzyskaną na wystawie międzynarodowej lub klubowej.
- d. pies zarejestrowany w uznanej przez FCI zagranicznej organizacji i spełniający jej wymogi hodowlane, może być użyty przez członków ZKwP bez dodatkowych wymogów, również jeśli czasowo przebywa w Polsce.
- e. reproduktor importowany z zagranicznej organizacji zrzeszonej w FCI jest umieszczany na liście reproduktorów, o ile spełniał poprzednio lub uzupełnił, po zarejestrowaniu w Związku, wymogi Regulaminu Hodowli Psów Rasowych ZKwP.

§ 14

1. Reprodukтора przerejestrowanego z innego Oddziału można użyć do hodowli pod warunkiem przekazania między Oddziałami dokumentacji hodowlanej, tzw. karty sztywnej (wzór zał. nr 7). Przekazanie musi nastąpić w ciągu 30 dni, na wniosek Oddziału rejestrującego. W przypadku trudności z przekazaniem wyżej wymienionej dokumentacji Oddział rejestrujący zakłada nową dokumentację hodowlaną na podstawie adnotacji hodowlanych zawartych w rodowodzie.

§ 15

1. Oddziałowa Komisja Hodowlana może wnioskować do Zarządu Oddziału o zawieszenie uprawnień hodowlanych reproduktora na okres nie krótszy niż 12 miesięcy w przypadku nie stosowania się właściciela do wymagań zawartych w niniejszym Regulaminie.
2. Dla reproduktorów nie ustala się górnej granicy wieku hodowlanego, ani limitu kryć.
3. Skreśla się z ewidencji reproduktora w przypadku ustania członkostwa właściciela, zgodnie z § 18 Statutu Związku.

VI. Prawa i obowiązki hodowcy

§ 16

1. Hodowca ma prawo do:
 - a) uzyskania porad i wszelkich informacji u kierownika sekcji,
 - b) dostępu do listy reproduktorów,
 - c) wyboru reproduktora,
 - d) odchowania wszystkich urodzonych szczeniąt,
 - e) zastrzeżenia w umowie kupna-sprzedaży, że sprzedawane szczenię jest zdaniem hodowcy nie hodowlane.
2. Hodowca ma obowiązek:
 - a) otoczyć opieką posiadane psy, zapewnić im higieniczne warunki utrzymania i należytą pielęgnację, właściwie żywić, chronić przed przypadkowym kryciem, poddawać szczepieniom ochronnym, zadbać o rozsądny rozwój własnej hodowli, tzn. utrzymywać tylko taką liczbę psów, którym jest w stanie zapewnić godziwe warunki egzystencji.
 - b) upewnić się czy pies, którym zamierza kryć sukę, jest reproduktorem,
 - c) ograniczyć mioty sukki do jednego w roku kalendarzowym,
 - d) przed planowanym kryciem sukki (w kraju lub za granicą) wykupić w swoim Oddziale KARTĘ KRYCIA (wzór zał. nr 2) i uzyskać na niej, od właściciela reproduktora, potwierdzenie krycia; przy kryciu za granicą uzyskać dodatkowo kserokopię rodowodu reproduktora,
 - e) przed kryciem sukki ustalić z właścicielem reproduktora warunki rozliczenia należności za krycie,
 - f) w ciągu 14 dni powiadomić pisemnie właściciela reproduktora oraz kierownika sekcji w swoim Oddziale o urodzeniu się szczeniąt,
 - g) złożyć w Biurze Oddziału w stosownym terminie (najpóźniej w dniu przeglądu miotu): odcinek karty krycia (wzór zał. nr 2) (w przypadku krycia za granicą dodatkowo kserokopię rodowodu reproduktora), kartę miotu (wzór zał. nr 3) oraz potwierdzenie wykonania znakowania (wzór zał. nr 4); złożenie wyżej wymienionych dokumentów jest warunkiem wydania metryk,
 - h) h) poddać szczenięta znakowaniu (tatuowaniu lub czipowaniu). Hodowcy daje się możliwość wyboru znakowania szczeniąt, jednak decyzja musi dotyczyć całego miotu (cały miot tatuowany lub czipowany). Przeglądowi miotu poddaje

się szczenięta już oznakowane. Numeracja tatuaży musi być zgodna z rejestrem prowadzonym w Oddziale, oddzielnie dla każdej rasy; zasady tatuowania określa oddzielna instrukcja. Mikroczipy muszą spełniać normy ISO 11784 lub załącznika A do normy ISO 11785. Numery chipów muszą być naniesione na metryki i zarejestrowane w Oddziale ZKwP, a następnie przekazywane do Zarządu Głównego ZKwP do centralnej bazy chipów.

- i) udostępnić Kierownikowi Sekcji (Oddziałowej Komisji Hodowlanej) cały miot i hodowlę do przeglądu; odmowa udostępnienia miotu do przeglądu uprawnia Zarząd Oddziału do odmowy wydania metryk; w przypadku istotnych wątpliwości Zarząd Oddziału lub Zarząd Główny może zarządzić identyfikację szczeniąt na podstawie badań DNA; brak zgody hodowcy może być podstawą odmowy wydania metryk; protokół przeglądu miotu (wzór zał. nr 5) sporządza się w trzech egzemplarzach, z których oryginał otrzymuje hodowca, jedna kopia pozostaje w aktach Oddziału, zaś drugą kopię Oddział przesyła do Oddziału, w którym zarejestrowany jest reproduktor; równocześnie Kierownik Sekcji dokonuje w rodowodzie suki wpisu informującego o terminie urodzenia miotu
- j) wydawać nabywcom szczenięta po ukończeniu 7 tygodni wraz z metrykami (wzór zał. nr 6) i książeczkami zdrowia, zaś nabywcom zagranicznym dostarczyć rodowód eksportowy. Szczenięta opuszczające teren kraju po 3 lipca 2011 roku muszą być obowiązkowo zaszczepione.
- k) uregulować we właściwym terminie zobowiązania wobec właściciela reproduktora, zgodnie z zawartą pisemną umową.
- l) przestrzegać zakazu jednoczesnego lub naprzemiennego rejestrowania, wystawiania, rozmnażania tych samych psów w innych organizacjach kynologicznych.

VII. Prawa i obowiązki właściciela reproduktora

§ 17

1. Właściciel reproduktora ma prawo:
 - a) odmowy udostępnienia psa do krycia, bez podania przyczyny,
 - b) pobierać ekwiwalent za krycie na podstawie pisemnej umowy zawartej z hodowcą.

2. Właściciel reproduktora ma obowiązek:
 - a) otoczyć opieką posiadane psy, zapewnić im higieniczne warunki utrzymania i należyłą pielęgnację, właściwie żywić, poddawać szczepieniom ochronnym,
 - b) udostępniać psa do krycia wyłącznie suk hodowlanych, zarejestrowanych w ZKwP lub innej organizacji należącej bądź uznawanej przez FCI.
 - c) przed kryciem suki ustalić na piśmie z hodowcą warunki rozliczenia należności za krycie,
 - d) bezpośrednio po kryciu potwierdzić hodowcy ten fakt w KARCIE KRYCIA (wzór zał. nr 2), a jej odcinek złożyć w swoim Oddziale macierzystym w ciągu 14 dni,
 - e) umożliwić i ułatwić Oddziałowej Komisji Hodowlanej kontrolę warunków utrzymania psa i jego kondycji.
 - f) przestrzegać zakazu jednoczesnego lub naprzemiennego rejestrowania, wystawiania, używania do krycia tych samych reproduktorów w innych organizacjach kynologicznych.

VIII. Ekwiwalent za krycie

§ 18

Przed dokonaniem krycia, właściciel suki i właściciel reproduktora zobowiązani są ustalić warunki rozliczenia należności za krycie.

IX. Dokumentacja hodowlana

§ 19

1. Karta krycia, karta miotu, protokół przeglądu miotu oraz potwierdzenie wykonania znakowania są podstawą do wystawienia metryk, które wydaje Zarząd Oddziału, w którym zarejestrowana jest suka. W przypadku krycia reproduktorem zagranicznym należy dołączyć kopię rodowodu reproduktora.
2. Karty krycia, karty miotu i metryki są drukami ścisłego zarachowania. Zarząd Oddziału jest zobowiązany prowadzić ewidencję tych druków. Każdy druk musi być opatrzony numerem ewidencyjnym.

§ 20

1. Metryka ważna jest wyłącznie na terenie RP i upoważnia do zarejestrowania psa w jednym z Oddziałów Związku, wpisania go do Polskiej Księgi Rodowodowej (PKR) lub Księgi Wstępnej (KW) i wydania Rodowodu lub Wyciągu z KW.
2. Rodowód lub Wyciąg z KW jest wydawany przez Biuro Zarządu Głównego ZKwP, a odbierany przez właściciela psa za pośrednictwem biura Oddziału. Na życzenie Kierownika Sekcji właściciel jest zobowiązany stawić się po odbiór rodowodu wraz z psem.
3. Rodowody psów wpisanych do Polskiej Księgi Rodowodowej (PKR) są podstawą do zarejestrowania psa wyłącznie na terenie RP. Rodowody w wersji eksportowej są podstawą zarejestrowania psa w kraju lub za granicą.
4. Dokumentację psów zarejestrowanych w Oddziale Związku stanowią karta sztywna (wzór zał. nr 7) oraz kopia rodowodu.

§ 21

Rodowód eksportowy psa/suki wystawiony przez zagraniczną organizację kynologiczną, będącą członkiem FCI (Międzynarodowej Federacji Kynologicznej) lub prowadzącą dokumentację uznawaną przez FCI, musi być za pośrednictwem Biura Oddziału przesłany do Biura Zarządu Głównego w celu nostryfikacji. Rodowód, po wpisaniu do Polskiej Księgi Rodowodowej (PKR) lub Księgi Wstępnej (KW) i opatrzeniu numerem wpisu, zwraca się za pośrednictwem Biura Oddziału właścicielowi psa/suki.

Rejestracja psa/suki w Oddziale następuje po nostryfikacji rodowodu. Numer wpisu do PKR lub KW umieszcza się w dokumentacji psa/suki po numerze rodowodu zagranicznego.

§ 22

1. Księgę Wstępną prowadzi się jedynie dla ras wskazanych przez Zarząd Główny.
2. Do Księgi Wstępnej wpisuje się dorosłego psa lub sukę, których wygląd wykazuje wszystkie cechy określonej rasy, co zostało stwierdzone podczas przeglądu kwalifikacyjnego. Na przeglądzie kwalifikacyjnym wypełnia się „Wniosek o wpisanie psa/suki do Księgi Wstępnej” (wzór zał. nr 8). Właściciel psa/suki wpisanego do Księgi Wstępnej otrzymuje Wyciąg z Księgi Wstępnej.
3. Przeglądu kwalifikacyjnego dokonuje Międzynarodowy Sędzia Kynologiczny odpowiedniej specjalności.

4. Po uzyskaniu pozytywnej kwalifikacji psa/suki do Księgi Wstępnej, właściciel psa/suki zobowiązany jest do dokonania tatuazu zwierzęcia (zgodnie z odrębną instrukcją).
5. Potomstwu psów z KW wydaje się metryki.
6. Psa/sukę, których trzy pokolenia przodków (rodzice, dziadowie i pradziadowie) figurują w KW, wpisuje się do Polskiej Księgi Rodowodowej.

§ 23

Zmiana właściciela psa/suki musi być zgłoszona, w terminie do 14 dni, w Biurze Oddziału celem odnotowania w rodowodzie, na podstawie pisemnej zgody poprzedniego właściciela.

O zagubieniu rodowodu lub wyciągu z KW właściciel psa za pośrednictwem Biura Oddziału zawiadamia Zarząd Główny, który unieważnia zagubiony dokument i wydaje nowy z adnotacją „duplikat”.

X. Postanowienia końcowe

§ 25

Szczegółowe przepisy dotyczące dokumentacji hodowlanej i jej obiegu zawarte są w załącznikach stanowiących integralną część niniejszego Regulaminu.

§ 26

1. Do podejmowania decyzji hodowlanych upoważniony jest Zarząd Oddziału na wniosek Oddziałowej Komisji Hodowlanej.
2. W przypadku naruszenia przepisów niniejszego Regulaminu przez hodowców lub właścicieli reproduktorów Zarząd Oddziału, na wniosek Oddziałowej Komisji Hodowlanej, kieruje sprawę do rozpatrzenia przez Oddziałowy Sąd Koleżeński, za wyjątkiem spraw uregulowanych w § 12 pp1. i § 15 pp1.

§ 27

1. W wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych dobrem hodowli psa rasowego, decyzje wykraczające poza zakres ustalony w niniejszym Regulaminie podejmuje Zarząd Oddziału na wniosek Oddziałowej Komisji Hodowlanej.
2. Główna Komisja Hodowlana pełni rolę organu odwoławczego od decyzji Zarządu Oddziału. Pisma odwoławcze składane są za pośrednictwem Oddziału.
3. W przypadku istotnych wątpliwości Zarząd Oddziału lub Zarząd Główny może zarządzić badanie DNA celem ustalenia pochodzenia lub identyfikacji psa.

4. Zaleca się hodowcy przekazywanie szczeniąt nabywcom bezpośrednio z hodowli oraz informowanie ich o ewentualnych wadach szczeniąt.
5. Hodowcom zabrania się:
 - a. sprzedaży szczeniąt poprzez pośredników oraz osobom nabywającym je do dalszej odsprzedaży lub w innych celach nie mieszczących się w granicach etyki kynologicznej,
 - b. handlu szczeniętami w czasie imprez publicznych i w miejscach publicznych,
 - c. rozmnażania suk i używania reproduktorów do hodowli poza ewidencją Związku, a w szczególności okresowego przerejestrowywania ich do innych organizacji kynologicznych, celem uzyskania pozaregulaminowych miotów/potomstwa legalizowanych przez te organizacje.

§ 28

1. Po wykluczeniu członka ze Związku lub ustaniu jego członkostwa na podstawie §18 pkt. 5 Statutu, psy/suki na niego zarejestrowane podlegają skreśleniu z rejestru Związku i nie mogą być przerejestrowane na inną osobę. Skreślenia dokonuje Zarząd Oddziału i zawiadamia o tym Zarząd Główny oraz Zarządy pozostałych Oddziałów. Wykluczenie ze Związku jednego ze współwłaścicieli psa/suki skutkuje skreśleniem psa/suki, stanowiącego/stanowiącej współwłasność, z rejestru Związku bez możliwości przerejestrowania ich na innych członków Związku.
2. W okresie zawieszenia w prawach członka, posiadane przez niego psy/suki nie mogą być przerejestrowane na innego członka Związku i używane do hodowli oraz nie mogą brać udziału w wystawach, konkursach i pokazach; psy/suki stanowiące jego współwłasność podlegają tym samym rygorom.

§ 29

1. Regulamin został opracowany zgodnie z postanowieniami Regulaminu Hodowlanego FCI i odrębnych uchwał FCI.
2. Jednolity tekst Regulaminu Hodowli Psów Rasowych wchodzi w życie z dniem 18.11.2012 roku.
3. Unieważnia się Regulamin Hodowli Psów Rasowych z dnia 1.04.2006 roku.
(źródło www.zkwp.pl)

6.2.3 Rozwój hodowli psów rasy wilczak czechosłowacki (československý vlčák) w Polsce na podstawie przeprowadzonych badań

Badania zostały przeprowadzone na podstawie ankiety oraz informacji pozyskanych ze stron internetowych hodowców. Ankieta składała się z szesnastu pytań, w tym dziesięciu pytań w formie zamkniętej i sześciu pytań w formie otwartej. Ankieta została rozesłana do dwudziestu trzech hodowli rasy wilczak czechosłowacki mieszczących się na terenie Polski.

W 2002 roku pojawiła się pierwsza hodowla wilczaka czechosłowackiego na terenie Polski, która prowadzona jest przez panią Małgorzatę Peron. Obecnie jest to największa hodowla wilczaków czechosłowackich w Polsce.

W 2003 roku pojawiła się druga hodowla wilczaka czechosłowackiego prowadzona przez panią Ewę Bednarską. W dalszych latach na terenie Polski pojawiało się coraz więcej zarejestrowanych hodowli rasy wilczak czechosłowacki co przedstawia poniższa tabela.

***Tabela 2** Chronologiczny spis palcówek hodowlanych rasy wilczak czechosłowacki*

Źródło: opracowane na podstawie własnych badań oraz dostępnych informacji na stronach internetowych hodowli na dzień 31.12.2012 r.

NAZWA HODOWLI	LOKALIZACJA	ROK PIERWSZEGO MIOTU
1. Z PERONÓWKI	PÓŻNA / OKOLICE GUBINA	2002
2. WILK Z POLSKIEGO DWORU	WARSZAWA	2003
3. SILESIA WOLF	RUDA ŚLĄSK	2005
4. DĘBOWA SFORA	WARSZAWA	2006
5. BRATERSTWO WILCZAKÓW	PARZĘCZEW	2007

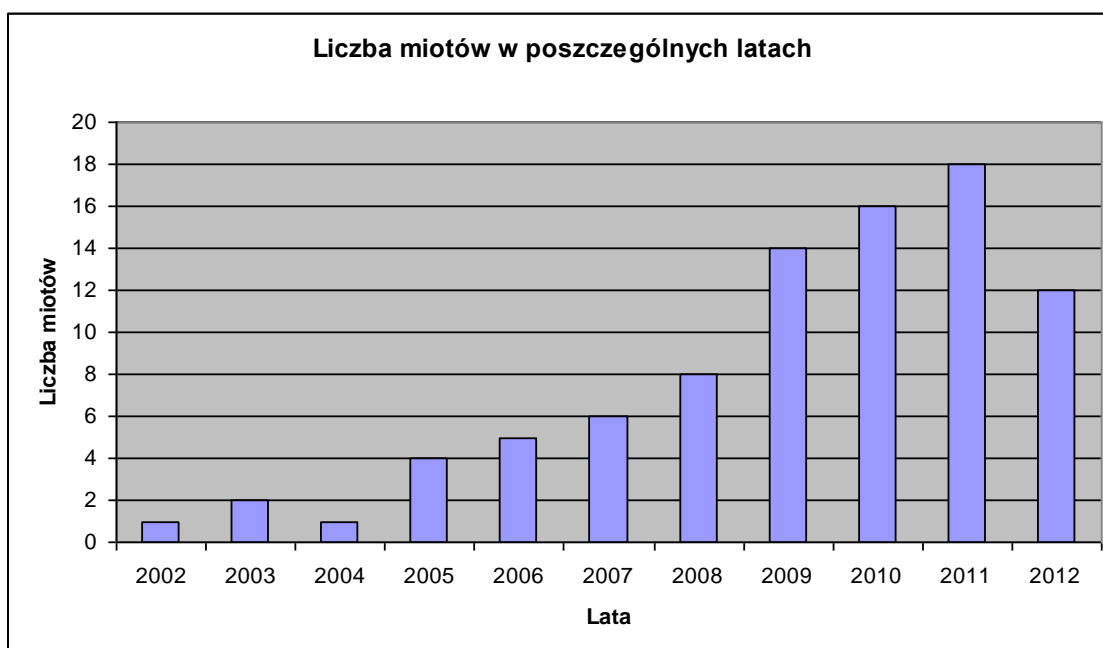
6. JANTAROWA WATAHA	POZNAŃ	
7. GALICYJSKI WILK	KRAKÓW	
8. SILVER POWER	MIĘDZYBORÓW / OKOLICE ŻYRARDOWA	
9. CWANY WILK	ŁÓDŹ	
10. GORTHAN	KREPA/ OKOLICE PRZYTOCZNA	
11. LEŚNY KAMRAT	PRÓSZKÓW /OKOLICE OPOLA	2009
12. WELKOSCYRZ	SULMIN/ OKOLICE GDAŃSKA	
13. WILCZA SAGA	CZĘSTOCHOWA	
14. ATROPA BELLA DONNA	WROCLAW	
15. WILCZY DUCH	SULEJÓW	
16. LUPUSEK	WYDMINY	2010
17. DAR WILKA	SOSNOWIEC	
18. Z LASÓW PRECZOWSKICH	BĘDZIN	
19. NEMO ME IMPUNE LACESSIT	HALINÓW	
20. WILK Z BAŚNI	WAWRZEŃCZYCE/ OKOLICE KRAKOWA	2011
21. VIPOLO	WIELICZKA	
22. FOREST HOOD	RADOM	2012
23. SPIDERWOLF	JASIENICA	
24. FARAMONDO	WARSZAWA	
25. GINGER FOREST	ODOLANÓW	
26. OD NARVANEJ	GADAŃSK	brak miotów
27. PSHLAVCI	WARSZAWA	
28. TMAVE ZLO	ŁOMIANKI	

29. WILK Z LEŚNYCH STAWÓW	BRZYZINY
30. WILK Z HENRYKÓWKI	PIASKI
31. WILK Z TUMSKIEGO WZGÓRZA	KIELCE
32. Z WILCZEGO SIEDLISZCZA	TYCHY

Jak wynika z tabeli powyżej na terenie Polski zarejestrowanych są trzydzieści dwie hodowle. Największy przyrost ilościowy założonych hodowli był w latach 2009/2010. Aktualnie zarejestrowanych jest dziewięć hodowli psa rasy wilczak czechosłowacki, które nie wydały jeszcze ani jednego miotu, choć posiadają reproduktorów lub posiadały suki hodowlane. Jak wynika z powyższej tabeli dynamika rozwoju hodowli rasy wilczak czechosłowacki jest narastająca, z bardzo progresywnym wzrostem w latach 2009/2010 i nieznacznym spadkiem w roku 2012.

Wykres 1 Zestawienie miotów w poszczególnych latach

Źródło: opracowane na podstawie własnych badań oraz dostępnych informacji na stronach internetowych hodowli na dzień 31.12.2012 r.

Z wykresu przedstawionego powyżej wynika, iż najwięcej miotów, bo aż osiemnaście urodziło się w roku 2011. Wówczas na terenie Polski było już zarejestrowanych dwadzieścia jeden placówek hodowlanych. Tak duża liczba miotów może być spowodowana dużym wzrostem zarejestrowanych hodowli przypadających na lata 2009 do 2010.

Aktualnie obserwuje się ciągły wzrost zainteresowania oraz dynamikę rozwoju placówek hodowlanych. W latach 2002 – 2012 nie było roku, by nie został odnotowany miot wilczaka czeskosłowackiego. Do dnia 31.12.2012r. zarejestrowanych zostało osiemdziesiąt siedem miotów, co daje średnią 7,9 miotu na rok. Psy rasy wilczak czeskosłowacki, postrzegane niegdyś jako mieszańce, dziś cieszą się wizerunkiem niezwykle inteligentnych i elitarnych psów na co wskazuje dynamiczny rozwój ich hodowli.

6.3 Spis placówek hodowlanych rasy

Tabela 3 Spis placówek hodowlanych

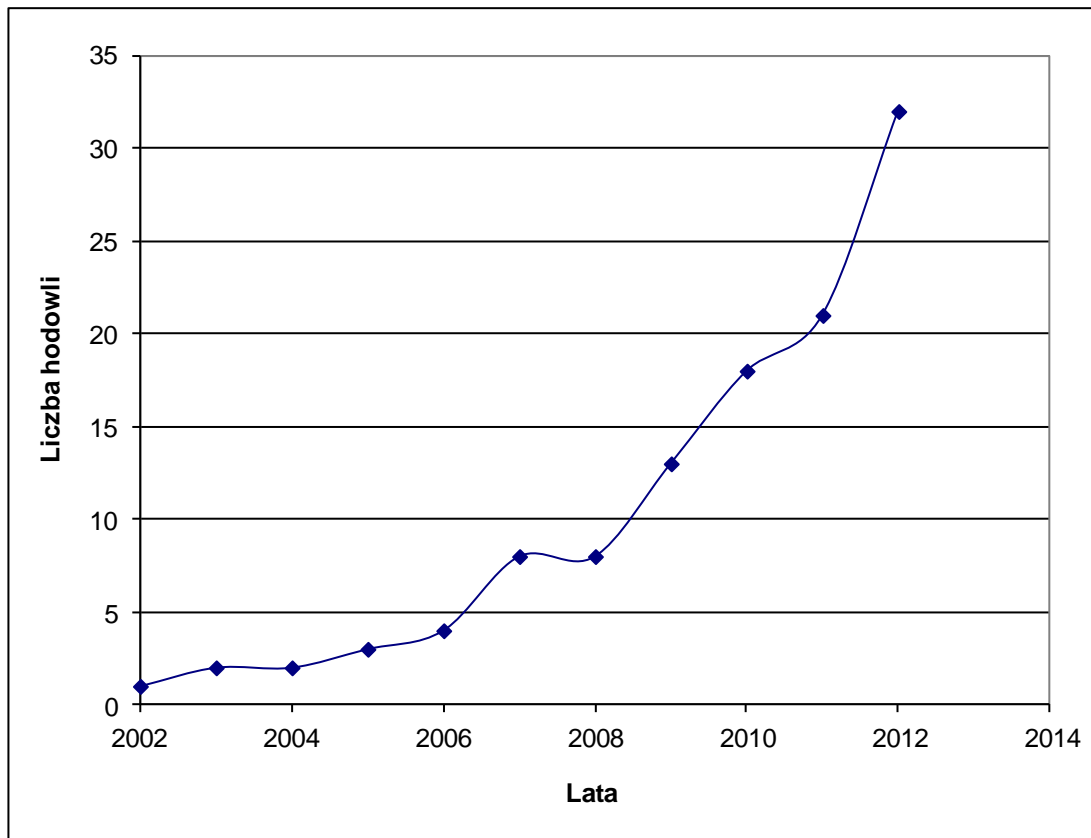
Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r.

NAZWA HODOWLI	LOKALIZACJA	ROK PIERWSZEGO MIOTU	SUMA ZAREJESTRO WANYCH MIOTÓW
Z PERONÓWKI	PÓŻNA / OKOLICE GUBINA	2002	33
WILK Z POLSKIEGO DWORU	WARSZAWA	2003	5
SILESIA WOLF	RUDA ŚLĄSK	2005	1
DĘBOWA SFORA	WARSZAWA	2006	2
BRATERSTWO WILCZAKÓW	PARZĘCZEW		5
JANTAROWA WATAHA	POZNAŃ		4
GALICYJSKI WILK	KRAKÓW	2007	4
SILVER POWER	MIĘDZYBORÓW / OKOLICE ŻYRARDOWA		1
CWANY WILK	ŁÓDŹ		2
GORTHAN	KREPA/ OKOLICE PRZYTOCZNA		4
LEŚNY KAMRAT	PRÓSZKÓW /OKOLICE OPOŁA	2009	2
WELKOSCYZRZ	SULMIN/ OKOLICE GDAŃSKA		4
WILCZA SAGA	CZĘSTOCHOWA		2

NAZWA HODOWLI	LOKALIZACJA	ROK PIERWSZEGO MIOTU	SUMA ZAREJESTRO WANYCH MIOTÓW
ATROPA BELLA DONNA	WROCLAW		2
WILCZY DUCH	SULEJÓW		2
LUPUSEK	WYDMINY	2010	3
DAR WILKA	SOSNOWIEC		2
Z LASÓW PRECZOWSKICH	BĘDZIN		3
NEMO ME IMPUNE LACESSIT	HALINÓW		2
WILK Z BAŚNI	WAWRZEŃCZYCE/ OKOLICE KRAKOWA	2011	2
VIPOLO	WIELICZKA		1
FOREST HOOD	RADOM	2012	1
SPIDERWOLF	JASIENICA		1
FARAMONDO	WARSZAWA		0
GINGER FOREST	ODOLANÓW		0
OD NARVANEJ	GADAŃSK		0
PSOHLAVCI	WARSZAWA		0
TMAVE ZŁO	ŁOMIANKI		0
WILK Z LEŚNYCH STAWÓW	BRZEZINY	Brak miotów	0
WILK Z HENRYKÓWKI	PIASKI		0
WILK Z TUMSKIEGO WZGÓRZA	KIELCE		0
Z WILCZEGO SIEDLISZCZA	TYCHY		0

Wykres 2 Przyrost placówek hodowlanych w poszczególnych latach

Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r.

6.4 Analiza wyników

Wilczaki czechosłowackie są to psy powstałe w wyniku skrzyżowania owczarka niemieckiego z wilkiem. Na podstawie dokonanej analizy porównawczej z wilkiem, pod względem behawioru i eksterieru można stwierdzić, iż jest to rasa psów najbardziej zbliżona do wilka. Charakteryzują się niezwykłą wytrzymałością, odpornością oraz temperamentem. Głównym celem założenia tej rasy było wykorzystanie jej do służby w straży granicznej. Współcześnie ich użytkowe wykorzystanie różni się od pierwotnego celu.

Wilczaki czechosłowackiego mają doskonałe predyspozycje do szkoleń w kierunku: posłuszeństwa, tropienia, obrony, frisby, OB (posłuszeństwo), Agility. Doskonale sprawdzają się też pod względem wytrzymałościowym w takich dyscyplinach jak psie zaprzęgi, dog trekking, czy też zaliczają biegi wytrzymałościowe na 40, 70 i 100 kilometrów. Z badań wynika, iż wilczaki czechosłowackie są rasą psów, które wymagają obowiązkowego szkolenia na posłuszeństwo, PT (pies towarzysz) bądź OB (posłuszeństwo). Wilczaki są psami o bardzo silnym charakterze. Nieszkolone mogą stwarzać wiele problemów właścicielowi. Wilczak musi znać swoją pozycję w hierarchii.

Zdjęcie 33 Szkolenie na posłuszeństwo; suka **Adane Jantarowa Wataha** 2 lata

Źródło: <http://www.jantarowawataha.pl>

KARTA OCENY

PT-1

egzamin: **PIES TOWARZYSZĄCY 1 stopnia**

Egzamin organizowany przez oddział: Kielce nr start:

data egz: 10.12.2012 miejscowość: Kielce

Nazwa i przydomek hod. psa: Etee II od Úhoště Irok

Rasa: cz. skob. niemieck PKR: 1-169983 nr rej: 24990/10/11

Data ur: 20.10.2011 Płeć: PIES / SUKA Maść: wilkosłota Nr lat: 96-943

Właściciel: Przemysław Helmuś Ochowski

Adres: 41-303 Dębowa Góra, ul. Oczka

Przewodnik: Stonczek Piotr

Przystąpił do egzaminu **PSA TOWARZYSZĄCEGO 1- stopnia**
 i uzyskał następujące oceny w poszczególnych ćwiczeniach:

Ćwiczenia :	Maks. ilość pkt	Uzyskana ilość pkt	O c e n a
1. Chodzenie przy nodze na smyczy	20	20.0	
2. Chodzenie przy nodze bez smyczy	40	38.0	
3. Przywołanie „do nogi”	10	8.5	
4. Przynoszenie własnego przedmiotu	30	25.0	
5. Zmiany pozycji na odległość „siad, waruj”	20	20.0	
6. Bieganie na komendę i przywołanie „do nogi”	20	16.0	
7. Badanie uzębienia psa	10	10.0	
8. Pozostawanie psa w pozycji „siad”	20	19.0	
9. Pozostawanie psa w pozycji „waruj”	20	19.0	
10. Wrażenie ogólne	10	10.0	
Ogółem punktów	200	186.0	

Ocena ogólna bardzo dobra lokata 15 w konkurencji 6 psów

Egzamin zaliczono/nie zaliczono*

Wyróżnienia – medal, tytuł

Asystenci:

PUNKTACJA:

192 – 200 – doskonała
 180 – 191 – bardzo dobra
 160 – 179 – dobra
 140 – 159 – dostateczna
 0 – 139 – niedostateczna

Komisja Sędziwska
 NARODOWY
 Sędzia / POI prób pracy
 St. Instruktor Szkolenia Psów
 Zbigniew Potoska

PT-1

Zdjęcie 34 Karta oceny z egzaminu na psa towarzyszącego PT1, suka

Etee II od Úhoště Irok.

Źródło: <http://www.czambor.pl>

Wilczaki czechosłowackie nadają się również do szkolenia obronnego. Szkolenie wilczaka w tym kierunku nie jest łatwym zadaniem, ponieważ wilczaki mają wrodzony instynkt atakowania gardła. Większość ras psów atakuje rękaw.

Zdjęcie 35 Szkolenie wilczaka czechosłowackiego w kierunku obronnym, suka

Eetee II od Úhošťě 1,5 roku.

Źródło: www.czambor.pl

Ze względu na niezwykłą wytrzymałość psa rasy wilczak czechosłowacki przeprowadzane są również biegi na wytrzymałość. Test polega na bieganiu obok przewodnika, który jedzie na rowerze na dystansie 40, 70 lub 100 km. Ocena doskonała dla dystansu 40 km to czas 3 godz. 20 min. Bieg wytrzymałościowy jest jednym z egzaminów potrzebnych do uzyskania przez wilczaka czechosłowackiego certyfikatu psa pracującego (www.wilczaki.eu).

Potvrdenie o vykonaní skúšky

Druh skúšky: Skúška vytrvalosti psa – SVP – so zadávaním titulu CACT, Res.CACT
Stupeň skúšky: SVP I (40 km)
Skúška vykonaná dňa: 7. 5. 2011
Pes: Czambor z Vlciho dubu
SPKP: PKR 1-61087
Majiteľ: Ewa Stelmachowska
Vodič psa č.1: Krzysztof Frydrysiak
Vodič psa č.2: /

Dosiahnutý čas: 3 h 03 min 21 s

Hodnotenie: výborný
veľmi dobrý
dobrý

Vedúci skúšky: Mgr. Ondrej Vavro
Rozhodca: Mgr. Adrian Dreisig
Štatutárny zástupca: Bc. Zuzana Melkusová
KCHČSV SR:

Šamorín, 7. 5. 2011

podpis vedúceho skúšky

KCHČSV SR
Adrian Dreisig
rozhodca pre SVP

pečiatka a podpis rozhodcu

pečiatka a podpis
štatutárneho zástupcu
KCHČSV SR

Zdjęcie 36 Karta potwierdzająca wykonanie biegu wytrzymałościowego na 40 km SVP I
na Słowacji.

Wilczaki czechosłowackie biorą również udział w wyścigach zaprzęgowych. Wyróżnia się kilka kategorii wyścigów zaprzęgowych: Canicross czyli bieg z psem przypiętym do pasa; bikejoring czyli jazda na rowerze z psem przypiętym do właściciela; Skikjoring czyli jazda na nartach biegowych z psem. Można uczestniczyć również w wyścigu zaprzęgów dwóch psów, od trzech do czterech psów, od pięciu do sześciu, od siedmiu do ośmiu i powyżej ośmiu (www.wilczaki.eu).

*Zdjęcie 37 Bikejoring z udziałem wilczaka czechosłowackiego **Amona***

Źródło: <http://www.jantarowawataha.pl>

Według przeprowadzonych badań wynika, iż wilczaki czechosłowackie powinny obowiązkowo być poddawane badaniom psychologicznym dla psów. Rozróżniamy dwa rodzaje testów psychicznych: socjalne i obronne. Rasa wilczak czechosłowacki cechuje się płochliwością oraz nadmierną lękliwością. Jest to test w którym sprawdza się odporność psa na strzały, znajomość rękawa, ostrość, co wyznacza predyspozycje do obrony poprzez wykształcenie i ukierunkowanie popędów, twardość w której sprawdza się odporność psychiczną psa oraz usposobienie (<http://www.zkwp-szkolenie.pl/>).

Załącznik 1

*Wydano na życzenie
nie dla celów hodowlanych*
KARTA OCENY
Prób testów psychicznych dla psów ras:

Sznaucer Olbrzym, Bokser, Hovawart, Owczarek Belgijski (wszystkie odmiany), Boxer, Bouvier des Flanders., Owczarek Francuski Briard, Owczarek Francuski Beaucanon, Owczarek Francuski Niemiecki
St. Instruktor Szkolenia Psów

Próba odbyła się w dniu *14.11.09* w Oddziale *nielc* Zbigniew Poloska

Nazwa psa *Przyjaciel z Vleito duka* Data urodzenia *13.10.2007*

P.K.R. *1 - 61087* Nr rej. *689/11.11.07* Nr Tat. *941 770*

Rasa *Pastoralskornaty nielc* Mast. *wilczak*

Właściciel psa *Ewa Hermanowska* Adres *41303 Sobrowe Górzce
Klonowice 12.*

Podczas przeprowadzonych prób otrzymał oceny:

1. Odporność na strzały (odporny lub nie odporny) TAK NIE
2. Szkolony lub nie szkolony (znajomość rękawa ochronnego) TAK NIE
3. Ocena ostrości (predyspozycje obrony, wykształcenie popędów) *1*
Pies usiłuje uciec - 0 pkt.; lękliwy - 1pkt.; bierny, opieszły - 2pkt.; odważny, czujny - 3pkt.; wykazuje chęć obrony- 4pkt.; obrona aktywna - 5pkt.
4. Ocena twardości (pewności siebie, odporności psychicznej) *3*
Tchórzliwy, uciekający -0 pkt.; niepewny, opieszły, cofający się-1pkt.; zupełna bierność- 2pkt.; odważny- 3pkt.; odważny z chęcią ataku- 4pkt.; odważny atak z uchwyceniem rękawa- 5 pkt.
5. Ocena usposobienia (psychiki) *1*
Cofa się przed szeregiem - 0 pkt., obiega szereg dużym łukiem 1pkt, przebiega niepewne obok szeregu 2pkt, przebiega przez szereg niezbyt pewnie 3pkt, przebiega przez szereg z lekkim hamowaniem 4pkt, odważnie przebiega przez szereg 5pkt.

TEST ZALICZONY TEST NIEZALICZONY

Ilość punktów *11*

Dla zaliczenia testów pies nie szkolony bez znajomości rękawa musi uzyskać 8 pkt., a pies szkolony ze znajomością rękawa 11 pkt.
Nie można zaliczyć testów, jeżeli w jednym z ćwiczeń pies uzyskał ocenę 0 pkt.

Pieczęć Oddziału

Sędzia Kynologiczny Prób Pracy

Zbigniew Poloska
podpis **EDZYNARODOWY**
Sędzia FCJ prób-pracy
St. Instruktor Szkolenia Psów
Zbigniew Poloska

Zdjęcie 38 Przykładowa karta oceny testu psychologicznego zdanego przez wilczaka

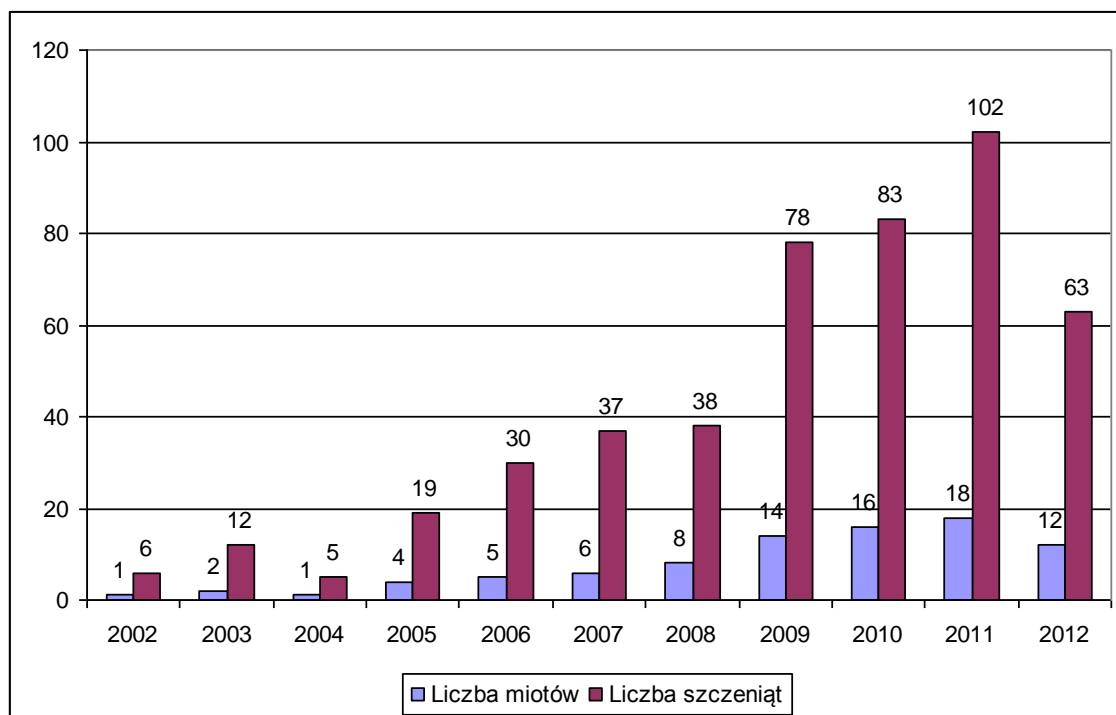
Źródło: <http://www.czambor.pl/>

Według przeprowadzonych badań ankietowych wilczaki powinny zostać poddane również testom na obecność wrodzonych wad genetycznych. Głównym zagrożeniem dla rasy jest dość częste występowanie wrodzonej wady dysplazji stawu biodrowego, karłowatość przysadkowa oraz mielopatia degeneracyjna. Przeprowadzenie takich badań pozwoli na prawidłowy dobór hodowlanych par, w celu uniknięcia takiego schorzenia w następnych generacjach wilczaków.

Hodowla rasy wilczak czechosłowacki funkcjonuje na terenie Polski od 2002 roku. Według przeprowadzonych badań obecnie zarejestrowane są trzydzieści dwie hodowle. W większości przypadków znajdują się one w miejscach, z dostępem do dużych obszarów przestrzeni. Często hodowcy wilczaka czechosłowackiego posiadają w hodowli inne psy czy zwierzęta. Od roku 2002 największą ilość miotów wydała hodowla zlokalizowana w Później, w okolicach Gubina, istniejąca pod nazwą „Z peronówki”. Jest to pierwsza i obecnie największa hodowla wilczaków czechosłowackich w Polsce. Na jej terenie zarejestrowano trzydzieści trzy mioty, które dały aż sto osiemdziesiąt dwa szczenięta tej rasy. Z kolei zarejestrowane hodowle, które na dzień 31.12.2012r. nie wydały jeszcze ani jednego miotu to: „Faramondo”, „Ginger forest”, „Od narwanej”, „Psohlavci”, „Tmave zlo”, „Wilki z leśnych stawów”, „Wilki z Henrykówki”, „Wilki z tumskiego wzgórza” oraz „Z wilczego Siedliszcza”.

Wykres 3 Zestawienie liczby miotów i liczby szceniąt w poszczególnych latach

Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r.

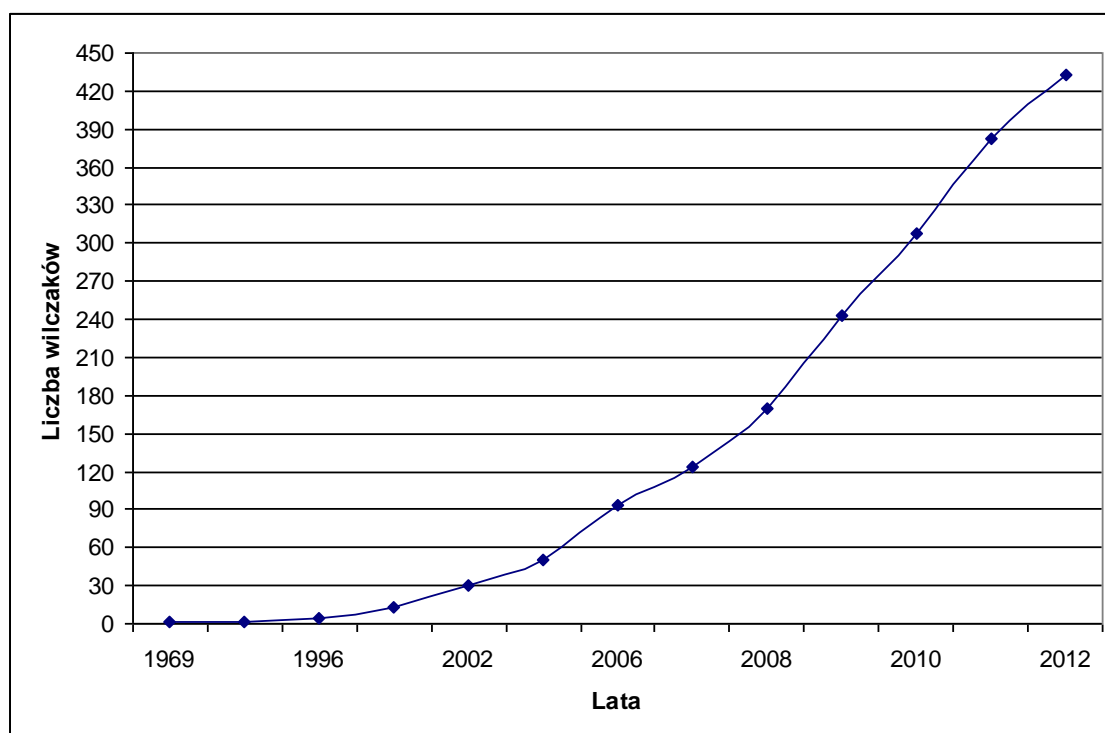
W latach 2002- 2012 wypuszczonych zostało osiemdziesiąt siedem miotów. Łącznie zarejestrowanych zostało czterysta siedemdziesiąt trzy szczeniaki. Średnia liczba urodzonych szceniąt w miocie na podstawie badań wynosiła 5,5 szczeniaka na miot.

Największa liczba miotów została wypuszczona w roku 2011. Zarejestrowano wówczas osiemnaście miotów z poszczególnych placówek hodowlanych, z czego otrzymano sto dwóch potomków.

Pierwszy wilczak na terenie Polski to Jurko z PS (Pohraniční stráž), którego właścicielami byli Państwo Bednarscy. Od tamtej pory do dnia 31 grudnia 2012 roku odnotowano przyrost zarejestrowanych psów tej rasy, nie uwzględniając zgonów, do ilości czterystu trzydziestu trzech osobników.

Wykres 4 Przyrost liczby wilczaków czeskosłowackich w Polsce

Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r.

7. Podsumowanie i wnioski

Wilczak czechosłowacki jest niezwykle rasą psa. Na podstawie analizy porównawczej z wilkiem, przeprowadzonej w podrozdziale 6.1 można wnioskować że jest to rasa psów najbardziej zbliżona do wilka. Zachowana w nim namiastka „wilczej krwi” widoczna jest w eksterierze oraz behawiorze. Psy te odznaczają się dużą wytrzymałością, odpornością oraz dużym temperamentem. Wilczaki są psami bardzo aktywnymi. Pierwotnym celem stworzenia rasy było wykorzystanie jej do pracy w służbie granicznej. Obecnie wilczaki czechosłowackie można wykorzystywać w wielu dziedzinach. Podlegają szkoleniu w kierunku obronnym, na posłuszeństwo, sprawdzają się jako psy tropiące czy ratownicze, jak również z powodzeniem zaliczają różnego rodzaju egzaminy czy zawody wytrzymałościowe takie jak biegi, dogtrekkingi, psie zaprzęgi. Zalecane jest przez hodowców obowiązkowe szkolenie wilczaka pod względem posłuszeństwa, ze względu na jego dominujący i silny charakter.

Na podstawie badań stwierdzić można, iż wilczaki powinny zostać poddane obowiązkowym badaniom na posiadanie pewnych chorób genetycznych oraz obowiązkowemu badaniu psychologicznemu. Pozwoli to na prawidłowy dobór hodowlany par psów, celem uniknięcia pojawiania się schorzeń oraz chorób w następnych generacjach. Takie postępowanie wpłynie również pozytywnie na zachowanie czystości rasy.

Od roku 1980 obserwuje się nieznaczny wzrost liczby zarejestrowanych wilczaków. Największy przyrost odnotowuje się w latach 2008-2009 co oznacza, że dynamika wzrostu od roku 2002 jest ciągle narastająca, a ta tendencja utrzymuje się do dnia dzisiejszego. Dziś hodowla wilczaka czechosłowackiego na terenie Polski liczy trzydzieści dwie placówki hodowlane. Do 31.12.2012 roku odnotowano aż osiemdziesiąt siedem miotów, z czego na świat przyszło ponad czterystu przedstawicieli tej rasy.

Wilczaki czechosłowackie są psami niezwykle ciekawymi. Są idealnym połączeniem psa domowego oraz dzikiej przyrody. Decydując się na kupno wilczaka czechosłowackiego należy uświadomić sobie, że są to psy z silnym i dominującym charakterem. Potrzebują

poświęcania ciągłej uwagi oraz dużej ilości czasu na szkolenia czy treningi. Mimo wszelkich ludzkich starań, niektórych instynktów u wilczaka się nie pozbedziemy. Jest to pies z „wilczą krwią”, dlatego tak duży rozwój hodowli w przypadku tej rasy jest zjawiskiem trochę niepokojącym.

Podsumowując wilczaki czechosłowacki są rasą psa użytkowego z namiastką dzikiej przyrody, której potencjał nie jest w pełni wykorzystywany przez Hodowle cywilne. Płynąca w jego żyłach „wilcza krew” sprawia, iż jest on psem odmiennym na tle innych ras. Z każdym kolejnym rokiem rośnie zainteresowanie tą rasą. Należy pamiętać, iż wilczak czechosłowacki nie jest psem dla każdego. Gdy znajdzie się w niepowołanych rękach może mieć to tragiczne skutki. Jest to rasa pochodząca bezpośrednio od wilka i należy o tym pamiętać, gdy zdecydujemy się na kupno wilczaka czechosłowackiego. Nawet najdrobniejsze błędy w wychowaniu, czy nieodpowiednie szkolenie, może w nim obudzić dzikie instynkty, których człowiek nie będzie w stanie pohamować.

8. Literatura:

1. Bereszyński A. 1995: *Czy dwanaście i pół procent może być alternatywą?* Pol. Zwierzęta Gospodarskie 8
2. Bereszyński A. 2003: *Wilk (Canis lupus Linnaeus, 1758) w Polsce i jego ochrona*, Wyd. Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań, Wydanie III
3. Bereszyński A., Bugajewska D., Jindra I., Skrobała D., Więckowski J. 1999: *Terytorializm wilka, Canis lupus Linnaeus 1758 w warunkach hodowlanych*. Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu. Zootechnika 51
4. Bereszyński A., Dworakowska M., Jindra I., Kraśkiewicz A., Więckowski J. 2003: *Results of studies on wolf, Canis lupus, breeding in experimental station in Stobnica*. Departament of Zoology, The August Cieszkowski Agricultural University of Poznań
5. Bereszyński A., Jindra I. 1999: *Studies on the behaviour of wolves Canis lupus L.1758 in breeding conditions*. Scientific paper of Agricultural University of Poznań. Animal science vol.1:3-19
6. Bereszyński A., Jindra I., Kraśkiewicz A., Pietruszyńska M., Więckowski J. 2000: *Preliminary results of the breeding and formation a native group of wolves Canis lupus Linnaeus, 1758 for the first "Wolves Park" in Poland being actually developed*. Scientific papers of Agricultural University of Poznań, Animal Science vol. 2
7. Bereszyński A., Kraśkiewicz A., Dworakowski W., Więckowski J. 2000: *Badania aktywności głosowej wilków Canis lupus Linnaeus, 1758 w cyklu rocznym w warunkach hodowlanych*. Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu. Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt. Seminaria Zootechnika. R.52
8. Bereszyński A., Kraśkiewicz A., Więckowski J. 2000: *Badania aktywności głosowej wilków Canis lupus w cyklu rocznym w warunkach hodowlanych*. *Bioróżnorodność i ochrona ssaków w Polsce*. VIII Ogólnopolska Konferencja Teriologiczna Lublin 25-27.IX
9. Bereszyński A., Pietruszyńska M., Jindra I., Skrobała D., Więckowski J., 1999: *Badania porównawcze behawioru wilka (Canis lupus) i psa domowego (Canis familiaris) w warunkach hodowlanych*. Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu. Zootechnika 51

10. Bereszyński A., Skrzypczak A., 2002: *Wilk (Canis lupus Linnaeus, 1758) w Polsce w warunkach hodowlanych*. Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu: 100 stron. Wyd. I
11. Bereszyński A., Tomaszewska S., 2006: *Zwierzęta a zabobony* wyd. Akademia Rolnicza im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu
12. Bibikov D.I. 1985: *The Wolf*, Moskwa
13. Bogolubski S. 1959: *Pochodzenie i ewolucja zwierząt domowych*. Państwowe wydawnictwo rolnicze i leśne, Warszawa
14. Chwedeńczuk K. 1987: *Pies czy wilk*, Warszawa
15. Chwedeńczuk K., 1987: *Pies i wilk*. Nasza Księgarnia, Warszawa
16. Hartl K., Jedlička J. 2002: *Československý vlčák*, Brno
17. Jedlička, J.: *O vlčích a československém vlčáku*. In: Fauna, ročník 10, č. 22/1999, str. 29-30
18. Kaleta T.; 1998: *Dziki psy i hieny*. Wiedza Powszechna, Warszawa
19. Kaleta T., Fiszdon K.; 1999: *Wybrane zagadnienia z genetyki i zachowania się psów*. Wyd. SGGW, Warszawa
20. Miles K.; Haynes J.; 2011: *Wolf, Wolfdog, or Dog? Phenotyping Canines!*
21. Mysłajek W. R., Nowak S. 1999: *Wilcza sieć*, Stowarzyszenie dla Natury WILK, Godziszka
22. Mysłajek W. R., Nowak S., 2000: *Tropem wilka*, Stowarzyszenie dla Natury WILK, Godziszka
23. Okrama H., 1992: *Wilk – monografia przyrodniczo – łowiecka*, Białowieża
24. Okarma H., 1997: *Wilk*, wyd. Lubuski klub przyrodników, Świebodzin
25. Słomińska A., 2011: *Analiza bibliograficzna wilka, Canis lupus Linnaeus 1758 w Polsce Zachodniej*. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu praca inżynierska
26. Sundqvist A. 2008: *Conservation Genetics of Wolves and their Relationship with Dogs*. UNIVERSITATIS UPPSALA
27. Rousselet- Blanc P. 1993: *Pies*, Wyd. Polska oficyna wydawnicza „BGW”
28. Vickers R. 2010: *What Is A Wolfdog?* Copyright Dark Forest LLC

Strony internetowe z których informacje zostały wykorzystane w pracy

Bednarska E.: http://www.vlcak.pl/viewpage.php?page_id=10 (dostępność 2.06.13 r.)

Communication of wolves: <http://1onewolf.com/> (dostępność 9.06.13r.)

Klub aktywnego wilczaka: www.wilczaki.eu (dostępność 9.05.13 r.)

Fotosik: http://www.fotosik.pl/pokaz_obrazek/b5598998ded4988e.html

Margo M. : <http://www.zperonowki.com/site/pl> (5.06.13 r.)

Modleshare http://moodleshare.org/mod/page/view.php?id=773&lang=en_us

(dostępność 01.04.13 r.)

Polski Związek Kynologiczny:

http://www.zkwp.pl/zg/regulaminy/Regulamin_hodowli_psow_rasowych.pdf

(dostępność 8.06.13 r.)

Šedá eminence : <http://www.sky.cz/seda-eminence/angtext.html>

(dostępność 01.02.13 r.)

Schroder C.: <http://www.jantarowawataha.pl/arttykulclaudiischroder.html>;

(dostępność 8.04.13 r.)

Stelmachowski G.: <http://www.czambor.pl/>; (dostępność 3.05.13 r.)

Wilcze hybrydy 2008: <http://chartykas.blog.onet.pl/2009/03/05/wilcze-hybrydy/>

(dostępność 20.03.13 r.)

Wzorzec FCI nr 332 <http://www.fci.be/nomenclature.aspx>

Z Molu Es - <http://www.wolfdogs.cz/> (dostępność 01.02.13 r.)

Strony internetowe hodowli:

- „Atropa bella donna” <http://www.atropabelladonna.pl/pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Braterstwo wilczaków” <http://www.braterstwo-wilczakow.eu/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Cwany wilk” <http://www.cwanywilk.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Dar wilka” <http://darwilka.blogspot.com/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Faramondo” <http://www.sexylala.yoyo.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Forest hood” <http://foresthooood.republika.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Gorthan” http://gorthan.pl/?page_id=245 (dostępność 5.06.13 r.)
- „Jantarowa wataha” <http://www.jantarowawataha.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Leśny kamrat” <http://www.lesnykamrat.cba.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Lupusek” <http://www.lupusek.com/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Nemo me impune lacessit” <http://www.nemomeimpunelacessit.entro.pl>
(dostępność 5.06.13 r.)
- „Od narwanej” www.odnarwanej.pl/ (dostępność 5.06.13 r.)
- „Psohlavci” <http://www.csv.org.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Silesian wolf” <http://rimo-solek.w.interia.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Silver power” <http://www.frey.com.pl/wilczak/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Spiderwolf” <http://spiderwolf.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Welkoscyrz” <http://welkoscyrz.pl/index.php?s=site&id=6> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Wilcza saga” <http://wilczasaga.org/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Wilczy duch” <http://www.wilczyduch.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Wilk z baśni” <http://www.wilkzbasni.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Wilk z leśnych stawów” <http://www.wilkzlesnychstawow.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Wilk z polskiego dworu” <http://www.vlcak.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Z peronówki” <http://dewi.zperonowki.com/> (dostępność 5.06.13 r.)
- „Z lasów preczowski” <http://www.zlasowpreczowskich.pl/> (dostępność 5.06.13 r.)

9. Załączniki

1. Ankieta przeznaczona dla hodowców psów rasy wilczak czechosłowacki.
Rozdział 3.2, strona 10
2. Zgoda na publikacje zdjęć

10. Spis tabel, rycin, zdjęć i wykresów

Spis tabel:

Tabela 1 Zestawienie porównawcze eksterieru wilka oraz mieszańców wilka i psa;

Źródło: Miles, Haynes, 2011 r. (<http://www.floridalupine.org/>) str. 31

Tabela 2 Chronologiczny spis palcówek hodowlanych rasy wilczak czechosłowacki; Źródło: opracowane na podstawie własnych badań oraz dostępnych informacji na stronach internetowych hodowli na dzień 31.12.2012 r. str. 90

Tabela 3 Spis placówek hodowlanych; Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r. str. 94

Spis rycin:

Ryc.1 Suka - mieszaniec („psowilk”) w trakcie ciecarki i podążające za nią psy, obwód Woroneżski.

Źródło: Bibikov D.I. 1985: *Wolk*, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 14

Ryc.2 Mieszaniec wilka i psa („psowilki”) w rejonie Chochołowskim, obwód Woroneżski

Źródło: Bibikov D.I. 1985: *Wolk*, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 14

Ryc.3 Pozycja wilka dominującego w grupie

Źródło: Bibikov I.D 1985: „*Wolk*”, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 36

Ryc. 4 Postawa młodego wilka podległego w stadzie

Źródło: Bibikov I.D 1985: „*Wolk*”, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 36

Ryc.5 Mimika wilka dominującego w stadzie (po lewej) i podległego (po prawej)

Źródło: Bibikov I.D 1985: „*Wolk*”, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 37

Ryc.6 Dominujący wilk w stadzie podczas posiłku

Źródło: Bibikov I.D 1985: „*Wolk*”, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 37

Ryc. 7 Postawa wilka dominującego (po lewej stronie) oraz wilka grożącego (po prawej)

Źródło: Bibikov I.D 1985: „*Wolk*”, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 38

Ryc.8 Dominujący samiec chwytając za pysk młodszego samca

Źródło: Bibikov I.D 1985: „*Wolk*”, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 38

Ryc. 9 Wilk o wyższej pozycji w stadzie przyciska podległego do ziemi

Źródło: Bibikov I.D 1985: „*Wolk*”, Moskwa (**Bibikov, 1985**), str. 39

Ryc. 10 Postawa ogona w czasie komunikacji u wilka (w oryginale)

Źródło: <http://moodleshare.org>, str. 39

Ryc.11 Postawa oraz behavior wilka (w oryginale)

Źródło : <http://lonewolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>, str. 40

Ryc.12 Postawy wilka przyjmowane w czasie komunikacji (w oryginale)

Źródło : <http://loneolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>, str. 41

Ryc.13 Pozycje ogona przyjmowane podczas komunikacji u wilków (w oryginale)

Źródło: <http://loneolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>, str. 42

Ryc.14 Mimika pyska wilka w czasie komunikacji (w oryginale)

Źródło : <http://loneolf.com/lakota/Wolf/communicate.htm>, str. 43

Spis zdjęć :

Zdjęcie 1 Saarloos wolfhound Anfi Jantarowa Wataha (wiek 3 lata)

Źródło: www.jantarowawataha.pl, str. 19

Zdjęcie 2 Hybryda powstała z skrzyżowanie wilka z owczarkiem niemieckim

Źródło: <http://www.wolfdogs.cz/index.php/historie-plemene>, str.22

Zdjęcie 3 Wilczak czecosłowacki samiec Zenith od Úhošťě 3 lata.

Źródło: <http://www.czambor.pl/>, str. 30

Zdjęcie 4 Wilk z stacji doświadczalno badawczej w Stobnicy

Źródło: http://www.fotosik.pl/pokaz_obrazek/b5598998ded4988e.html, str.30

Zdjęcie 5 Postawa dominującego samca Czambor z Vlčího dubu 4 lata i suki Astri Wilcza Saga 2 lata

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 44

Zdjęcie 6 Postawa dominującego samca Czambor z Vlčího dubu 4 lata nad podległą suką Astri Wilcza Saga 2 lata

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 45

Zdjęcie 7 Zabawa socjalna dwóch osobników samca Czambor z Vlčího dubu 5,5 roku i suką Eetee II od Úhošťě 1,5 roku.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 45

Zdjęcie 8 Zabawa socjalna dwóch osobników rasy Wilczak Czechosłowackich Czambor z Vlčího dubu 5,5 roku i suka Eetee II od Úhošťě 1,5 roku.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 46

Zdjęcie 9 Wilczaki kontrolujące otoczenie skupiając uwagę na interesującym ich obiekcie samiec Czambor z Vlčího dubu 5,5 roku i suka Eetee II od Úhošťě 1,5 roku.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 46

Zdjęcie 10 Para wilczaków poruszająca się klusem samiec Czambor z Vlčího dubu 5lat i suka Eetee II od Úhošťě 1rok.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 47

Zdjęcie 11 Postawa wilczaka polującego na innego wilczaka (zabawa) suka Eetee II od Úhošťě 1,5 roku w tle kot rasy Chausie.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 47

Zdjęcie 12 Stado młodych wilczaków czechosłowacki wraz z osobnikiem dominującym, samiec Czambor z Vlčího dubu 5lat , samiec Inspektor Kurt z Lasów Preczowskich 1 rok, samiec Gran Rojo Corazon Atropa Bella Donna 1 rok, suka Eetee II od Úhošťě 1rok.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 48

Zdjęcie 13 Dominujący samiec chwytą młodszego osobnika za pysk, samiec Czambor z Vlčího dubu 5lat , samiec Inspektor Kurt z Lasów Preczowskich 1 rok, suka Eetee II od Úhošťě 1rok

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 48

Zdjęcie 14 Młode wilczaki walczące o pozycję w hierarchii wraz z dominującym samcem Czambor z Vlčího dubu 5lat , samiec Inspektor Kurt z Lasów Preczowskich 1 rok, samiec Gran Rojo Corazon Atropa Bella Donna 1 rok, suka Eetee II od Úhošťě 1rok.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 49

Zdjęcie 15 Postawa wilczaka broniącego swojego zasobu, suka Ginka II od Úhošťě 9 miesięcy.

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 49

Zdjęcie 16 Wilczak przygotowujący się do ataku, suka Ginka II od Úhošťě 9 miesięcy.

Foto: Grzegorz Stelmachowski

Zdjęcie 17 Zabawa socjalna dwóch młodych wilków

Źródło: <http://moodleshare.org>, str. 50

Zdjęcie 18 Dominujący wilk w Zoo w Pradze Czechy 05/2011

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 51

Zdjęcie 19 Mimika wilka straszącego Zoopark Chomutov Czechy 05/2011

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 51

Zdjęcie 20 Para wilków Zoopark Chomutov Czechy 05/2011

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 52

Zdjęcie 21 Wilk beta w zoo w Pradze Czechy 09/2012

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 52

Zdjęcie 22 Wilczyca wilka szarego wraz z małym Givskud zoo Dania 06/2010

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 53

Zdjęcie 23 Para wilków szarych Givskud zoo Dania 06/2010

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 53

Zdjęcie 24 Certyfikat wykonania badania na karłowatość przysadkową

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 56

Zdjęcie 25 Certyfikat wykonania badania na obecność DM

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 57

Zdjęcie 26 Stawy biodrowe u Wilczaka czechosłowackiego zdrowego

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 58

Zdjęcie 27 Stawy biodrowe u Wilczaka czechosłowackiego z wadą genetyczną dysplazji stawu

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 59

Zdjęcie 28 Zdjęcie zdrowego stawu łokciowego u wilczaka czechosłowackiego.

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 59

Zdjęcie 29 Podstawowe wymiary bonitacyjne

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 71

Zdjęcie 30 Bonitacja wilczaka czechosłowackiego (Czambor z Vlčího dubu 2 lata), trzeci etap testu charakteru

Foto: Grzegorz Stelmachowski, str. 72

Zdjęcie 31 Wzór karty bonitacyjnej wydawany przez KCHCSV Słowackiej Republiki (w oryginale)

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 74

Zdjęcie 32 Wzór karty przeglądu młodych wydawany przez KCHCSV Czeskiej Republiki (w oryginale)

Źródło: <http://www.czambor.pl>, str. 75

Zdjęcie 33 Szkolenie na posłuszeństwo; suka Adane Jantarowa Wataha 2 lata

Źródło: <http://www.jantarowawataha.pl>, str. 97

Zdjęcie 34 Karta oceny z egzaminu na psa towarzyszącego PTI, suka Eetee II od Úhošťě Irok.

Źródło : <http://www.czambor.pl>, str. 98

Zdjęcie 35 Szkolenie wilczaka czechosłowackiego w kierunku obronnym, suka Eetee II od Úhošťě 1,5 roku.

Źródło: www.czambor.pl, str. 99

Zdjęcie 36 Karta potwierdzająca wykonanie biegu wytrzymałościowego na 40 km SVP 1 na Słowacji, str. 100

Zdjęcie 37 Bikejoring z udziałem wilczaka czechosłowackiego Amona

Źródło: <http://www.jantarowawataha.pl>, str. 101

Zdjęcie 38 Przykładowa karta oceny testu psychologicznego zdanego przez wilczaka

Źródło: <http://www.czambor.pl/>, str. 102

Spis wykresów:

Wykres 1 Zestawienie miotów w poszczególnych latach;

Źródło: Opracowane na podstawie badań oraz dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r. str. 92

Wykres 2 Przyrost placówek hodowlanych w poszczególnych latach;

Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r. str. 96

Wykres 3 Zestawienie liczby miotów i liczby szczeniąt w poszczególnych latach;

Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r. str. 103

Wykres 4 Przyrost liczby wilczaków czechosłowackich w Polsce;

Źródło: Opracowano na podstawie badań i dostępnych informacji na stronach internetowych hodowców na dzień 31.12.2012 r. str. 104